

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLASİK ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

**KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE ARKEOLOJİ BİLİNCİNİN
GELİŞTİRİLMESİNDE SORUNLAR VE TOPLUMDA
FARKINDALIK YARATMA**

**Özlem TAŞKIN KÜLCÜ
1130231014**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT**

ISPARTA, 2014

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA
SINAV TUTANAĞI

Tez Savunması 1

Tarih: 20/6/2014

Enstitü Yönetim Kurulunun 23/ 5/2014 tarih ve 1316 sayılı kararıyla oluşturulan jürimiz Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi Özlem TAŞKIN KÜLCÜ'nün "Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar Toplumda Farkındalık Yaratma" başlıklı tezini incelemek ve değerlendirmek üzere 20/6/2014 tarihinde saat 10.0'da toplanmış ve adayı tez savunmasına almıştır.

Lisansüstü Yönetmeliği Madde 25 uyarınca adaya 45 dakika süreyle teziyle ilgili Ek'te sunulan sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tezinin aşağıda belirtilen sebeplerle,

☒ **Tezin kabul edilmesine**
(Öğrenci, varsa jüri tarafından gerekli görülen düzeltmeleri yaparak, tezinin onaylı son şeklini bir (1) ay içinde Enstitü'ye teslim etmelidir.)

☐ **Tezde düzeltme verilmesine**
(Öğrenci, tezde gerekli görülen düzeltmeleri yaptıktan sonra üç (3) ay içinde savunmasını yineleyecektir.)

☐ **Tezin reddedilmesine**
(Öğrenci, yeni tez konusu belirlemelidir.)

*Tez adı değişikliği yapıldı/ ~~_____~~
oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.
Gereği için arz olunur.

Jüri

Adı Soyadı

İmza

Danışman : Doç. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT

Üye : Doç. Dr. Ekber TOMUL

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fikret ÖZCAN

Ek : Herbir jüriye ait tez değerlendirme jüri raporları

Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	Tarih:	Karar No:
Bu form danışman tarafından düzenlenerek 3 gün içerisinde ilgili Anabilim Dalı aracılığı ile Enstitüye teslim edilir.		

T.C.
SÜLEYMAN DEMİRELÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Özlem TAŞKIN KÜLCÜ

Isparta - 20.06.2014

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE ARKEOLOJİ BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE SORUNLAR VE TOPLUMDA FARKINDALIK YARATMA

Özlem TAŞKIN KÜLCÜ

**Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, 139 Sayfa, Haziran, 2014**

Danışman: Doç. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT

Kültürel mirasımızın tanınması ve korunmasının yalnızca mevcut yasalar ve resmi kurumlarla gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Ulusal ve uluslararası sözleşmeler ve düzenlemeler sonucu ortaya çıkan uygulama denetleme sorunları, karmaşık süreçler, denetimde yetki karmaşası, eğitim araçlarının ve müfredatının yetersizliği önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Koruma amaçlı yasal düzenlemelerde yalnızca yasaklayıcı kurallar anlayışı yerine, bireyin içinde yaşadığı ortamlarla birlikte, tüm toplumun ele alındığı eğitim politikalarının üretilmesi kültürel mirasın tanıtılması ve korunmasında önemli düzeyde olumlu sonuçlar doğuracaktır. Buradan hareketle, içinde yaşadığımız toplumu istendik yönde şekillendirmek; koruma, düşünme ve uygulama bilinci aşlamak önemlidir.

Bu çalışmada, Isparta İl Merkez’inde bulunup uygulama okulu olarak seçilen Mustafa Şener Ortaokulu’ nun öğrenim gören 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin ilgili derslerdeki müfredatları incelenerek 6. Sınıflardan oluşturulmuş deney-kontrol gurupları ile Klasik Yöntemler ve Yapılandırıcı, Proje Tabanlı Yaklaşım öğrenme yöntemlerinin, kültürel bilinç aşılama başarı oranları Minitab 16.1.1 istatistiksel analiz paket programında değerlendirilerek yüzde ve frekans değerleri karşılaştırılmış, tablolatırılmış elde edilen bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın verilerini toplamak için anket tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini Isparta İl Merkezi’nde öğrenim gören, rastgele seçilen 60 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Ayrıca, ortaokul derslerinin müfredat programları, ders kazanımları ve 2013–2014 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanarak okullara dağıtılan ders kitaplarında yer alan üniteler, kültürel miras öğeleri dikkate alınarak incelenmiş ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunularak yorumları yapılmıştır. Araştırma kapsamında anket uygulamasına katılan öğrencilerin kültürel mirasın korunması bilinci konusunda Yapılandırıcı ve Proje Tabanlı Eğitim yöntemlerinin, Klasik Eğitim yöntemlerine göre daha kalıcı bilgi oluşturduğu sonucuna varılmış ve elde edilen sonuçlardan hareketle çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kültür, Kültürel Miras, Koruma Bilinci, Proje Tabanlı Eğitim, Müfredat.

ABSTRACT

Master's Thesis

PROBLEMS IN PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE AND RAISING THE CONSCIOUSNESS OF ARCHEOLOGY AND AWARENESS IN SOCIETY

**Suleyman Demirel University, Institute of Social Sciences,
Department of Classical Archeology, 139 Pages, June, 2014**

Supervisor: Assoc. Professor Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT

It is not possible to maintain the sound preservation and publicity of our cultural heritage only through the current laws and governmental institutions. Such problems as complex procedures, confusion in terms of authority and the ones related to supervision have been found out as a result of national and international agreements and regulations. Rather than resorting to mere prohibition approach in regulations aiming at preservation, generation of educational policies that embrace the whole society will positively contribute to preservation and publicity of our cultural heritage to a considerable level. Based on this assumption, it is essential to reshape the society we live in, in a desirable state, and instill the consciousness for preservation, consideration and application.

In this study, curriculums regarding the relevant courses of 4th, 5th, 6th 7th and 8th grades of the implementation school – Mustafa Şener Ortaokulu (Elementary School), located in the provincial center of Isparta- were scrutinized and based on the implementations on the experimental and control groups created among the 6th graders, success rates of Classical Methods and Constructive – Project Based Teaching methods in instilling cultural consciousness were analyzed via Minitab 16.1.1 program and percentage and frequency values were compared; after transferring the data into tables, the findings were discussed and evaluated.

A survey method was applied to gather information. The universe of the study is made up of randomly selected 60 elementary school students that study in the provincial center of Isparta.

Besides, the curriculums of elementary schools, course objectives and the units covered by the books that are distributed to schools by the Ministry of National Education for the 2013 – 2014 academic year were assessed in respect to elements of cultural heritage, and the findings gathered were presented and evaluated accompanied with tables. It is resolved that Constructive and Project Based Teaching methods attained more permanent learning outcomes among the students that took part in the survey study than Classical methods, and in the light of the findings some suggestions were made.

Keywords: Culture, Cultural Heritage, Consciousness for Preservation, Project Based Teaching, Curriculum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
ÖNSÖZ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	5
2. ÇALIŞMA GURUBU.....	5
2.1. Çalışmanın Evreni	5
2.2. Çalışmanın Örneklemi.....	5
3. VERİ TOPLAMA ARACI	5
3.1. Verilerin Analizi.....	6
4. PROJE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR VE KÜLTÜREL MİRASIN ÖNEMİ

1. KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASININ ÖNEMİ.....	13
2. KORUMA BİLİNCİNİN OLUŞMASINDA EĞİTİMİN ÖNEMİ	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİMDE UYGULAMALI ÖĞRETİM MODELLERİ

1. YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM MODELİ: YAPISALCILIK, YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM (CONSTRUCTIVISM).....	19
1.1. Proje Tabanlı Öğrenme Modeli	21
1.2. Yetişkin Eğitiminde Schiller'in Oyun Kuramı	23
2. PROJE TABANLI VE UYGULAMALI DİĞER YÖNTEMLERİN YARARLARI.....	24

3. TÜRKİYE’DE UYGULANAN PROJELER VE KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ OLUŞTURMADA KATKILARI	29
3.1. Arkeolojik Yok Oluş	29
3.2. Arkeoloji Laboratuvarı Projesi (ODTÜ)	30
3.3. Arkeo-Çocuk (Çocukluk Döneminde Arkeoloji Bilimi Temeli Oluşturma).....	30
3.4. Genç Arkeologlar Kültür ve Sanat Atölyesi (ArkeoGenç)	32
3.5. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi.....	34
4. DÜNYADA UYGULANAN PROJELER VE KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ OLUŞTURMADA KATKILARI.....	36
4.1. Çocuklar İçin Arkeolojinin Yeni Nesillere Öğretilmesi.....	36
4.2. Ortadoğu’da Arkeoloji Projesi	37
4.3. İngiltere’de Arkeoloji Projesi	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR VE TARTIŞMA	
1. MEB ORTAOKUL MÜFREDATININ KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI AÇISINDAN İNCELENMESİ	39
2. İLKÖĞRETİM 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI (BİRİNCİ VE İKİNCİ KİTAP).....	40
2.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar	41
3. ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI (BİRİNCİ VE İKİNCİ KİTAP).....	41
3.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar	42
4. ORTAOKUL 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI (BİRİNCİ VE İKİNCİ KİTAP)	43
4.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar	43
5. ORTAOKUL 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI (BİRİNCİ VE İKİNCİ KİTAP).....	44
5.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar	45
6. ORTAOKUL 8. SINIF VATANDAŞLIK BİLGİSİ DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI.....	45
6.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar	46
7. DEĞERLENDİRME	46
8. KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE ARKEOLOJİ BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE SORUNLAR VE TOPLUMDA FARKINDALIK YARATMA PROJESİ	48

8.1. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi Ön ve Son Test Değerlendirmeleri.....	49
--	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN İLKÖĞRETİM, ORTAÖĞRETİM MÜFREDAT VE EĞİTİM UYGULAMALARINDA YAPMASI GEREKEN DEĞİŞİKLİKLERE ÖNERİLER	61
1.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler.....	61
1.2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler.....	62
1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler.....	63
1.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler.....	64
1.5. 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler.....	64
2. PROJE ETKİNLİK TÜRLERİ VE UYGULAMA ÖNERİLERİ.....	65
2.1. Gezi ve Gözlem İçerikli Uygulamalar.....	65
2.2. İçeriği Oyunlarla Aktaran Spor Etkinlikleri (Örn. Doğa Oyunları)	65
2.3. Araştırma İçerikli Bireysel Etkinlikler	66
2.4. İçeriği Sanatsal Faaliyetlerle Aktaran Etkinlikler	66
2.5. Drama Tekniklerinin Kullanımını İçeren Etkinlikler	67
2.6. Katılımcıların Etkileşimini Sağlayacak, Onlara Aktif Rol Verebilecek Şekilde Tasarlanmış Atölye Çalışmaları	67
2.7. Katılımcıların Yer Alacakları Grup Çalışmaları	68
2.8. Bilişim Teknolojilerinin Kullanıldığı Diğer Yöntem ve Teknikler.....	68
3. ÖĞRETMEN ADAYLARI VE YETİŞKİNLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK YAPILMASI GEREKEN UYGULAMA DEĞİŞİKLİKLERİNE ÖNERİLER	69
3.1. Üniversitelerde Öğretmen Yetiştirmede Uygulanması Gereken Unsurlar.....	69
3.2. Yetişkin (Toplum) Eğitime Öneriler	71
4. ALTERNATİF PROJE UYGULANMA VE ÖNERİLERİ	72
4.1. Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Alternatif Proje Uygulamaları.....	72
4.2. Uluslararası Projelere Yönelik Öneriler	73
5. DEĞERLENDİRME	73
KAYNAKÇA	75
EKLER.....	79
Ek 1A. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Adlı Projede Uygulanan “Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Duyarlılığın Arttırılması” Anketi.....	79

Ek 1B. Etkinlik Sonrası Dönüt Alma Materyalleri;	81
Ek 2. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Proje Bap 3685 Y11-13 Etkinlikleri Tablosu 25.10.2013-25.06.2014 (8 ay)	85
Ek 3A. Sosyal Bilgiler Dersi Mevcut Müfredatı İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (Birinci Kitap).....	88
Ek 3B. İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (İkinci Kitap)	91
Ek 3C. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (Birinci Kitap)	92
Ek 3D. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (İkinci Kitap)	96
Ek 3E. Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı	101
Ek 3F. Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı	108
Ek 4. Etkinlik Plan Önerileri ve Arkeoçocuk Sonuç Tabloları	112
Ek 5. Mevcut Müfredat Şekilleri	115
Ek 6. Örnek Projeler Şekilleri	125
Ek. 7 Müfredata Yönelik Sonuç ve Öneriler Şekilleri	130
ÖZGEÇMİŞ.....	138

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
AB	Avrupa Birliği
Ar-Ge	Araştırma – Geliştirme
BAP	Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birim
Bkz	Bakınız
C	Cilt
DVD	Dijital Video Disk
O.D.T.Ü.	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
S	Sayı
s.	Sayfa
f	Frekans
S.D.Ü.	Süleyman Demirel Üniversitesi
SOKÜM	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 4.1. Öğrencilerin Arkeolojiye Yönelik Bilgi Artışını Gösteren.....	50
Ön Test/Son Test Verileri	50
Tablo 4.2. Öğrencilerin Arkeoloji Bilimine Bakış Açısını Gösteren.....	51
Ön Test/Son Test Verileri	51
Tablo 4.3. Öğrencilerin Arkeolojik Eser Tanımlamasını Gösteren Ön Test/Son Test Verileri.....	52
Tablo 4.4. Öğrencilerin Arkeolojik Eserlere Verdiği Önemi Gösteren Ön Test/Son Test Verileri.....	53
Tablo 4.5. Öğrencilerin Arkeolojik Alanlarda Bulunan Açıklama Levhalarını Okuduğunu Gösteren Ön Test/Son Test Verileri	54
Tablo 4.6. Öğrencilerin Arkeolojik Alanları Rehber Eşliğinde Gezdiğini Gösteren Ön Test/Son Test Verileri.....	55
Tablo 4.7. Öğrencilerde Müzelerin Hangi Duyguları Uyandırdığını Gösteren Ön Test/Son Test Verileri.....	56
Tablo 4.8. Öğrencilerde Tarihi Eserlerimizin Korunmasına Yönelik Değişimi Gösteren Ön Test/Son Test Verileri	57
Tablo 4.9. Öğrencilerde Tarihi Eserlerimize Zarar Veren Kişilere Yönelik Değişimi Gösteren Ön Test/Son Test Verileri	58
Tablo 4.10. Öğrencilerin Arkeoloji Projesinden Yararlanma Düzeyini Gösteren Ön Test/Son Test Verileri.....	59
Tablo 4.11. Ön Test/Son Test Sorularına Verilen Yanıtların İstatistiksel Analizi.....	59
Tablo Ek 4.1. Yeni öğretim programlarında Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıf Derslerinde Arkeoloji Vurgusu Olan Kazanım, Açıklama ve Etkinlik Örnekleri	112
Tablo Ek 4.2. Tarih 9 Ders Programında Arkeoloji Vurgusu Olan Kazanım, Açıklama ve Etkinlik Örnekleri.....	113
Tablo Ek 4.3. Arkeo-Çocuk Projesi Sonuç Değerlendirme Tablosu	114

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Arkeogenç Etkinlik Sonuçları Dağılım Grafiği	33
Şekil 4.1. Ön Test/Son Test 1. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	50
Şekil 4.2. Ön Test/Son Test 2. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	51
Şekil 4.3. Ön Test/Son Test 3. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	52
Şekil 4.4. Ön Test/Son Test 4. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	53
Şekil 4.5. Ön Test/Son Test 5. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	54
Şekil 4.6. Ön Test/Son Test 6. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	55
Şekil 4.7. Ön Test/Son Test 7. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	56
Şekil 4.8. Ön Test/Son Test 8. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	57
Şekil 4.9. Ön Test/Son Test 9. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	58
Şekil 4.10. Ön Test/Son Test 10. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri	59
Şekil Ek 5.1. Evimizdeki Tarihi Eşyalar	115
Şekil Ek 5.2. Tarihi Eşyaların Kullanımı	115
Şekil Ek 5.3. Gök Cisimlerini İnceleme ve Teleskop	115
Şekil Ek 5.4. Güneş Saati ve Mevsim Hazırlıkları.....	116
Şekil Ek 5.5. Ateşin Bulunması ve İcatların Devamı.....	116
Şekil Ek 5.6. Türkiye’de Bulunan Tarihi ve Doğal Yerler	116
Şekil Ek 5.7. Kaya Mezarları ve Peribacaları	117
Şekil Ek 5.8. Efes ve Odunpazarı Evleri.....	117
Şekil Ek 5.9. Türkiye’de Ziyaret Edilecek Yerler.....	117
Şekil Ek 5.10. El Sanatlarımız	118
Şekil Ek 5.11. Kültür Bakanlığı ve Sanal Müze Uygulaması	118
Şekil Ek 5.12. Orhun Yazıtları, Pisa Kulesi.....	118
Şekil Ek 5.13. Ördekli Hamamı (Eski ve Yeni Hâli) Bursa.....	119
Şekil Ek 5.14. Turizmin Uluslararası İlişkilere Katkıları	119
Şekil Ek 5.15. Çin Seddi- Truva Antik Kenti- Keops Piramidi	119
Şekil Ek 5.16. Kaçakçılığı Eleştiren Karikatür-Çatalhöyük Şehir Haritası	120
Şekil Ek 5.17. Yerleşik Hayat	120
Şekil Ek 5.18. Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları Haritası	121
Şekil Ek 5.19. Sümerlilerin Ekonomik Yaşamı	121
Şekil Ek 5.20. Hitit Kabartması- Pişmiş Topraktan Boğa Biçimli Kaplar.....	122

Şekil Ek 5.21. Tunç Kazan- Tunç Okdanlık- Mühür- Vazo ve Kolye.....	122
Şekil Ek 5.22. Kral Midas Tümülüsü (Polatlı, Ankara) - Efes Antik Tiyatrosu (İzmir).....	123
Şekil Ek 5.23. Beyaz Mermer Kutu- Gümüş Testi- Altın Lidya Parası (İzmir)	123
Şekil Ek 5.24. Taşları Yontarak Elde Edilen El Baltaları	123
Şekil Ek 5.25. Çarkta Vazo Yapımı- Mürekkep Kullanılarak Yapılmış Bir Mısır Hiyeroglifi	124
Şekil Ek 5.26. Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi	124
Şekil Ek 5.27. Mısır Hiyeroglif Örneği- Sümer Çivi Yazısıyla Yazılmış Bir Mektup.....	124
Şekil Ek 6.1. Arkeolojik Yok Oluş Projesi	125
Şekil Ek 6.2. Arkeoloji Laboratuvarı Projesi (ODTÜ)	125
Şekil Ek 6.3. Arkeo-Çocuk Projesi Eğitim Seminerlerinden Bir Fotoğraf.....	126
Şekil Ek 6.4. Genç Arkeologlar Kültür ve Sanat Atölyesi.....	126
Şekil Ek 6.5. BAP Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi	126
Şekil Ek 6.6. Kontrollü Koşullar Altında Kazı Yapması, Çocuklar İçin Arkeoloji - Yeni Nesillere Öğretilmesi Projesi Jody Steele & Timothy Owen	127
Şekil Ek 6.7. Burra Topluluğu Arkeoloji Programı - Sitelerin Total Station Kullanarak, Nasıl Kaydedileceğini Açıklayan Fotoğraf.....	127
Şekil Ek 6.8. Ortadoğu'da Arkeoloji Projesi	127
Şekil Ek 6.9. Ortadoğu'da Arkeoloji Projesi	128
Şekil Ek 6.10. Ortadoğu'da Arkeoloji Projesi	128
Şekil Ek 6.11. İngiltere'de Arkeoloji Projesi.....	128
Şekil Ek 6.12. İngiltere'de Arkeoloji Projesi.....	129
Şekil Ek 6.13. İngiltere'de Arkeoloji Projesi.....	129
Şekil Ek 7.1. Arkeo-Çocuk Projesi'nin Ön Test ve Son Test Sonuç Görsellerinden Bir Örnek	130
Şekil Ek 7.2. MEB'in Teknolojik Eğitim Materyali Geliştirme Gerekliliği.....	130
Şekil Ek 7.3. Okul Öncesi Eğitimin Önemi Logosu	130
Şekil Ek 7.4. Örnek Eğitim Materyali Boyama Kitapları (0-5 yaş).....	131
Şekil Ek 7.5. İlkokulda Görsel Eğitim ve Sorumluluk.....	131
Şekil Ek 7.6. Örnek Eğitim Materyali Hikâye Kitapları (5-10 yaş)	131
Şekil Ek 7.7. Örnek Eğitim Materyali Kâğıt Bebekler (5-10 yaş).....	132
Şekil Ek 7.8. Ortaokulda Yapılabilecek Faaliyetler.....	132
Şekil Ek 7.9. Örnek Eğitim Materyali Çizgi Romanlar (10-15 yaş).....	133

Şekil Ek 7.10. Örnek Eğitim Materyali Çocuk Dergileri (10-15 yaş)	133
Şekil Ek 7.11. Örnek Eğitim Materyali Bulmaca ve Zeka Oyunları (10-15 yaş)	134
Şekil Ek 7.12. Lise Eğitimi ve Uygulamalar.....	134
Şekil Ek 7.13. Örnek Eğitim Materyali Antik Dönem Filmleri Bilgisayar Oyunları (15-18 yaş).....	135
Şekil Ek 7.14. Üniversiteler ve Öğretmen Yetiştirme.....	135
Şekil Ek 7.15. Üniversitelerde Öğretmen Yetiştirmede Uyulması Gereken Unsurlar	136
Şekil Ek 7.16. Dokumalarda Yöresel Motifleri İnceleyen Yetişkinler	136
Şekil Ek 7.17. Kültürel Mirası Koruma Kamu Spotu	137

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nde günümüze dek uygulanan kültür politikaları ve eğitim kurumlarının yaptığı uygulamalar incelendiğinde birçok olumlu adım atılmış olduğu görülmektedir. Ancak, bu adımlar atılırken eksik, karmaşık birçok süreç ve karar ile karşılaşmaktadır. Temel sorun olarak gördüğümüz, Türkiye'nin zengin kültürel mirasına sahip çıkmak, bunun için büyük bir birikim ve sorumluluk sahibi olmak gerekmektedir. Ülkemiz, yedi bölgesi de geçmişin farklı kültürlerini sergileyen, kültürel miras sayısı ve özelliği bakımından yüksek bir potansiyele sahiptir. Kültürel mirasımızın tanınması ve korunmasında, yeni, bilinçli bir toplum yetiştirmek için, önce eğitim kurumlarından başlamak üzere, tüm birimlere görevler düşmektedir. Kültürel mirasın ortaya çıkarılması, korunması, tanıtılması için çalışan bilim insanları ve geleceğin toplumunu oluşturacak öğrencilerin yetiştirilmesinde rol alan eğitimcilere ise eğitim kurumları ile beraber sorumlulukların en büyüğü düşmektedir. Öğrencilerde koruma bilinci geliştirme eyleminin kalıcı olması için, yeni ve uygulamalı yöntemlere ihtiyaç vardır. Günümüzde kişileri, kurumları, unvan gözetmeden ortak bir amaç doğrultusunda bir araya getiren, disiplinler arası çalışmaya izin veren eğitim yöntemlerinin en kalıcısı, proje tabanlı öğretim yöntemidir.

Proje tabanlı öğrenme, eğitim yöntemlerinin olması gereken şekli gösteren üç özel bölümden oluşmaktadır. Bu kavramlar; öğrenme (öğreten değil öğrenen önemlidir), proje (tasarı geliştirme, bilginin transferi ve belirlenen amaca yönelik öğrenmedir) ve taban (projeyi alt yapı olarak ele alır) olarak seçilerek, proje tabanlı öğrenmenin ürün değil, süreç boyutunu vurgulamakta ve öğrenmeyi bireyselleştirmektedir. Öğretmenin yardımcı ve rehber, öğrencinin ise özerk, tasarlayıcı ve gerçekçi bir rolü vardır.

Gençlerimizin geçmişini, kökenini tanıyarak ait olduğu kültür ile geleceklerine yön vermeleri, geçmişte bulunan ve gelecekte yer alacak değerleri bir araya getirmelerini sağlayan, koruma bilincinin oluşturulması, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Eğitim kurumlarında, proje tabanlı öğrenme gibi uygulamalı yöntemler, kültür varlıkları ve kültürel değerlerin tanıtılması, korunması ve özgün niteliklerini kaybetmeden gelecek kuşaklara aktarılması için idealdir.

Bu araştırma, ortaokul öğrencilerinin, öncelikle içinde bulundukları kültürün özelliklerini tanıma, akabinde kültürel mirasın korunması bilincine yönelik istek ve bilgi düzeylerinin Isparta İli örneğinde ölçülmesini amaçlamıştır.

Hazırladığım “Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma” konulu tez çalışmamda her türlü desteği ve akademik katkıyı sağlayan değerli danışmanım Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü Kortholt’a; tez kapsamında gerçekleştirdiğim projeye imkân sağlayan Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi’ne (BAP); bu konuyu çalışırken araştırmalarımnda beni yönlendiren, yüksek lisans eğitimim süresince yardımlarını esirgemeyen Arkeoloji Bölümü’nün kıymetli öğretim üyelerine; veri analizlerini yapmam konusunda destek veren Yrd. Doç. Dr. Özgür Koşkan’a; tezimde öneride bulunacağım örnek projelere, katıldığı uluslararası proje çalışmalarının verilerini paylaşarak katkıda bulunan Doç. Dr. Özgür Külcü’ye; yazım aşamasında farklı bir gözle bakarak şekilsel öneri ve düzeltmeleri ile tezimi defalarca kontrol eden Çağatay Çelik’e; Mustafa Şener Ortaokulu’nun öğrencilerine; resmi yollardan hiçbir engel teşkil etmeden, tezimin uygulanması için izin veren müdürüm Halil Kaya’ya; bu çalışma boyunca beni destekleyen ve hep yanımda olan aileme ve sevgili eşim Doç. Dr. Recep Külcü’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Özlem TAŞKIN KÜLCÜ

Isparta–2014

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nde günümüze dek uygulanan kültür politikaları ve eğitim kurumlarının yaptığı uygulamalar incelendiğinde birçok olumlu adım atılmıştır. Bununla birlikte bu adımlar atılırken eksik, karmaşık birçok süreç ve karar ile karşılaşmıştır. Temel sorun olarak gördüğümüz, Türkiye'nin zengin kültürel mirasına sahip çıkmak gerekmektedir. Dünyadaki politik kararlara bakıldığında yakında kültürel mirasa saygı, gelişmenin "olmazsa olmaz" ön koşulu olarak karşımıza çıkacaktır. Küreselleşen dünyada, arkeolojiye yeni işlevler yüklenmiştir; bunlar insanlığı bugüne taşıyan ortak değerlerin göstergesi olmak ve bu bileşimi oluşturan yerel kimliklerin korunmasını sağlamaktır. Sadece geçmişten bir şeyler bulmak için değil, bu amaçlara yönelik, insanlığın yararlanması için çalışılmalıdır¹.

Kültürel mirası koruma politikaları arkeoloji bilimi ve bakanlık politikası içinde tam anlamıyla çözülememektedir. Koruma bilincinin toplumsal tabana yayılarak 'koruma kültürü' oluşturma noktasında önemli eksikliklerin olduğu görülmektedir. Ulusal ve uluslararası sözleşmeler ve düzenlemeler sonucu ortaya çıkan uygulama denetleme sorunları, karmaşık süreçler, denetimde yetki karmaşası, eğitim araçlarının ve müfredatının yetersizliği önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır². Kültürel mirasımızın tanınması ve korunmasında, yeni, bilinçli bir toplum yetiştirmek için tüm birimlere görevler düşmektedir. Kültürel mirasın ortaya çıkarılması, korunması, tanıtılması için çalışan bilim insanları ve geleceğin toplumunu oluşturacak öğrencilerin yetiştirilmesinde rol alan eğitimcilere ise eğitim kurumları ile beraber sorumlulukların en büyüğü düşmektedir.

Buradan hareketle, özellikle genç yaşlarda oluşturulacak bilincin korumada daha etkin olacağı açıktır. Doğal etkenler dışında en çok tahribat insanlar tarafından olmaktadır ve bu nedenle de koruma bilincinin yerleştirilmesi ancak çocuk yaşlardan başlayarak verilen programlı bir eğitim ile mümkün olacaktır. Batılı ülkeler tarihi eser ve kültürel miras oluşturma bilincini ciddiyetle ele alıp temel eğitimin bir parçası olarak

¹ Mehmet Özdoğan, *Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2006, s.34.

² Rıfat Okçabol, *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2005, s. 113.

görmektedirler. Öncelikle eğitilmiş aileler evde bilinç aşılar, sonra okulda sistemli bir eğitim politikası ile devam edilmekte, Avrupa’da antik çağ kültürünü ve eserleri kendi kültürünün çıkışı olarak gören öğrenciler yetişkin olunca buraları merakla görmek istemektedirler³.

Çocuklar, geleceğin toplumunu oluşturmakta ve eğitimle geleceği şekillendirmemiz mümkündür. Koruma amaçlı düzenlemelerde yalnızca yasaklayıcı kurallar anlayışı yerine, bireyin içinde yaşadığı ortamlarla birlikte, tüm toplumun ele alındığı eğitim politikalarının üretilmesi kültürel mirasın tanıtılması ve korunmasında önemli düzeyde olumlu sonuçlar doğuracaktır. “Eğitim Bilimi” ise geleceğin bireylerine, tam anlamıyla şekil verir. “Arkeoloji Bilimi”nin toplumsal görevleri; çocuklarımıza ve gençlerimize kültürel ve tarihsel mirasın tanıtılması, sevdirmesi ve önemini anlatılmasıdır. Kültürel mirasın koruma politikaları arkeoloji ve kültür politikaları içinde çözülememektedir. Bu nedenle, genç yaşta itibaren bilinç kazandırılması amaçlanmalıdır⁴.

Sorun, sorunsal ve çözüm önerilerini doğru tespit etmek gereklidir. Türkiye’nin zengin kültürel mirasına sahip çıkmak büyük bir birikim ve sorumluluk gerektirmektedir. Kültürel mirasımızın tanınması ve korunmasında; uygulanan yasa ve politikaların yetersizliği, ulusal ve uluslararası sözleşmeler, düzenlemelerin bağlayıcılığı, uygulama ve denetleme sorunları, karmaşık ve uzun süreçler, görev ve yetki karmaşası, soruna tek boyutlu bakma, eğitim araçlarının ve müfredatın yetersizliği gibi sorunlar bulunmaktadır. Buradan hareketle; toplumu istendik yönde şekillendirmek için, öncelikli olarak devlet kurumları olmak üzere tüm disiplinler görevini yerine getirmelidir⁵.

Bu noktada karşılaştığımız önemli sorunsallardan bir diğeri de bu değerleri kimlerin koruyacağıdır. Kültür ve sanat eğitimi, okul öncesinden üniversiteye sürecek önemli eğitim alanlarından biridir⁶. İlköğretim ve Ortaöğretimde 40 yıldır sanat tarihi

³Oğuz Erdur ve Güneş Duru, *Arkeoloji: Niye? Nasıl? Ne için? Türkiye’de Halkın Arkeolojiye Bakışı Ve Eğitim Sorunu*, Ege Yayınları, 2. Baskı, Toplumsal Arkeoloji Platformu, İstanbul, 2013, s. 82.

⁴Ekrem Akurgal, *Türkiye’nin Kültür Sorunları ve Anadolu Uygarlıklarının Dünya Tarihindeki Önemi*, Bilgi Yayınevi 1. Basım Ankara 1998, s. 58.

⁵Okçabol, a.g.e., s. 113.

⁶Ahmet Şimşek, “Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye’de Tarih Öğretimindeki Durumu”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 2011, 6/2, s. 919.

müfredatı yenilenmekte, fakat yeterli olmayıp günümüz standartlarına erişememektedir. 1960-1970’li yıllarda okutulan Sanat Tarihi dersi, 1970’li yıllardan sonra gereksiz görülerek kaldırılmıştır.

Arkeoloji bilimi, tarih öğretiminde müfredat içerisinde yeterli derecede yer almamaktadır. Ayrıca, konuların öğrencilerin seviyelerine indirgenememesi, gezi ve uygulamaların yetersizliği birer sorundur. Ortaöğretim ve lise öğreniminde sosyal bilimler kapsamındaki sınırlı, gelecekte lazım olmayacak bilgiler, kolay ve eğlenceli dersler gözü ile bakış kültürel miras koruma konusunda bizleri temelden sınırlamaya başlar. Alınan bilgiler pratikten ve günlük hayattan uzak olup okul yılları ile sınırlı kalmaktadır. Özellikle ortaokullarda uygulanan müfredat yenilenerek, öğrenciler çeşitli aktivitelerle, anlamaya, sorgulamaya, düşünmeye ve fikir üretmeye teşvik edilmelidir. Liselerde sanat ve kültür dersleri alan dışı (farklı branş mezunu formasyon sahibi kişiler) öğretmenler verilebilmekte ve dersin amacına ulaşmasını engellemektedir.

Bu çalışmanın amacı, yukarıda sayılan sorunlardan hareketle, kalıcı olabilecek yeni bir öğrenme yöntemi önermektir. Yukarıda sayılan sorunlar çerçevesinde çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlayan literatür araştırması ve Süleyman Demirel Üniversitesinde (BAP) yürütülen “Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma” projesininin sonuçlarını değerlendirmektir. Proje tabanlı öğrenme modeli her alanda kullanılabilecek uygulamalı bir model olarak önerilebilir. Proje tabanlı öğrenme, günümüzde eğitim sistemlerinin alması gereken biçimi göstermek için özenle seçilmiş üç temel kavramdan oluşmaktadır. Bu kavramlardan birisi öğrenme kavramıdır ve dikkati öğretene değil öğrenene çekmek açısından son derece önemlidir. Bir diğeri proje kavramıdır. Proje, tasarı ya da tasarı geliştirme anlamına gelen bir kavramdır ve öğrenmenin transferi ve tekil öğrenmeden çok belli bir amaca dönük ilişkisel öğrenmeye işaret etmektedir. Projeyi bir hedef olarak değil, alt yapı unsuru olarak ele almakla da proje tabanlı öğrenme, öğrenmenin ürün değil süreç boyutunu vurgulamakta ve öğrenmeyi arzulanan ölçüde bireyselleştirmektedir. Bu modelde öğretmen yardımcı ve rehber; öğrenci ise özerk ve kurgulayıcıdır. Her senaryonun sonunda gerçekçi, öğrenci tarafından geliştirilmiş bir ürün ortaya çıkar. Günümüzde kişileri, kurumları, unvan gözetmeden ortak bir amaç doğrultusunda bir araya getiren, disiplinler arası çalışmaya izin veren eğitim yöntemlerinin en kalıcısı, proje tabanlı öğretim yöntemidir.

Tez çalışması toplumda, eğitimde kültür ve koruma sorunlarını tespit ederek çözüm önerileri ve ortaöğretim proje çalışmaları içerisinde kullanılabilecek etkinlik el kitabı çıktıları sunmaktadır.

Çalışmanın amacı: Bu çalışma, proje tabanlı öğretim yöntemi ile ortaokul öğrencilerinin, kültürel mirasın korunmasına yönelik duyarlılık geliştirilmesine yönelik, sağlanan katkıların belirlenmesini amaçlamaktadır.

Alt Amaçlar:

- 1- Ortaokul müfredatının kültürel mirasın korunmasına yönelik ilgili ünitelerini yeterlilik ve sınırlılıkları yönünden tespit etmek, uygulamada eksiksiz hale getirmek için önerilerde bulunmak.
- 2- Proje tabanlı eğitim yöntemini, okullarda kültürel mirasın korunmasına yönelik uygulanmalı proje etkinliklerinde kullanmak ve arkeoloji bilimini tanıtmak.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır;

Bu çalışmanın amacı, proje tabanlı öğretim yöntemi ile ortaokul öğrencilerinin, kültürel mirasın korunmasına yönelik duyarlılık geliştirilmesine yönelik, sağlanan katkıların belirlenmesi olduğundan, alt amaçlarla da paralel olarak, mevcut Sosyal Bilgiler Ders müfredatının yeterlilik ve sınırlılıklarının belirlenmesinde tarama modeli kullanılmıştır. Arkeoloji projesi uygulanarak, ortaokul öğrencilerinde kültürel mirasın korunmasına yönelik duyarlılık geliştirme çalışmasında ise yarı deneysel bir model kullanılmıştır.

2. ÇALIŞMA GURUBU

2.1. Çalışmanın Evreni

Mustafa Şener Ortaokulu 5., 6., 7., ve 8. Sınıflarda okuyan 400 (dönüşümlü) öğrenciden oluşmaktadır.

2.2. Çalışmanın Örneklemi

İncelenen örneklem gurubu, Isparta merkez okullarından, Mustafa Şener Ortaokulu'nda öğrenim gören 60 adet 6. Sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklemde 38 kız, 22 erkek öğrenci bulunmaktadır.

Çalışma gurubuna test sorularından oluşan anket uygulanmıştır. Uygulama öncesi öntest olarak ve verilen eğitim sonrasında son test olarak uygulama yapılmış, çalışma gurubundaki değişim ölçülmüştür.

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Veriler “Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Duyarlılığın Arttırılması” anketi ile toplanmıştır. Kültürel mirasın korunmasına yönelik duyarlılığın arttırılmasını sağlayan uygulamaların etkilerini ölçmek amaçlı geliştirilen anket soruları, çalışma

başlamadan önce, literatür taraması yapılmış, alanında uzman eğitimci, arkeolog, sosyolog ve istatistikçilerle görüş alışverişi yapılarak öğrencinin seviyesine göre oluşturulmuştur.

3.1. Verilerin Analizi

Öncelikle mevcut müfredatın yeterlilik ve sınırlılıkları tarama yöntemi ile ortaya konmuş, proje tabanlı eğitim yönteminin kültürel mirasın korunmasında oluşturduğu katkıyı belirlemek için örneklem gurubuna “t testi” uygulanmıştır. Araştırmada veriler ön test ve etkinlik sonrası değerlendirme anketleri yolu ile elde edilmiş, Minitab 16.1.1 istatistiksel analiz paket programında değerlendirilmiştir. Minitab 16.1.1 istatistiksel analiz paket programı tüm bilim alanlarında kullanılan ve kullanımı kolay bir istatistik programıdır. Akademisyenler ve araştırmacılar için yararlı bir istatistik programıdır. Karar vermelerinde etkilidir. Bilgisayar destekli istatistiksel analiz paket programları (SPSS, Minitab, vd.) anket ve market araştırması, akademik araştırmalar, kalite artırılması, planlama ve ileri öngörüm, insan kaynakları ve kaynak kullanımı, rapor yazma ve karar verme gibi alanlarda kullanılmaktadır⁷. Minitab sonuç grafiklerinde kullanılan “S” öntest, “SS” kısaltması ise sontest anlamındadır. Ayrıca, lejantta verilen “Kategori” başlığının altında, sorulan sorunun seçenekleri 1, 2, 3 ve 4 olarak numaralandırılmıştır.

Ortaokul Eğitiminde Kültürel Mirasın Korunması Bilincinin Geliştirilmesi amacı ile ele alınan bu tez çalışmasında, öncelikle sorunlar ele alınmış; ortaokul müfredatında eksikler belirlenmiş ve kalıcı olabilecek yeni bir öğrenme yöntemi önerilmiştir. Bu amaçla, öncelikle mevcut durum ve aksayan yönler saptanmıştır. Çalışma sırasında Ortaokul Müfredat Kitapları kültürel mirası koruma bilinci içeren ünitelerin yeterlilikleri açısından değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler ankette yer alan sorulara verilen cevaplar, müfredat programlar ve ders kitaplarından oluşmaktadır.

Çalışmada ikinci ve önemli bir aşama olarak Kültürel Miras Bilinci oluşturmayı amaçlayan çeşitli projelerden hareketle proje tabanlı öğretim modelinin sonuçları değerlendirilmiştir. Bu amaçla öncelikle çeşitli kurumlar tarafından gerçekleştirilmiş olan proje sonuçları değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, yeni bir proje “Kültürel

⁷ Şener Büyüköztürk, *Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara, 2012, s. 10.

Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma” (BAP 3685 YL1-13) uygulanarak, sonuçları değerlendirilmiştir. Bu proje sonucunda proje tabanlı öğrenmenin önemi bir kez daha vurgulanmakta ve elde edilen sonuçlar daha önce gerçekleştirilen diğer projelerin sonuçlarını desteklemektedir. Tez çalışmasının grafikleri ve tabloları, neye göre ölçme ve grafik oluşturulduğu ve yöntemi anlatılmıştır.

Kültürel Mirasın Korunması konusunda farkındalık yaratmanın en önemli basamağını, içinde yaşadığımız toplumu istendik yönde şekillendirmek; koruma, düşünme ve uygulama bilinci aşlamaktır. Buradan hareketle, ortaokul öğrencilerini çeşitli aktivitelerle anlamaya, sorgulamaya, düşünmeye, kendini ifade etme, yorum yapma, görüş bildirme, gruba katılma, öneri geliştirme ve fikir üretmeye teşvik etmek büyük önem taşımaktadır.

Yukarıda sayılan amaçlarla uygulanan proje kapsamında Isparta İli merkezi proje uygulama alanı olarak seçilmiştir. Proje uygulama okulu olarak, her yönden donanımlı ve öğrenci sayısı fazla bir okul olan Mustafa Şener Ortaokulu seçilmiştir. Proje kapsamında hiçbiri arkeoloji eğitimi almamış olan 60 çocuk ile çeşitli aktivite ve çalışmalar yürütülmüştür. Hedef kitle 10-15 yaş grubu eğitim alan çocuklardır. Seçilen çocuklarda aldıkları klasik eğitim dışında bir alan olan kültürel miras ve arkeoloji bilimi bilinci oluşturulmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, bilgilendirme seminerleri (dinleme, izleme, anlatım), geziler (gözlem), drama (rol alma), bilgi yarışmaları (soru-cevap), kazı deneyimi, atölye çalışmaları (gösterip-yaptırma), pano oluşturma (tasarım ve yaratıcılık) vb. yöntemler kullanılmıştır.

Katılımcı öğrencilerde, aldıkları düz anlatım yöntemi ile verilen klasik eğitim dışında bir alan olan arkeoloji bilimi bilinci oluşturulmak amaçlanmaktadır. Geçmişe saygı duyma, dünyadaki ve Türkiye’deki tarihi eser kaçakçılığının önlenmesi vb. amaçlarla hedef kitle seçilmiştir. Bu bağlamda 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler konuları başta olmak üzere konumuza en yakın üniteler belirlenerek, aynı ünitelerle, deney gurubuna proje tabanlı eğitim yöntemi ile kontrol gurubuna ise düz anlatım yöntemi ile bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirme, anlatım yönteminde sosyal bilgiler öğretmeni, proje yönteminde ise arkeologlar ve proje ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir.

4. PROJE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Projenin toplumda hangi ihtiyacı nasıl karşılayacağı ve projenin beklenen etkisinin ne olacağı sorularından hareketle, genç yaştan itibaren bu bilincin kazandırılması amacıyla Isparta İli merkezi proje uygulama alanı olarak seçilmiştir. Bölgelerin kendine özgü özellikleri nedeniyle, seçilen öğrenci örneklem gurupları kuşkusuz uygulanan bu proje ile Isparta İli'ni Türkiye'de farklı bir noktaya taşıyan ve özel bir model oluşturacaktır.

İlimiz Isparta, Türkiye'deki diğer illerle T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Müdürlüğü ziyaretçi sayıları tablosuna göre; Müze Kart Satış rakamı (854 adet), Ücretli Ziyaretçi (18.177 kişi/yıl), Ücretsiz Ziyaretçi (17.647 kişi/yıl) ve Ziyaretçi Toplamı (36.678 kişi/yıl) verileri kriterlerine göre kıyaslandığında İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerin ve Türkiye ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Bu verilerden, "Müze Kart Satış" rakamı ve "Ücretli Ziyaretçi" sayısı toplumun tarih bilincine geçmişine verdiği değeri ve duyarlılığı gösteren ölçüt değerlerdir. Çünkü birey gönüllü olarak kart almakta veya ücretli ziyarette bulunarak toplumsal ve tarihsel geçmişini tanımak için bedel ödemektedir. Ülkemizde istatistikler doğrultusunda duyarlılıkları yüksek görünen iller ise gelişmiş ülkelerin yanında sönük kalmaktadır.

İstatistiklere göre Isparta İli'nde ve Türkiye genelinde tarihsel geçmiş sahiplenme ve sorumluluk alma konusunda bir duyarsızlığın varlığı ortadadır. Bu durum; müze bilincinin, arkeoloji biliminin eğitimi açısından, küçük yaştan itibaren oluşturulması ve topluma aşılması için adımlar atılması gerektiğini göstermektedir. Projemiz içeriği ile hem bilime hem de insanlığın tarihsel geçmişine olan duyarlılığını geliştirmeye hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda projede; Isparta İli'nde kültürel mirası ortaokul seviyesindeki öğrencilere tanıtarak, tarih bilgisi oluşturmaya; koruma, düşünme ve uygulama bilinci aşılmasına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Isparta Müzesi ve antik kentlerde gerçekleştirilen etkinliklerle öğrenciler; anlamaya, sorgulamaya, düşünmeye ve fikir üretmeye teşvik edilmiştir. Ayrıca proje kapsamında yapılan grup çalışmasına katılan farklı kültür ve ekonomik düzeye sahip çocukların kendini ifade etme, yorum yapma, görüş bildirme, gruba katılma, öneri geliştirme konularında kabiliyetlerine katkıda bulunmak çalışmanın temel hedeflerindendir.

Kişilik oluşumu belli bir düzeye gelmiş, çocukluk çağının büyük bölümünü atlatmış, bilgi birikimi olan Ortaöğretim öğrencileri hedef kitle olarak seçilmiştir. Bu öğrencilere toplumsal, sanatsal faaliyetleri arkeolojik çalışmalarla bir bütün içerisinde yürüterek öğrencilerin sanat ve arkeoloji çerçevesindeki benzer yönleri kavramaları sağlanmak istenmiştir. Öğrencilerin okulda öğrendikleri standart bilgiler dışında bir alan olan arkeoloji ve sanat bilimi dâhilindeki bilgileri uygulama çalışmalarıyla öğretmek, bu faaliyetleri yaşadığı çevre ile uyum sağlayacak seviyeye getirmek çalışma kapsamındadır.

Tez kapsamında uygulanan proje bünyesinde, ortaöğretim seviyesindeki öğrenciler arkeoloji bilimini tanımış, dünyada ve yaşadığı çevredeki eserleri öğrenmiş, tarihi eserlerin değerini anlayarak tahrip edilmemesi gerektiği bilincine ulaşmış ve diğer sanatsal unsurların da arkeoloji bünyesinde ne şekilde yer aldığını kavramışlardır. 10-15 yaş aralığında olan öğrencilerin üniversitede meslek seçeceği de göz önünde bulundurulursa bu proje ile birlikte bir meslek dalı daha tanımış, ayrıca Arkeoloji Bilim dalı hakkında da yeterli birikime olmuşlardır.

Proje süresince uygulanmış olan “ölçme ve değerlendirme” ile projenin amaçlarına ulaşıp ulaşılmadığının belirlenmesi; projede, hedef kitlenin bilime olan bakış açısında, bilimsel ve yaratıcı düşünme becerisinde, sosyal becerisinde, girişimcilik özelliklerinde, bilgi ve kavrayışında nasıl bir değişim/gelişim meydana geldiğinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Testlerin değerlendirme aşamasında yaş ve cinsiyet faktörleri göz önünde bulundurulmuştur. Öğrencilerin proje öncesi ve sonrası arkeoloji bilimi hakkında ilgi ve bilgi birikimleri ölçülmek istenmiştir. Seminerler ve dramalar sonunda konuya uygun mini testler uygulanarak bilgilerin kalıcılığı ölçülmüş ve değerlendirilmiştir. Değerlendirme formları sayesinde kazanımlar ölçülmüştür.

Proje öncesi katılımcıların ön bilgilerini ölçmek, proje bitiminde öğrencilerde meydana gelen değişimi ve kültürel miras koruma bilincini belirlemek amacı ile projenin tüm uygulamalarını içeren ön test soruları hazırlanmış ve henüz proje başlamadan öğrencilere uygulanmıştır. Ölçme değerlendirme için hazırlanan “ön test” etkinliği ana etkinlikler başlamadan önce uygulanmış ve temeldeki bilgi-bilinç eksikliklerini tespit ettiğinden aynı zamanda bir pilot çalışmadır. Proje sunumunda hazırlanmış 20 adet soru öğrencilere etkinlik takvimi başlamadan önce okullarında

uygulanmıştır (bkz. Ek 1). Test sonuçları exel ve Minitab 16.1.1 istatistiksel analiz paket programında değerlendirilerek yorumlanmıştır. Aynı işlemler tüm ölçme değerlendirme araçları için tekrarlanmıştır. Bu çalışma, Isparta merkezinde 2013–2014 eğitim öğretim yılında Mustafa Şener Ortaokulu’nun 5., 6., 7., 8. sınıflarında öğrenim gören 60 öğrenci ile sınırlıdır.

Proje kapsamında öğrenci bilgilendirme seminerleri, pano oluşturma ve kulüp faaliyetleri, müze gezileri, drama etkinliği, kültürel mirasın önemi paneli ve tarihi bir film izleme etkinlikleri gerçekleştirilmiştir (etkinlik tablosu için bkz. Ek 2). Projeye katılan tüm öğrenciler bilgilendirme seminerleri haricinde yapılan diğer etkinliklerin tamamında etkinliğe aktif olarak katılmışlardır. Projenin yürütülmesi sırasında gerçekleştirilen geziler sonrasında öğrencilerden değerlendirme ölçütü olarak gezilerden akıllarında kalan, hayal dünyalarında canlandırdıkları düşünceleri resme ve notlarına aktarmaları istenerek etkinliğin değerlendirmesi yapılmıştır. Proje sonunda ise düzenlenen “Resim ve Sanat Sergisi’yle” gezi sonrası yapılan resimler sergilenmiştir.

Etkinlikler sırasında ve sonunda gözlem yapan çocuklar özel bir zaman dilimi ayrılarak gözlemlerini paylaşmışlardır. Gezilerin sonunda oluşturulan tartışma gruplarında gezi değerlendirmesi yapılırken aynı zamanda öğrencilerin düşündüklerini ifade etme, tartışmaya katılma, toplum içinde konuşma gibi sosyal becerileri gelişmektedir.

Drama gösterisi ile öğrencilerin tarih çağları hakkında bilgi edinmeleri sağlanmıştır. Ortaokul öğrencileri, her çağa ait özel tasarlanmış kostümlerle o çağın özelliklerini, günümüze kadar taşınan önemli olay ve eserleri anlatılmış, antik dönemde toplumsal yaşantının nasıl olduğunu kavramışlardır. Etkinliklerin görselleşmesini sağlamak, birebir proje hedef kitlesi tarafından hazırlandığı için etkinliklerin ilgiyle izlenmesini ve akılda kalıcı olmasını sağlamaktır. Dramadan farklı olarak atölye çalışmalarında ise çocuklar uygulama yaparak antik dönem insanının yaşantısını, çömlek yapımını, kili işlemlerini, aktif olarak katıldıkları yapay kazı çalışmalarında ise yaptıkları gözlemlerle bir arkeologun çalışma yöntemlerini doğaçlama yöntemi ile öğrenmişlerdir. Uygulanan profesyonel ölçme yöntemlerini kullanarak hazırlanan etkinlik sonrası dönüt alma materyalleri (Ek 1-b), projenin her etkinliğinden sonra katılımcılara uygulanarak ve yine istatistiksel olarak değerlendirilip yorumlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR VE KÜLTÜREL MİRASIN ÖNEMİ

Kültür ve kültürel miras kavramları tüm disiplinlerde farklı bir bakış açısı ile tanımlanmaktadır. 1871’de antropolog, Edward Tylor kültürü en geniş etnografik anlamında, “insanın toplumun bir üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, ahlak, yasa, görenek ve başka herhangi bir yetenek ya da alışkanlığı içeren karmaşık bir bütün” olarak tanımlamaktadır⁸. Bu tanım, eskiden kültürün üst düzey bir terim olması bakış açısını (toplumların alt ve üst kültür olarak sınıflandırılması) yıkarak normalleştirmiş ve herkese ait, evrensel değerde, insanlar tarafından oluşturulmuş her şey olabilme boyutuna getirmiştir. Bilim dalları geliştikçe ilgi alanlarının seçiciliği ön plana çıkmakta, kültürün tanımlanması da değişmekte ve çeşitlenmektedir⁹.

Kültür varlıkları, insan veya belli bir toplumun yarattığı, bilimsel ve kültürel açıdan özgün değere sahip taşınır ve taşınmaz eserlerdir. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 21 Temmuz 1983 tarihinde kabul edilmiş ve 18113 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Tanımlar ve kısaltmalar bölümü madde 3’te “Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır” olarak tanımlanmaktadır¹⁰.

⁸ Peter Burke, *Kültür Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 41.

⁹ Buna dayanarak, Psikolojide, “insanların özdeş güdülerine olduğu düşüncesinden uzaklaşma, sosyoloji ve antropolojiyle yakınlaşma” anlamına gelmektedir. Kültür, coğrafyada, “belirli bir bölgedeki toplumsal ayrılıkları ve toplumsal çatışmaları görmezlikten gelen geleneksellik” anlamındadır. İktisatta, “tüketim üstünde daha çok durulması ve eğilimlerin basit bir rasyonel tüketici modeliyle doyurucu bir biçimde açıklanamayacağı bilinci”, siyaset biliminde “siyaseti simgesel bir olay olarak görme, farklı medyalarda siyasal iletişimi inceleme” olarak tanımlanabilir. Bu tanımlar için detaylı olarak bkz. s. 46. Emre Kongar, sosyolojik açıdan, maddi kültürü teknoloji, manevi kültürü ise ideoloji olarak tanımlamaktadır, bkz. Emre Kongar, *Kültür Üzerine*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994, s.19. John J. Macdonis ise sosyolojik açıdan kültürü “düşünce biçimleri davranış biçimi ve maddi nesnelerle birlikte insanların yaşam biçimleridir. Kültür ne düşündüğümüzü, nasıl davrandığımızı ve neye sahip olduğumuzu kapsamaktadır. Hem geçmişle olan bağımız, hem de gelecek için kılavuzumuzdur” şeklinde tanımlamaktadır, bkz. John J. Macdonis, *Sosyoloji*, (Çev. Vildan Akan.), Nobel Yayıncılık, Ankara 2013 s. 58. Bozkurt Güvenç ise antropolojik açıdan, “Kültür, toplum insanoğlu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevidir” tanımını yapmaktadır, bkz. Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2011 s. 129.

¹⁰ <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14726/2863-sayili-kultur-ve-tabiat-varliklarini-koruma-kanunu-.html>(21.05.2014).

Bu açıdan bakıldığında, geçmişin kültürel birikimi ve bir toplumu oluşturan temel öğelerin toplamı kültürel miras olarak kabul edilmektedir. Evrensel bir bakış açısına sahip olan, 1945’de kurulmuş ve merkezi Paris’te bulunan UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) Kültürel Miras veya Kültür Mirasını, “daha önceki kuşaklar tarafından oluşturulmuş ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan eserler, dil, kültür gibi yaşanmışlıklardan günümüze kalanlara verilen genel bir isimdir” şeklinde tanımlamaktadır¹¹.

1972 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına ilişkin Sözleşme gereğince UNESCO kültür mirasını, Somut Kültür Mirası ve Somut Olmayan Kültür Mirası olarak iki ana bölümde değerlendirmektedir¹². Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ne göre, “somut olmayan kültürel miras” toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur.

Somut Olmayan Kültürel Miras, sözlü geleneğe dayanır ve bu nedenle de yaşayan ve canlı bir miras alanıdır. Somut kültür ürünlerinde olduğu gibi korunması gereken sınırları çevrilebilen, tek ve otantik bir miras olmasının yanı sıra, yeniden üretilen bir miras alanıdır¹³. UNESCO’nun 17 Ekim 1972 tarihinde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ni (SOKÜM) kabul etmiştir. Sözleşme, Resmi Gazete’de yayımlanarak ülkemizde de yürürlüğe girmiş ve Türkiye 27 Mart 2006 tarihi itibarıyla taraf olmuştur¹⁴.

¹¹ <http://www.unesco.org.tr/?page=15:62:1:turkce> (23. 04. 2014).

¹² Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’nün Genel Konferansı’nda 16 Kasım 1972’de kabul edilip, 17 Aralık 1975 yılında ülkemizde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme için bkz. Ek 1.

¹³ Selcan Gürçayır, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Üzerine Eleştirel Bir Okuma”, *Gazi Üniversitesi Milli Folklor Dergisi*, 2011, yıl 23, S 92, s.7.

¹⁴ Yaşar Tonta, “Bilimsel ve Kültürel Mirasın Korunması: UNESCO Dünya Belleği Programı”, *Dijital Dünyada Kültürel Mirasın Yönetimi ve Inter pares 3 Projesi Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul, 2012. 2012 yılı itibarıyla 470 yıldan beri yapılan Manisa Mesir macununun festivali listeye dâhil edilme başvurusu yapılmıştır. Bunun dışında, Aşure, Türk kahvesi, Ebru sanatı, nazar boncuğu, Ahlat taş işçiliği, Giresun Çanakçı ilçesi kuş dili de, kültürel miras olarak gelecek dönemlerde sunulmak üzere bekletilmektedir.

Bu çalışmada temel olarak, “Somut Kültür Miras” ve “Arkeoloji Bilinci”nin toplumda eğitim aracılığı ile tanınması ve korunması ele alınmaktadır. Buna dayanarak, Somut Kültürel Miras ve korunmasının önemi uluslararası sözleşmeler örneğinde detaylı olarak açıklanarak tartışılacaktır. Kültür ve tabiat varlıkları konusunda farklı kavram ve terimlerin kullanıldığı dikkati çekmektedir. Venedik Tüzüğü’nde “genişletilmiş anıt” kavramı 1976’da UNESCO tarafından kültürel geleneklerle ilgili bütün maddi varlıkları kapsamak üzere “kültürel varlık” (cultural property) terimi ile ifade edilmiştir¹⁵.

Somut kültürel miras tanımı içerisinde, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi’nde “Kültürel ve Doğal Miras”ın tanımları da yer almaktadır¹⁶. Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nde ise “Arkeolojik Miras” tüm kalıntılar, varlıklar ve insanların geçmiş varlığının diğer izleri arkeolojik mirasın öğeleri olarak kabul edilmektedir¹⁷. Bu sözleşme ile “kültürel miras” olarak kabul edilen unsurlar belirlenmiş ve sözleşmeyi imzalayan ülkeler tarafından bir uzlaşuya varılmıştır. Kültürel miras olarak belirlenen eserlerin korunması ve buna yönelik politikaların belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Katılımcı ülkeler, evrensel bir miras olduğu kabul edilen eserlere doğrudan ve dolaylı yollardan zarar verebilecek unsurları ortadan kaldırarak gerekli tedbirleri almayı taahhüt etmektedirler.

1. KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASININ ÖNEMİ

Tarihi ve kültürel mirasın korunması kültürlerin gelecek nesillere aktarılabilmesi yönünden büyük önem taşımaktadır. Anadolu birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, bu uygarlıkların üretmiş olduğu somut ve somut olmayan kültür varlıklarının adeta bir hazinesi halindedir. Bu anlamda nesillerin kültür elçiliği misyonunu üstlenerek toplumun sağlıklı yapısını koruması ve dünya barışı için güç veren unsurları tanınması, önemsemesi ve korunması önemlidir¹⁸.

¹⁵ Oğuz Sancakdar, *İdare Hukuku Yönüyle Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Ve Yargısal Denetimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s.27.

¹⁶ <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14269/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html> (9.05.2014), Madde 1.

¹⁷ <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14267/arkeolojik-mirasin-korunmasina-iliskin-avrupa-sozlesmesi.html> (09.05.2014), Madde 1.,5.,8.,9.,12.,13.

¹⁸ Zekiye Atila, “Kültürel Miras Bilinci ve Kültürel Mirasın Korunması”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitim Bölümü, Anlatma Teknikleri 2, Yazma Eğitimi Dersi Proje Çalışması*, Bolu, 2010, s.7.

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme kapsamında, uluslararası koruma ibaresinden anlaşılması gereken, devletlerin, ulusal miraslarını saptayarak muhafaza etme gayretlerini destekleyen bir uluslararası işbirliği ve yardım sisteminin kurulmasıdır¹⁹. "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması için Hükümetler arası Komite, Dünya Mirası Listesi, Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi ve Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Fonu" bu amacı gerçekleştirmeye yönelik mekanizmalar olarak öngörülmüştür. Dünya Mirası Komitesi, nadide evrensel değer taşıyan kültürel ve doğal sit alanlarını seçerek, Dünya Mirası Listesi'ne veya ciddi bir tehdit altında iseler, Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesi'ne dâhil etmek yetkisi ile donatılmıştır. Dünya Mirası Sözleşmesi'nin amacı, yeryüzünde bulunan nadide kültürel ve doğal alanların korunması olarak belirlendiğinden, doğal hayatın korunması alanındaki işlevi de bu belirleme nedeniyle sınırlı kalmaktadır²⁰.

Kültürel miras, bir toplumun tüm bireyleri ile birlikte var olduğu sürece ürettiği ve kullandığı tüm bilgi birikimidir. Bu bilgi birikimi, her türlü dış etki ve içinde bulunduğu toplumun dinamikleri sayesinde kaybolabilir, yok olabilir. Kültürel miras hem tarihsel arka plana sahiptir hem de günümüzde üretilir ve geleceğe kalır. Kültürel miras, tıpkı insanın belleği gibi, toplumun belleği haline gelir. Kültürel mirası oluşturan elemanlar Kolektif aklın ortak paydaları haline gelirler. Kültür kısaca toplu yaşamla beslenen, gelenek/görenek, sanat ve bilgi gibi toplumun ürettiği değerleri gelecek nesillere taşıyan öğeler bütünüdür. Kültürel miras, kuşaktan kuşağa yani tüm insanlığa aktarılan sanatsal ya da sembolik maddesel simgelerdir.

Kültür varlıkları geçmişten günümüze nasıl geldiğini göstermeleri bakımından önemlidir. Kültür varlıklarına sahip olmanın getirdiği en önemli sorumluluk, bunların içerdiği bilgiyi ortaya çıkartmak ve böylelikle tüm insanlığın yararına sunmaktır²¹. İnsanlığın yararına sunulmayan ve paylaşılmayan bilginin topluma yarar sağlaması da beklenemez.

Kültürel mirasımız, geçmişimizi görmemizi ve tüm dünya barışı adına bize emanet edilen değerlere sahip çıkmamızı gerektirir. Bizden sonraki nesillerin de bu mirası görmesi, yaşaması için bizim zarar vermeden, koruyarak onlara aktarmamız

¹⁹ Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme.

²⁰ Nebi Özdemir, "Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi", *Hacettepe Üniversitesi Milli Folklor Dergisi*, 2009, Yıl 21, S. 84, s.75.

²¹ Özdoğan, a.g.e., (2006), s. 35.

görevimizdir. Bununla birlikte, koruma bilincinin toplumsal tabana yayılarak “koruma kültürü” oluşturma noktasında önemli eksikliklerin olduğu görülmektedir.

Uygar dünyada gelişmekte olan yaklaşımları belirlersek; kültürel miras ile çağdaş gelişme, birbirlerinin karşıtları değildir, birbirlerini tamamlaması, zenginleştirmeleri gerekir. Kültürel mirasın bir bütünlük içinde, tarihi ve kültürel çevre ile ele alınması, korunması gereklidir. Kentler geçmişten gelen birikimin yansımasıdır. Geçmiş dönemlerden kalan arkeolojik bilgi, hiçbir şekilde feda edilemez. Çağdaş yaşamın gelişmesi için bir müdahale gerektiğinde, bilgiyi kaybetmeden ortaya çıkararak yayımlanması sağlanmalı, yeterli kaynaklar ayrılmalıdır. Kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi, toplum yararına sunulması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında devlet, uygulayıcı değil, özendirici, denetleyici ve düzenleyici olmalıdır. Sivil toplum örgütleri, yerel girişimler, meslek kuruluşlarının sorumlulukları daha etkin duruma gelmelidir. Üzerinde bulunduğumuz coğrafyanın geçmişi, tüm insanlığın ortak geçmişinin bir parçası, günümüze nasıl geldiğinin göstergesidir. Böylesine zengin bir mirasa sahip olmanın, bununla övünmek kadar getirdiği birtakım yükümlülükleri de vardır²².

Kültürel mirasa saygı, gelişmenin "olmazsa olmaz" ön koşulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşen dünyada, arkeolojiye yeni işlevler yüklenmiştir; bunlar insanlığı bugüne taşıyan ortak değerlerin göstergesi olmak ve bu bileşimi oluşturan yerel kimliklerin korunmasını sağlamaktır. Sadece geçmişten bir şeyler bulmak için değil, bu amaçlara yönelik, insanlığın yararlanması bakımından da kültürel mirasın genç yaşlardan itibaren tanınması ve koruma bilincinin geliştirilmesi önemlidir.

Türkiye toprakları zengin bir kültürel mirasa sahiptir ve binlerce yıllık çeşitli uygarlıklara ev sahipliğini yapmıştır²³. Ülkemizi zengin kültürel mirasına sahip çıkmak büyük bir birikim ve sorumluluk gerektirmektedir. Bununla birlikte, koruma bilincinin toplumsal tabana yayılarak “koruma kültürü” oluşturma noktasında önemli eksikliklerin olduğu görülmektedir.

²² Özdoğan, a.g.e., s. 62.

²³ Ülkemizin zengin kültürel mirasına ilişkin olarak bkz. Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, TÜBİTAK Yayınları, Ankara, 2008; Türkiye'nin Dünya Kültür Mirası Bakımından Önemi ve Yerine İlişkin Olarak bkz. Gül Pulhan (ed.), *Dünya Mirasında Türkiye*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2006.

2. KORUMA BİLİNCİNİN OLUŞMASINDA EĞİTİMİN ÖNEMİ

Kültürel mirasın zarar görmesinde doğal etkenler dışında, en çok tahribat kuşkusuz insanlar tarafından olmaktadır ve bu nedenle de koruma bilincinin yerleştirilmesi ancak çocuk yaşlardan başlayarak verilen programlı bir eğitim ile mümkün olacaktır. Tarihi eser ve kültürel miras oluşturma bilinci ciddiyetle ele alınarak, temel eğitimin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Öncelikle aile ortamında başlayan eğitimle çocuğa bilinç aşılanırken, daha sonra okulda sistemli bir eğitim politikası ile devam edilmelidir²⁴.

Küçük yaşta başlatılan eğitimle çocuklar ülkelerindeki her türlü maddi değer onlara ait olduğu bilincine vararak aileden kalan bir objeyi koruyarak, bilinç geliştirmelidir. Öğrencilere kültürel miras bilincinin verilmesi, yaşadıkları toplumun geçmişini ve bugününü anlamalarını; kendilerini bütünün bir parçası olarak hissetmelerini sağlayacaktır. Çocuklara eğitim döneminde kültürel mirasın doğru bir şekilde aktarılamaması ise onların yaşadıkları toplumun_kültürüne yabancılaşmalarına neden olacaktır. Kültürüne yabancılaşan bir nesilden ona sahip çıkması da beklenemez.

Günümüzde dünya üzerinde küreselleşmenin etkisi ile farklı coğrafyalarda yaşayan toplulukların kültürel özellikleri kaybolmakta, yükselen değer olarak toplumlara sunulan tek tip alışkanlıklar müzik, sanat, estetik ve ahlak yapıları dünyanın kültürel zenginliğini tehdit altına sokmaktadır. Kültürel yozlaşma tehdidi ile yetişen yeni nesiller yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinden uzaklaşarak geçmişleri ve toplumlarıyla yabancılaşmaktadırlar. Bu durumu önlemenin en etkili yolu öncelikle yaşadıkları toplumun kültürel mirasının öğretilmesi, farklı kültürlerle etkileşime geçerek onları tanımalarının sağlanmasıdır.

Kültür mirası hakkında çocuk yaşlarda eğitimin bir parçası olarak bir bilinç oluşturma, geleceğin toplumunu oluşturan unsurların her açıdan kazanılmasını sağlayacaktır. Koruma amaçlı yasal düzenlemelerde; yasaklayıcı kurallar yerine bireyin ve yaşadığı toplumun eğitim politikalarının üretilmesi büyük önem taşımaktadır. Toplumsal görevleri açısından Eğitim ve Arkeoloji Bilimleri, farklı alanlarda çalışıyor gibi görünseler de, ortak bir amaca hizmet etmektedirler. “Eğitim Bilimi” geleceğin

²⁴ Batılı ülkelerde kültür ve kültürel miras konularında genç yaşlarda uygulanan eğitim politikaları önemli sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır, bkz. Erdur – Duru, *a.g.e.*, s. 82-83.

bireylerine, tam anlamı ile şekil verir. “Arkeoloji Bilimi” de çocuklarımıza ve gençlerimize kültürel ve tarihsel mirasın tanıtılması, sevdirmesi ve öneminin anlatılması misyonunu taşır. Bu nedenle; genç yaştan itibaren, her iki disiplin de, kültürel miras koruma bilinci kazandırılması amaçlanmalıdır.

Tarihi ve kültürel mirasın korunması, bizden sonra yaşayacak kuşaklara, teslim aldığımız halinden daha iyi bir şekilde bırakılması, gelecekte dünya üzerinde güçlü olabilecek ülkelerin de kültürünü aktarabilmesi yönünden önemlidir. Anadolu birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, bu uygarlıklardan kalan eserleri korumuştur. Somut ve somut olmayan kültür varlıklarının (anane, dil vb.) zamanla yok olması riskleri söz konusudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİMDE UYGULAMALI ÖĞRETİM MODELLERİ

Bir ülkenin kalkınmasında ve refah düzeyinin artmasında özellikle temel eğitimin rolü tüm toplumlar tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bu nedenle de ortaokullarda verilen eğitimin kalitesinin yüksek olması ve öğrencilerde kalıcı bir bilgi birikimi oluşturmak, eğitim sisteminde ulaşmak istenilen hedeflerin başında gelir. Günümüzde ülkemizde eğitim ve öğretim alanında tartışılan birçok yetersizlik ve sınırlılıklar bulunmaktadır. Bunlar sınıf mevcudunun kalabalık olması, okulun fiziki şartlarının yetersizliği, öğretmenlerin bilgilerini yenilemeden çağın gerisinde kalması, idarecilerin öğretmen, öğrenci ve velilerden uzak bir yönetim sergilemesi, ders kitaplarının içerik olarak yeterliliği gibi sorunlar olarak sıralanabilir. Bununla birlikte, tüm bu yetersizlikler ve sınırlılıklar içerisinde eğitimin verimliliğini arttırabilecek önemli bir hamle ders içi ve ders dışı uygulamaların arttırılmasıdır. Öğrenciler eğitimin ilk 4 yılında (ilkokul 1. sınıfın başından 4. sınıf sonuna kadar), ana sınıfında aldıkları bilgilerin üzerine yenilerini ekleyerek, teorik birçok bilginin sahibi olmakta ve ikinci 4 yıllık (ortaokul 5. sınıfın başından 8. sınıf sonuna kadar) eğitim ve öğretim dilimine geçtiklerinde, artık temel bilgilerini destekleyen uygulamalara ihtiyaç duymaktadırlar.

Eğitimde öğrenme üzerine yapılan araştırmalarda bir proje gerçekleştirerek öğrenilen bilgilerin % 90 hatırlandığı belirlenmiştir. Buna karşılık okuyarak öğrenilen bilgilerin sadece % 10'unun hatırlandığı, dinleyerek öğrenilen bilgilerin ise % 20'sinin hatırlandığı tespit edilmiştir²⁵.

Ünlü düşünür Konfüçyüs'un "işittiğimi unuturum, gördüğümü hatırlarım, yaptığımı öğrenirim" sözü insanların en iyi uygulama yöntemiyle öğrendiğini kanıtlar. Proje tabanlı öğrenme öğrenciyi merkeze alır ve kendisini ifade edebileceği uygun bir ortam hazırlar. Öğrenci bu ortamda aktiftir, bilgiyi ve veriyi toplayandır²⁶.

²⁵ Halit Cenani Mertol-Ferit Yılmaz, "İnşaat Mühendisliği Eğitimi'nde Aktif Öğrenme Yöntemlerinin Gerekliliği", *İnşaat Mühendisliği Eğitimi 2. Sempozyumu*, Ankara, s. 123.

²⁶ Emine Soley Özdemir, "Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2006, s.103.

Bu çalışma sırasında uygulanmış olan BAP (3685-YL1-13) projesi süresince uygulamalı eğitim modellerini destekleyici önemli bir sonuçlar elde edilmiştir. Bu bölümde, tüm uygulamalı yöntemleri kapsayan “Yapılandırmacı Yaklaşım Modeli” ve bu model kapsamında önemli bir başlık olarak yer alan “Proje Tabanlı Öğrenme Modeli” irdelenerek, uygulanmış örnek projeler incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

1. YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM MODELİ: YAPISALCILIK, YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM (CONSTRUCTIVISM)

Öğrenmenin gerçekleşme biçimini ve zihinde nasıl bir yapılanma sonucunda oluştuğunu açıklamaya yönelik yaklaşımlar öne sürülmüş ve çeşitli öğretim programlarında denenmiştir. Yapılandırmacılık, Jean Piaget ve Levy Vygotsky’in gelişim ve öğrenme ile ilgili olarak geliştirdikleri teorilerden etkilenecek ortaya çıkmış bir bilgi ve öğrenme yaklaşımıdır²⁷. Son yıllarda eğitim kuramlarına ek olarak geliştirilen farklı bir yaklaşım, birçok yöntem ve tekniği bünyesinde bulunduran ve öğrenmenin aktif katılımlı bir süreç sonucunda meydana geldiğini savunan yapılandırmacı yaklaşım, ülkemizdeki uygulamalı öğretim programlarında yerini almıştır. Drama, atölye çalışması, gösterip yaptırma, ders içi performans ve proje çalışmaları gibi çalışma yöntemleri uygulama açısından özel bir mekân malzeme ve zaman gerektirdiğinden günümüzde devlet okullarında çok fazla uygulanamamaktadır. Bununla birlikte ülkemizdeki özel okullarda fiziki imkânları daha iyi olduğundan uygulamalar içeren yapılandırmacı bir yaklaşım ile eğitim verebilmektedirler. Yapılandırmacılık, öğrenmenin gerçekleşmesinde zihinsel ve çevresel etmenlerin etkili olduğunu savunan bir öğrenme kuramıdır ve öğrenmenin oluşmadan önce her bireyin konuyla ilgili belirli ön bilgiye sahip olduğunu, yeni bilgileri bu bilgi yapısıyla ilişkilendirerek öğrenmenin gerçekleştiğini savunmaktadır²⁸. Yapısalcılık temelinde somut materyallerin olduğu bilişsel öğrenme kuramlarından gelişmiştir. Bilişsel öğrenmede, öğrenci davranışları ile değil bildiği bilgilerle değerlendirilir. Yapılandırmacı yaklaşım ise uygulamalarla davranışı da öğrenmenin içerisine katmıştır. Yapısalcı bakış açısında öğrenci sahip olduğu bilgilerden yola çıkarak yeni bilgiler üretir ve davranış olarak gösterir.

²⁷ <http://ankara.meb.gov.tr/dosyaindir.asp?dosya=00236>(18.04.2014).

²⁸ Ertuğ Evrekli vd., “Fen Öğretmen Adaylarına Yönelik Yapılandırmacı Yaklaşım Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması”, *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 2009, Yıl 6, S. 2, s.134.

Yöntem olarak yapılandırmacı yaklaşım, proje tabanlı eğitim yöntemini de içeren, öğrencilerin öğrenme sürecinde daha fazla rol aldığı kapsamlı (proje, performans ve model oluşturma gibi çeşitli yöntemlerin birleşiminden oluşan) bir eğitim sistemidir. Öğretmenler bu sistemde bilgiyi aktaran değil öğrenciye rehberlik eden ve onun düşüncelerini sorgulamasına yardımcı olan bir pozisyonundadır. Günlük yaşamış olaylardan örnekler verilerek, öğrencinin ön bilgileri ile bağlantı kurması, yeni yapılar oluşturmaya sağlanır. Uygulamada öğretmenin öğrenciyi onların özelliklerine karakterlerine yeteneklerine göre uygun öğretme yöntemleri ve etkinlikler seçerek motive etmesi çok önemlidir; motivasyon eksikliği olduğu ve öğrencilerin özellikleri keşfedilmediği zaman, yöntem başarısız olmaktadır. Her çocuğun kendine özgü bir karakteri vardır, öğretmenin öğretmede kullanacağı yöntemi belirleyen iletişim yöntemleri başarıyı belirlemekte ve motivasyonu arttırmaktadır.

Yapısalcılık son yıllarda ülkemizde yoğun ilgi görmektedir. Köy Enstitüleri'nde uygulanan model, günümüzde uygulanan yöntemlerden, “Yapılandırmacı Yaklaşım Modeli”ne çok benzemektedir. Yapısalcılık kapsamında proje tabanlı eğitim modeli, ulusal ajansın desteklediği Avrupa Birliği projelerinde de, önceden Köy Enstitülerinde yer alan uygulama ve birebir yapılan atölye çalışmalarına benzer çalışmalar yapılmaktadır²⁹.

Bu yönü ile iki uygulama birbirine benzemektedir. Cumhuriyet Döneminin en önemli projelerinden olan Köy Enstitüleri birçok ülke tarafından örnek alınmış ve dünya çapında bir değer kazanmıştır. Türkiye’de Köy Enstitülerinin kapatılması ile o dönem uygulanan eğitim artık uygulanmamakta, yalnız günümüzde kolejler okullarına uygulama alanları ekleyerek eğitimde yapılandırmacı uygulamaları yeniden canlandırmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca, AB’nin yükseköğretimde kullandığı Leonardo Da Vinci proje eğitim sisteminin de yıllar önceki şeklidir. Kullanılan uygulama yöntemlerinin başarılı sonuçlara ulaşmaması sonucunda, yapısalcılık modeli yeni uygulama ihtiyacını karşılamasından dolayı kabul görmüştür.

Yapısalcılık bilgiyi araştırma ya da oluşturma sorumluluğunu öğrenciye geçirerek, öğrenme süreçlerinin geleneksel rolleri değiştirmesi için öğretmene katkı

²⁹ Pervin Bilir, “Yeni Beden Eğitimi Öğretim Programı ve Köy Enstitülerinde Beden Eğitimi Derslerinin Yapılandırmacı Öğretim Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi”, *Spor Metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Adana, 2008, C. 6, S. 3, s. 145.

sağlamaktadır. Bu anlamda yapılandırma eğitimi, diğer eğitim reformlarının aksine öğrenci merkezinden, onun çevresine doğru genişler. Yapısalcılık öğrenci, öğretmen ve okul yönetimini birçok gereksiz bürokratik işleminden (sınav, plan vd.) kurtarmaktadır. Öğrenci başarısı süreç odaklı (çalışma süresi boyunca yaptığı her şey) olarak değerlendirilir. Öğrenme süreci boyunca gözlemler, derecelendirme ölçekleri, ürün dosyaları gibi araçlar kullanılarak değerlendirme yapılır.

Öğrenmeyi en genel olan kavramlarla yapılandırmak, öğrencilerin bireysel görüşlerini ortaya çıkararak bu görüşlere değer vermek, eğitim programını öğrencilerin görüşlerine hitap edecek şekilde değiştirmek ve klasik sınıf ortamından ayrılmak Yapısalcı Öğretim Modelinin özellikleridir³⁰. Böylece, uygulamalı, eğlenceli ve kalıcı bir öğrenme ortamı oluşmaktadır. Uygulamalarda aktif rol alan öğrenciler daha iyi öğrenmektedirler.

1.1. Proje Tabanlı Öğrenme Modeli

Proje tabanlı eğitim sistemi, öğrencinin derslerde işlenmekte olan konuları kalıcı bir biçimde özümsemesi ve öğrenebilmesi için uygulanabilecek en ideal eğitim yöntemlerinden biridir. Proje tabanlı model, özellikle uygulamalı ve kalıcı bir öğretim modeli olması bakımından ideal bir öğrenme olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, öğrenenleri her biri beşer kişiden oluşan gruplara ayırmakta ve her grup gerçek bir problem durumuyla karşı karşıya getirilmektedir. Grup üyelerinden beklenen, probleme ilişkin doğru teşhis koymak ve problemin çözümüne yönelik öneriler getirmektir. Üyeler bu amaçla, her türlü kaynaktan yararlanarak probleme ilişkin verileri toplamaya ve düzenlemeye koyulurlar. Gereksinim duymaları halinde, konu uzmanlarıyla görüş alış verişinde bulunurlar. Kendi kendine öğrenmelerini sürdüren grup üyeleri, belli bir süre sonunda bir araya gelip, elde ettikleri sonuçları değerlendirerek yeniden problem üzerinde çalışmaya başlarlar. İlginç ya da yeni durumlarla karşılaştıklarında, yeniden bir araya gelip görüş alış verişinde bulunurlar. Grup üyelerinin problem üzerindeki çalışma süresi, problemin durumuna göre bir ile üç hafta arasında değişir³¹.

³⁰ Fitnat Kaptan ve Hünkar Korkmaz, *İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı*, İlköğretimde Bilgi Öğretimi, Modül 7, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

³¹ Adem Avcı, "Elektronik Eğitim Seti Tasarımında Entegre Programlama Yazılımı İle Desteklenen Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrencilerin Elektronik Devre Tasarımı Yapma Ve Geliştirme Performanslarına ve Kalıcılığa Etkisi", Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2006, s. 75.

Proje uygulaması, bazı görüşlere göre tıp için kullanılan bir çalışma yöntemi iken bazı görüşlere göre de ilk olarak 1900'lerde tarım ve ev ekonomisi kurslarında hızlı bir şekilde yayılmıştır. Proje tabanlı eğitim yöntemi eğitimde ilerlemecilik akımını benimseyen, John Dewey'den sonra en ünlü kişi olan Kilpatrick'i hem ulusal hem de uluslararası alanda büyük bir itibara kavuşturmuştur. Kendisi yeni bir yöntem bulduğunu iddia etmemiş, ancak proje yönteminin tüm programlarda ve her öğretim uygulama alanında kullanılabileceğini ifade etmiştir³². Proje tabanlı eğitim yöntemi olarak günümüze taşınan yöntem, zamanla geliştirilerek tüm disiplinlere uyarlanmış, genel kriterler haline gelmiştir. Zamanla bir öğrenme yöntemi oluşmuştur.

Tez çalışmasında farklı destek kaynakları kullanılarak gerçekleştirilebilecek eğitim projelerinin uygulanması sonucunda elde edilebilecek kazanımlar değerlendirilmiştir. Bu çalışmada özellikle “kültürel miras bilinci oluşturma” amacıyla uygulanan projeler ele alınmıştır. Proje tabanlı eğitime yönelik örnek bir çalışma gerçekleştirilerek projelerle ilişkilendirilmiş, eğitim çalışmalarını ne ölçüde etkili olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda ülkemizdeki proje tabanlı eğitime destek programlarının kullanımının artırılmasının, eğitimin kalitesini yükselteceği vurgulanmaktadır. Proje tabanlı eğitim disiplinler arası uygulamaları kapsadığı gibi okul içerisinde öğrenci ve öğrenci gruplarına sorumluluklar verilerek gerçekleştirilen çalışmaları da içermektedir. Kişinin yaratıcılığı ve hayal gücü ile doğru orantılı bir yöntemdir. Yaratıcılık ve hayal gücü ne kadar artarsa öğrencinin canlandırdığı rol de o kadar gerçekçi olacaktır. Sınıfta her ne kadar imkânlar sınırlı olsa da, yaratıcı drama yöntemi, materyal olmadan beden dili ve mimikle de uygulanabilir.

Proje tabanlı eğitim yöntemi öğrenciyi, talimatları izlemekten öğrenim aktivitelerine; ezberlemekten ve tekrardan, keşfetmeye, tümleştirmeye ve sunmaya; dinleyip tepki vermekten, iletişime ve sorumluluk almaya; gerçeklerin, terimlerin ve içeriğin bilgisinden işlemleri anlamaya; teoriden, uygulamaya; öğretmene bağlılıktan, pratik yaparken güçlü olmaya geçirir. Projeye dayalı öğretim bir bireysel öğrenme yöntemidir. Eğitim projeleri öğrenci etkinliğini ön plana çıkaran, çeşitli konuları planlamaya ve incelemeye yönelik çalışmalardır. Proje yöntemi, bireysel öğrenmeye önem vermesi yanında okul ile toplumsal hayat arasında yakın ilişki kurulmasına önem

³² Canay Demirhan ve Özcan Demirel, “Program Geliştirmede Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Bolu, 2002, c. 3, S. 1, s. 50.

veren bir öğretim yaklaşımıdır. Bu yöntemin kaynağı aslında öğretimi geleneksel okulun benimsediği ve sürdürdüğü düz anlatımdan kurtarıp bir içerik ve hedef koymaktır. İyi bir projede eğitimde olması gereken tüm özellikleri bulmak mümkündür. Alanında uzman kişiler, yeterli derecede materyal, etkinlikler ve yeterli uygulama platformları, bilgilendirme seminerleri, eğitim gezileri vb. olanaklar bir araya gelince iyi bir eğitim ortamı kendiliğinden oluşmaktadır. Projenin sonunda ortaya çıkan, üretilen yenilik, sahip olunan bilgi aracılığı ile ürüne dönüşür. Üretilen yeni bilgi, gerçekçi ve uygulanabilir, problem çözücü bir niteliğe sahiptir.

Eğitim, proje öğretmeninin rehberliğinde öğrenciler tarafından tasarlanmış, plânlanmış ve uygulanmış olmalıdır. Projeye dayalı öğretim yaklaşımını içeren öğretim-öğrenme etkinlikleri belirli başlıklarda toplanabilir³³: dikkati çekme, hedeften haberdar etme (öğretmen sınıfa elinde bir gazete haber küpürü ile girer ve haberi çocuklara okuyarak öğrencilerin dikkatini çeker); gruplara ya da bireysel çalışmalara rehberlik etme hipotezi belirleme (kimlerin hangi konularda çalışacağı tespit edilir, bir sorunun değişik çözüm önerileri öğrenciler arasında gönüllülük esası dikkate alınarak paylaştırılır ve her grubun hipotezi tespit edilir); yöntemi belirleme (verileri çalışmada hipotezleri test edecek çözüm yollarını öğretmen öğrencileri ile birlikte araştırır ve öğrencilerini zamanı net söyleyerek yönlendirir, çözüm yolları öğrencilere buldurulur ve test ettirilir); kaydetme (gözlemler kaydedilir); sonuç ve yorum (öğretmen öğrencilerin gözlemlerini ve bulgularını sorular sorarak öğrencilerle birlikte tartışır ve bu sonuçları raporlaştırarak yeni çalışmalara transferini sağlar).

1.2. Yetişkin Eğitiminde Schiller'in Oyun Kuramı

Yetişkin eğitiminde insanın zamanla sahip olduğu duyarlı yönünü kaybetmesi ve kültürel değerler, eserler de dâhil olmak üzere doğaya ve hayata karşı kabalaşması konusunda, alman düşünür Schiller'in görüşleri incelenmeye değerdir. Yetişkin eğitiminde Schiller'in oyun kuramında (oynayan insan, homo ludens), kültürümüze oyunla dönebilmemiz mümkündür, çünkü bu kurama göre her insanın içinde bir çocuk vardır. Schiller'in "İnsan kelimenin tam anlamıyla söylemek gerekirse, ancak insan olduğu zaman oynar ve oyun oynadığı zaman tam insan olur" sözü görüşünü açıkça açıklamaktadır.

³³ Mürüvvet Bilen, *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999, s. 44.

Schiller'e göre, insanda bulunan duyumsal ve formel iki temel dürtü vardır. İnsanda değişim ve devamlılığı temsil eden bu dürtüler kontrol altında olmalıdır. İşte bu iki temel dürtü arasındaki uyum Schiller'e göre üçüncü bir dürtü olan, oyun dürtüsüyle sağlanabilir. Oyun dürtüsü ve ortaya çıkar. İnsandaki bölünmüşlüğü, yabancılaşmanın ilacı da sanattır Schiller'e göre, sanat özgürlüğü temsil eder.

Bütün bunlar oyunun kültür yapıcı işlevini açıklamaktadır. Kültür, en başından bir oyundur. Yani oyun kültürden önce vardır, kültür oyunun üstünde çizilir, yer alır ve gelişir. "Kültürümüz" yerine, oyun tarzımız, oyundaki zihniyetimiz, kurallarımız da denebilir. Farkında olmadan oyun oynuyoruz aslında. Yerleşim, roller, bayramlarda, partilerde kılık değiştirmeler ile masum oyunlarımıza, çocukluğumuza, özümüze dönmemiz gerektiğini vurgular. Schiller, ortaya koyduğu "Oyun Kuramı"nda insanın kaybettiği duyarlılıklarını geri kazanabileceğini, bunun da ancak, yaşına ve ilgilerine hitap eden, bir oyun ile mümkün olduğunu savunur.

2. PROJE TABANLI VE UYGULAMALI DİĞER YÖNTEMLERİN YARARLARI

Proje tabanlı eğitim yöntemi öğrenciyi, talimatları izlemekten öğrenim aktivitelerine; ezberlemekten ve tekrardan, keşfetmeye, tümleştirmeye ve sunmaya; dinleyip tepki vermekten, iletişime ve sorumluluk almaya; gerçeklerin, terimlerin ve içeriğin bilgisinden işlemleri anlamaya; teoriden, uygulamaya; öğretmene bağılıktan, pratik yaparken güçlü olmaya geçirir. Projeye dayalı öğretim bir bireysel öğrenme yöntemidir. Eğitim projeleri öğrenci etkinliğini ön plana çıkaran, çeşitli konuları planlamaya ve incelemeye yönelik çalışmalardır. Proje yöntemi, bireysel öğrenmeye önem vermesi yanında okul ile toplumsal hayat arasında yakın ilişki kurulmasına önem veren bir öğretim yaklaşımıdır. Bu yöntemin kaynağı aslında öğretimi geleneksel okulun benimsediği ve sürdürdüğü düz anlatımdan kurtarıp bir içerik ve hedef koymaktır. İyi bir projede eğitimde olması gereken tüm özellikleri bulmak mümkündür. Alanında uzman kişiler, yeterli derecede materyal, etkinlikler ve yeterli uygulama platformları, bilgilendirme seminerleri, eğitim gezileri vb. olanaklar bir araya gelince iyi bir eğitim ortamı kendiliğinden oluşmaktadır. Projenin sonunda ortaya çıkan, üretilen yenilik, sahip olunan bilgi aracılığı ile ürüne dönüşür. Üretilen yeni bilgi, gerçekçi ve uygulanabilir, problem çözücü bir niteliğe sahiptir.

Türkiye’de ortaöğretimde uygulanabilecek proje tabanlı uygulamalar için imkânlar sağlayan, ulusal ajans, TÜBİTAK, TC. Gençlik ve Spor Bakanlığı, TC. Milli Eğitim Bakanlığı gibi destek programlarının yanı sıra, okul yönetimlerinin ve öğretmenlerin kendi imkânları ile hazırlayabilecekleri birçok proje seçeneği bulunmaktadır. TÜBİTAK tarafından desteklenen; 4004 - Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları, 2201 Ulusal İlköğretim Matematik Olimpiyatı, 2202 Ulusal Bilim Olimpiyatları, 2204 Ortaöğretim Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması, 4006 TÜBİTAK matematik ve fen proje sergisi³⁴; Avrupa Birliği, Ulusal Ajansı tarafından desteklenen öğretmen ve öğrencilere yönelik destek programları; Comenius (Okul Eğitimi), Leonardo da Vinci (Mesleki Ve Öğrenci Eğitimi)³⁵; T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje Önerilen Programlar; Gençlik Projeleri Destek Programı (Proje başvurusu şeklinde), Lider Gençlik Kampları, Seyyah "Ulu Çınarın İzinde, Gençlik Treni, Gençlik Kampları, 100 Güler Yüz, Gençlerin İyilik Ağacı Gençlik ve Spor Bakanlığı Girişimcilik Eğitimi, Yarının Liderleri, Gençlik ve Spor Bakanlığı Girişimcilik Eğitimi³⁶ projeleri ülkemizdeki okullara önemli imkânlar sağlamaktadırlar.

Bununla birlikte, ülkemizde proje desteklerinden ve proje uygulamasından, eğitim alanında, yeterli oranda yararlanılmamaktadır. Her yıl yeterli proje başvurusu yapılmayıp kullanılmayarak devlet hazinesine iade edilen yüksek bütçe miktarları bulunmaktadır. Birçok farklı branş (fen ve sosyal bilimler alanlarında), konu ve çalışmalarda kullanılabilecek bütçeler, yazılacak kapsamlı projelerle eğitim alanında kullanılabilmektedir. Geleceğin toplumunu şekillendirecek öğrencilerimize kültür, sanat miraslarını koruma ve arkeoloji eğitimi konusunda bilgiler verecek, atölye çalışmaları yaptıracak eğitim projelerinin örnekleri olmakla birlikte sayıları arttırılmalı ve bu projelerin hazırlanmasında disiplinler arası işbirlikleri sağlanmalıdır. Günümüzde disiplinler arası proje ekipleri tarafından hazırlanan nitelikli projeler yerel, ulusal ve uluslararası kaynaklar kullanılarak yürütülebilmektedir. Farklı kaynaklardan sağlanan destekler, ülkemizde kısıtlı imkânlarla eğitim-öğretim yapan ilk ve ortaöğretim kurumlarında proje tabanlı eğitimin ekonomik kaygı olmadan yapılabilmesine olanak sağlamaktadır.

³⁴ <http://www.tubitak.gov.tr/turkiye-bilimsel-ve-teknolojik-arastirma-kurumu> (17.05.2014).

³⁵ <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program>Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (17.05.2014).

³⁶ <http://www.gsb.gov.tr/Projects.aspx>T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje Birimi (17.05.2014).

Son yıllarda ülkemizde özellikle TÜBİTAK'ın verdiği destek ve web sitesi üzerinden yaptığı çağrılar ile eğitim projeleri üniversitelerle işbirliği yapılarak uygulanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın da desteği ile her okulun, her yıl birer eğitim projesi yapması, öğretilen müfredatın öğrenilme başarısının artmasında olumlu yönde etkili olacaktır.

Proje tabanlı öğretim yöntemi, eğitim öğretim iş takviminde yer almalıdır. Eğitim müfredatları oluşturulurken, proje tabanlı eğitim uygulamalarına yönelik destekler değerlendirilerek, yıllık iş takvimi hazırlanmalıdır. Bu doğrultuda, eğitim kurumları yıllık çalışma programlarını oluşturdukları seminer dönemlerinde (her eğitim döneminin ilk 15 günü) yıl içerisinde gerçekleştirecekleri proje hedeflerini de belirlemelidir. Çocukluk çağı, insan hayatının en önemli parçasıdır. Çocuk bu çağda iyi ve kötü yönlerle kişiliğini kazanır. Öğrencilerde olan gizli, bastırılmış yetenek ve güçleri ortaya çıkarmak gerekir. Çocukların doğuştan getirdikleri yeteneklerin sergilenmesi, kendi iç dünyalarına ayna tutmalarını sağlayacak en önemli çalışma dramadır. Eğitimde drama özgüven gelişimini ve öğrenmeyi sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Proje tabanlı eğitim sisteminde drama, öğrencinin özgüvenini geliştirmesi bakımından önemlidir ve bu nedenle ön plana çıkartılmalıdır. Birçok drama çalışması yapmış öğrenciler özgüvenleri yüksek ve algıları daha açık olduğundan projedeki uygulamalı grup çalışmalarına da kolay uyum sağlayacaklardır. Proje ekibinde daha fazla başarı göstereceklerdir.

Drama, kısaca yaşamdaki olayları içten geldiği gibi doğaçlama olarak anında yaratmak, bir karakterin, canlı ya da cansız varlıkların, sözlü - sözsüz olayın, konunun, eylemin ya da duygunun canlandırılması ve sahnede oynamak için yazılmış oyun olarak tanımlanabilir³⁷. Yaratıcı drama ise öğretmenin çeşitli konuları oyun haline getirilmesi ile gerçekleşebilir ve sahne canlandırmalarından farklı özellikler taşımaktadır. Sahne sanatlarında bir olay, kostümler ve dekor gibi unsurlarla canlandırılırken, yaratıcı dramada aynı durum, dekor ve kostümler var olmadığı halde olduğu varsayılarak gerçekleştirilmektedir.

Yaratıcı drama ilk olarak Fransa'da eğitimde kullanılmıştır. J.J. Rousseau (1712-1778) bu yöntemin gelişmesine önemli katkılar sunmuştur. Dünyanın birçok ülkesinde,

³⁷ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011, s. 719

çocuğun kendisini drama yolu ile ifade etmesi için eğitimde ve psikoterapide drama kullanılmıştır. Türkiye’de ilk olarak Köy Enstitülerinde uygulanmış ve yöntem olarak 1980’lerde tanınmaya başlamıştır³⁸. Eğitici ve yaratıcı dramının sağlayabileceği yaralar eğitim sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Yaratıcı Drama çocukta yaratıcılığı ve hayal gücünü, zihinsel kapasiteyi geliştirir. Kendi olma kavramının gelişmesine, bağımsız düşünme ve karar verme, duyguların farkına varılması ve ifade edilmesini sağlar. İletişim becerilerine, sosyal farkındalığın artması ve problem çözme yeteneğinin gelişmesini olumlu olarak destekler. Demokrasi eğitimine, grup içi süreçlere (arkadaşlık), öğretmen ve çocuklar arasında olumlu ilişkilere katkıda bulunur. Genel öğrenci performansına olumlu etki ve özel niteliklere sahip çocukların (zihinsel, bedensel engelli, duygusal bozukluğu olan çocuklara) topluma katılma fırsatı kazanmasına izin vermektedir³⁹. Gerçek anlamda drama yöntemi uygulaması kostümlü, dekorlu, seyircili ve konuşma metinli olmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı bütçe olarak özellikle ders materyalleri temini için ayırdığı miktarı arttırarak, uygulamalı eğitim yöntemleri için materyal temin edilmesine katkıda bulunmalıdır.

Türkiye’de 30 yıllık bir geçmişe sahip olan proje tabanlı eğitim yöntemi, ders müfredatlarında yerini çok sınırlı olarak alabilmiştir. Son 30 yıl içerisinde birbirlerinden duyarak iletişime geçen, proje çağrılarını takip eden eğitimciler söz konusudur. Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) birimleri kurulan, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ve ya kişilere ait eğitim kurumları, çalışanlarını bilgilendirme toplantıları yapmaya başlamışlardır. Millî Eğitim Müdürlükleri AR-GE Birimi Yönergesinin, AR-GE Biriminin Oluşumu ve Koordinasyonu başlıklı 5. maddesine göre; "araştırma, stratejik planlama ve kalite geliştirme ekibi" ile "projeler ekibi" olmak üzere iki ekipten oluşmaktadır ve Strateji Geliştirme şubesinden sorumlu Müdür Yardımcısı veya Şube Müdürüne bağlıdır⁴⁰. Milli Eğitim Müdürlüklerinde projelerin koordinesinden sorumlu birim çalışanları, eğitimcileri proje yazma ve var olan projelere ortak olma konularında bilgilendirerek, hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunurlar. Milli Eğitimin Müdürlüğü’ne bağlı ortaokul ve liselerde, konu ve branşına uygun çağrılara başvuru yapan eğitimciler, birçok başvuru içerisinde, hakemler tarafından seçilerek, talep ettikleri bütçe

³⁸ Yılmaz Arıkan, *İlköğretimler İçin Tiyatro ve Drama Eğitimi, Pozitif Yayınları*, İstanbul, 2007, s. 56.

³⁹ Alev Önver, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri*, Epsilon Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2000, s. 37.

⁴⁰ http://mevzuat.meb.gov.tr/html/4194_65.html (28. 04.2014).

doğrultusunda desteklenirler. Bir okul, her yıl bir proje kabul ettirmeli ya da başka projelere ortak olmayı hedef olarak seçmelidir. Bu şekilde düzenli uygulama yapan öğrenciler, ileride kendi projelerini yazan ve yürüten bireyler olarak yeni fikirler üreteceklerdir. Genç beyinler olarak bilime katkı sağlayacaklardır. Milli Eğitim Bakanlığı, Avrupa Birliği sürecine destek olması ve eğitimde kalitenin artması bakımından ülkemizdeki (TÜBİTAK, Ulusal ajans gibi kurumların eğitim içerikli) proje başvuru sayısının artmasını özellikle desteklemektedir.

Türkiye’deki tüm eğitim kurumlarında “proje tabanlı kültür, sanat ve koruma politikası eğitimi yöntemi” uygulanmalıdır. Çünkü proje tabanlı eğitim yöntemi öğrenciyi sınıf ortamının dışına çıkararak araştırmaya yönlendirir. Kültür, sanat ve koruma politikası eğitimi öğrencilerimize, araştırmaya ve sorgulamaya yönelik bir yöntemle verirken onları küçük yaştan itibaren bilimsel çalışma disiplinine hazırlamış oluruz. Ayrıca, kendi araştırmaları sonucunda görüş oluşturan bireyler, kültürlerini daha iyi tanıyacak ve koruma politikalarını kendileri geliştireceklerdir. Tüm branşlarda olduğu gibi, kültürel miras bilinci oluşturma konusunda da uygulamalı yöntemlere ihtiyaç vardır. Bu yöntem kültürel miras bilinci kazandırmada, öğrencide oluşturduğu bilginin kalıcı olması bakımından yararlıdır. Uygulamalı yöntemler çocuğun doğasına, oyun çağına olması, merak etmesi, dokunmak ve denemek istemesi gibi birçok özelliğinden dolayı uygundur. Bilgilerin kalıcı olması bakımından öğrencilere proje ekipleri kurularak yeni fikirler geliştirmeleri sağlanabilir. Kendi fikirlerini öğretmenleri rehberliğinde uygulayan öğrenciler, aktif rol oynadıkları bir eğitime kendilerini daha çok ait his ederler. İsteyerek zevk alarak katılımcı olunan bir etkinlik de asla unutulamaz. Kalıcı kültürel miras koruma bilinci geliştirmek için eğitimde projelendirilmiş uygulamalar (atölye çalışmaları, deneyler, grup çalışmaları, dramalar, arazi ve doğa gezileri, model oluşturma, yeni tasarımlar oluşturma vb.) mutlaka yer almalıdır. Bugün tüm dünyada tarih sevgisinin ve bilincinin küçük yaşlarda oluşmaya başladığı bilinmektedir. Bu durum yaratıcı drama çalışmalarının hedef kitlesini düşündüğümüzde daha da bir anlam kazanmaktadır. Düzenlenen etkinliklerle, seminerlerle müzelerimiz çekici hale getirilebilmektedir. Define avı ve müzeyi bir tiyatro binası olarak görmek gibi oyunlar çocuklarımızın ilgisini çekmektedir. Çünkü

10-18 yaş grubundaki çocukların eğilimleri anlam veremedikleri dış dünyayı oyunlar yoluyla anlama çabasıdır.⁴¹

Proje tabanlı eğitim yönteminin yararlarını görmenin en iyi yolu, ülkemizde ve dünyada uygulanan kültürel mirasın korunmasına yönelik örnek projeleri incelemektir. Aşağıda yer alan projeler, uygulanan kültürel mirası koruma bilinci geliştirme konulu projeler arasından incelenmek üzere örnek olarak seçilmiştir.

3. TÜRKİYE’DE UYGULANAN PROJELER VE KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ OLUŞTURMADA KATKILARI

3.1. Arkeolojik Yok Oluş⁴²

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ümit Aydınoglu tarafından Silifke ve Erdemli ilçelerinde sürdürülen arkeolojik yüzey araştırmaları sırasında arkeolojik yok oluş gözlemlenmiştir. Bölgedeki arkeolojik değerlerin korunması ve tanıtımının, insanların bu eserler hakkında bilinçlendirilmesiyle bağlantılı olduğundan hareket edilerek, Mersin Üniversitesi Arkeoloji Topluluğu, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde birçok okulda "Arkeoloji Tanıtım Seminerleri" düzenlemiştir. Proje 2001 yılından beri her yıl başka bir köy okulunda uygulanmak sureti ile sürmektedir.

Proje kapsamında, Mersin ve çevresindeki köy okulları tercih edilmiştir. Projenin hedef kitlesi ilköğretim öğrencileridir. Proje kapsamında çok sayıda okul ziyaret edilmiş ve arkeolojik alanlara yakın ikamet eden yaklaşık olarak 3000 öğrenciye doğrudan ulaşılmıştır. Okullarda gerçekleştirilen toplantılarda, çocuklara çevrelerinde var olan tarihi eserlerin ne anlama geldiğini anlatılmıştır. Projenin katkısı, özellikle arkeolojik alanların üzerine ya da yakınına kurulu yerleşim alanlarında yaşayan çocukların, yaşadıkları çevrenin kültürel değerleri hakkında bilgilendirmek olmuştur. İlkokul öğrencilerine arkeoloji ile ilgili temel bilgiler vererek, yakınında bulundukları eserlerin korunması hakkında bilinç oluşturmuşlardır (Bkz. Ek 6).

⁴¹ Ayşe Eğitmen, “Arkeoloji Müzelerinin Eğitim Ortamı Olarak Etkinliğinin Artmasında Yaratıcı Dramanın Yeri ve Önemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1995, s 84.

⁴² <http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/?/=334> (18.05.2014).

3.2. Arkeoloji Laboratuvarı Projesi (ODTÜ)⁴³

O.D.T.Ü. Yerleşim Arkeolojisi Ana Bilim Dalı doktora öğrencileri ve araştırma görevlilerince hazırlanan ve TÜBİTAK Bilim ve Toplum Dairesi tarafından 108B049 proje numarası altında desteklenen *Arkeoloji Laboratuvarı* projesinde amaç, arkeoloji yoluyla bilimi ve bilimsel düşüncüyü sevdirmek, soru sormayı ve analitik düşünmeyi teşvik etmek, bilimsel konulara merak uyandırmak ve çocukları bilim kariyeri yapmaya özendirme. Hedef kitle, 9-12 yaş grubudur. Ayrıca projenin en önemli katma değerlerinden biri de, katılımcıların arkeoloji yoluyla bilimin ve bilimsel düşüncenin yapı taşlarını öğrenirken, tarih ve kültürel miras kavramlarıyla da tanışıyor olmalarıdır.

Etkinlikler, çocuklara arkeolojik bilginin nasıl elde edildiğini ve yorumlandığını anlatacak şekilde hazırlanmış olup; arkeolojik kazı senaryosu üzerine kuruludur. Öğrencilere hem temel, teorik bilgiler verilmiş, hem de onları etkileşimli bir şekilde işin içine katacak çalışmalar yapılmıştır. Düzenlenen aktiviteler her bir grup için iki gün olarak tasarlanmış ve toplam dört etkinlikten oluşmuştur: Arkeoloji, Bioarkeoloji, Çevresel Arkeoloji ve Jeoarkeoloji.

Yapay bir kazı alanı kurgulanarak öğrencilerin etkileşimli bir şekilde bu alanda çalışmaları sağlanmıştır. Çalışma sırasında önceden kurgulanmış olan mezarlar ve diğer kazı alanlarında çalışmalar yapılmış, öğrencilerin arkeolojik kazı tekniklerini kullanarak buluntuları toplamaları istenmiştir. Buluntular ölçülüp kaydedildikten sonra, tıpkı gerçek bir kazıda olduğu gibi bu malzemeler üzerinde ayrıntılı incelemeler yapılmıştır. Bu incelemeler çeşitli oyunlar, soru-cevap çalışmaları, bilim setleri ve oyuncakları ve drama teknikleriyle pekiştirilmiştir. Arkeolojiyi bir araç olarak kullanarak çocuklara aslında sosyal bilimler ve temel bilimlerin ortak çalışarak bilgi üretiminde bulunabileceği gösterilmiş, bilimin hayatın içinde olduğunu algılamalarına yardımcı olmuştur. Öğrenciler Arkeoloji Bilimi'ni tanımışlar, önceden yaşamış medeniyetlerin kültür izlerini temel bilgilerle yorumlamayı öğrenmişlerdir (Bkz. Ek 6).

3.3. Arkeo-Çocuk (Çocukluk Döneminde Arkeoloji Bilimi Temeli Oluşturma)⁴⁴

Isparta İli'nin Eğirdir İlçesi'nde, kültürel mirası ilk ve ortaöğretim seviyesindeki öğrencilere tanıtarak, tarih bilinci oluşturmak; koruma, düşünme ve uygulama bilinci

⁴³ <http://arkeolojilab.metu.edu.tr/> (18.05.2014).

⁴⁴ <http://www.arkeococuk.com> (11.06.2011).

aşlamak amacıyla 2011 yılında sözü edilen proje Süleyman Demirel Üniversitesi ve Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü ortaklığında, TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları Projeleri kapsamındaki destekle gerçekleştirilmiştir. Bu proje, Arkeoloji Bilimi'nin toplumla buluşturulması fikrinden hareketle, Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ile ilköğretim, ortaöğretim okulları arasında bir köprü görevi üstlenmeyi ve sahip olduğumuz kültürel mirasın öneminin farkına varılmasını sağlamayı amaçlamıştır.

Eğirdir Süleyman Demirel İlköğretim Okulu ve Eğirdir Sağlık Meslek Lisesi'nden 400 (dönüşümlü) öğrencinin katılımıyla Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi ve uzmanları eşliğinde antik kent ve müze gezileri ile Eğirdir'de kültürel mirasımız ve korunması konusunda seminerler gerçekleştirilmiş; kültürel mirasın korunması hususunda Avrupa ülkelerindeki uygulamalar tanıtılmıştır. Isparta Müzesi'nde yapılan etkinliklerle öğrenciler, anlamaya, sorgulamaya, düşünmeye ve fikir üretmeye teşvik edilmiştir. Hedef kitle 9-15 yaş grubu eğitim alan çocuklardan seçilmiştir. Bu çocuklarda aldıkları klasik eğitim dışında bir alan olan arkeoloji bilimi bilinci oluşturulmak istenmiştir.

Bu projesinin sonuçları, öğrenme yöntemlerinde “proje tabanlı eğitim modelinin” uygulamanın önemini açıkça ortaya koymaktadır. Projenin başarı düzeyini ölçebilmek amacıyla hedef kitle olarak seçilen ilköğretim öğrencilerin proje öncesi ve sonrası değişen bilgi ve bakış açıları ölçülmüştür. Öğrencilerin tarihi eserlerimizin korunması için; küçük yaşta öğrencilere eğitim verilmesi, toplum kurallarında güvenlik ve cezaların artırılması ile ilgili birçok soruya, proje öncesi uygulanan ön test ve proje sonrası uygulanan son teste verdiği yanıtlar çok farklı olmuş, öğrencilerde koruma bilincinin proje sonucunda geliştirilmiş olduğu saptanmıştır⁴⁵.

Proje boyunca uygulanan ön test ve son test sonuçları değerlendirildiğinde arkeoloji bilimine bakış açısı; yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılması ve kültürel mirasın anlaşılması, korunması gerektiğine dair inancın artmış olduğu açıkça görülmektedir. Etkinlikler sonunda da öğrenciler ayrıca “katıldığınız etkinlikle ilgili

⁴⁵ Bkz. Ek 4, Tablo 4.3.

olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir?” sorusuna kısa cümlelerle cevap vermişlerdir. Sonuçlar yukarıda gösterdiğimiz gibi tatmin edicidir⁴⁶(Bkz. Ek 6).

3.4. Genç Arkeologlar Kültür ve Sanat Atölyesi (ArkeoGenç)⁴⁷

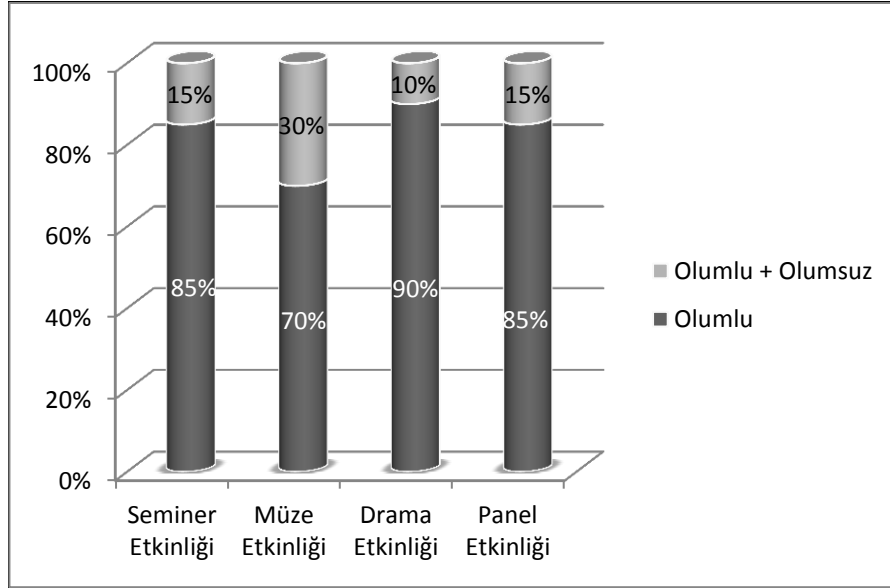
Bilim Ve Toplum Projeleri Destekleme Programı kapsamında, çağrı numarası “4004” olan ve T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi (Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi) tarafından yürütülen proje, 2013-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Kültürel mirasın tanıtılması ve korunmasında toplumun ele alındığı eğitim politikalarının üretilmesinin önemli düzeyde olumlu sonuçlar doğuracağından hareketle, içinde yaşadığımız toplumu istendik yönde şekillendirmek; koruma, düşünme ve uygulama bilinci aşılamak büyük önem taşımaktadır. Müze ve antik kent gezileri ile öğrencileri, anlamaya, sorgulamaya, düşünmeye ve fikir üretmeye teşvik etmek istenmiştir. Müzede yapılacak olan grup çalışmasına katılan çocukların, kendini ifade etme, yorum yapma, görüş bildirme, gruba katılma ve öneri geliştirme konularında gelişimine katkıda bulunmak projenin amacıdır. Ülkü İlköğretim Okulu, Altın Başak Koleji, Senirkent Yükseliş Ortaokulu, Mustafa Şener Ortaokulu Eğirdir, Senirkent Tahsin Tola Sağlık Meslek Lisesi 400 (dönüşümlü) öğrencinin katılımıyla Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi ve uzmanları eşliğinde antik kent ve müze gezileri ile kültürel mirasımız ve korunması konusunda seminerler gerçekleştirilmiştir.

Bu projenin hedef kitlesi 10-18 yaş grubu eğitim alan çocuklar olmuştur. Bilgilendirme seminerleri (dinleme, izleme, anlatım), geziler (gözlem), drama (rol alma), bilgi yarışmaları (soru-cevap), kazı deneyimi, atölye çalışmaları (gösterip-yaptırma), pano oluşturma (tasarım ve yaratıcılık) vb. yöntemler kullanılmıştır. Kültürel mirasın korunmasına yönelik bilinç geliştirmede, projede kullanılan eğitim yöntemlerinin büyük rolü vardır. Eski Anadolu Uygarlıkları ve Dünya Mirası hakkında, temel bir bilgiye dahi sahip olmayan öğrenciler, öncelikle alanında uzman arkeologlardan bilgilendirme seminerleri alarak bilgi temellerini oluşturmuşlardır.

⁴⁶ Proje ile ilgili detaylı bilgi ve elde edilen sonuçlara ilişkin detaylı olarak bkz., Özlem Taşkın Külcü - Bilge Hürmüzlü, *Archeo-Kid: A Project-Based Learning Model, (Establishing background for archaeology in childhood and adolescence)*, Available Online at <http://iassr.org/journal> (c) EJRE published by International Association of Social Science Research – IASSR ISSN: 2147-6284 *European Journal of Research on Education*), İstanbul, 2013.

⁴⁷ <http://www.arkeogenc.com> (28.04.2014).

Seminer etkinliği sırasında dinleme, izleme ve anlatım yapan öğrenciler, Süleyman Demirel Üniversitesi'ni de ziyaret etme fırsatını bulmuşlardır. Müze ve antik kent gezilerinde gözlem yapmışlar, anlatılan bilgileri yerinde görmüş ve fotoğraflamış ya da resimlemişlerdir. Öğrencilerin hafızalarından çıkmayacak görüntüler gezi etkinliklerinde oluşmuş, kültürel mirası koruma bilinci en çok da bu etkinlikte oluşmuştur. Drama yöntemi ile hazırlanan oyunda rol alma, gözlem yapma, özgüven geliştirme ile yine kalıcı bir bilgi sağlanmıştır. Okullarında oluşturdukları Arkeopano ile araştırma, tasarım ve yaratıcılık yönleri gelişmiş, atölye çalışmaları yapay kazı etkinlikleri ise gözlem yaparak uygulama konusunda el becerilerinin gelişmesini sağlama konusunda başarılı olmuştur (Şekil 3.1). Kullanılan yöntem ve yapılan ölçümlerle 400'ün üzerinde (dönüşümlü) öğrenciye ulaşarak, 8 ay boyunca katılımcılara kültürel mirası koruma bilinci geliştirme çalışması yapılmıştır. Proje hedeflediği 400 dönüşümlü katılımcının iki katı katılımcıya ulaşması bakımından yaygın etki yönünden başarılı olmuştur (Bkz. Ek 8).

Şekil 3.1. Arkeogenç Etkinlik Sonuçları Dağılım Grafiği

3.5. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi⁴⁸

Kültürel varlıklarımızı koruma bilinci geliştirmede başarılı olmuş bir başka örnek proje de tez kapsamında gerçekleştirilen S.D.Ü. BAP tarafından desteklenen 3685 YL1-13 no.lu projedir. Proje kapsamında, Mustafa Şener Ortaokulu'nun 60 öğrencisinin (deney-kontrol gurupları) katılımıyla, Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi ve uzmanları eşliğinde antik kent ve müze gezileri ile Isparta'da kültürel mirasımız ve korunması konusunda seminerler gerçekleştirilmiştir. Proje 8 ay sürmüş olup, hedef kitle 13-14 yaş grubu (6. ve 7. sınıf öğrencileri) eğitim alan çocuklardır.

Bu proje kapsamında 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin konularından en yakın üniteler belirlenerek, deney gurubuna proje tabanlı eğitim yöntemi ile kontrol gurubuna ise düz anlatım yöntemi ile bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirme, anlatım yönteminde sosyal bilgiler öğretmeni, proje yönteminde ise arkeologlar ve proje ekibi tarafından yapılmıştır. Seminerler sonrası anket dönütleri, proje başı ve sonunda uygulanan ön test ve son test dönütü, geziler sonrası ve panel sırasında yapılan soru cevap ve beyin fırtınası geri bildirimleri değerlendirme etkinliklerimizdendir. Tüm etkinliklerden sonra farklı yöntemlerle değerlendirme anketi uygulanmış ve öğrenciler henüz çalışmanın etkisindeyken aldıkları bilgiler ve mesajlar gözlemler ölçülmüştür. Ölçme değerlendirme atölye çalışmaları sonrası geri bildirimlerin alınması ve kalıcılığın sağlanması için özel değerlendirme etkinlikleri hazırlanmıştır. Proje hazırlık aşamasında hazırlanmış olan anketler etkinliklere özel oluşturulmuştur. Proje etkinliğinin içerisinde vurgulanan, öğrenciye vermek istenilen mesajın veya bilginin anlaşılıp anlaşılmadığını ölçen, yorum isteyen, yaşlarına uygun bir dille hazırlanmış, soru ve anketlerle öğrenciler değerlendirilmiştir. Etkinlik sonlarında öğrenciler bilgileri henüz almışken unutma şansı olmadan ilgili soruları yanıtlamışlardır. Anketler proje görevli rehberleri tarafından toplanarak verileri excel ortamına girilmiştir. Her etkinlik sonunda etkinlik hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşlerini bildirdikleri değerlendirme anketi uygulanarak ölçüm yapılmıştır.

⁴⁸ <http://www.arkeokultur.com> (12.05.2014).

Proje çerçevesinde uygulama okulunda verilen “Eski Anadolu Uygarlıkları Semineri” kapsamında topraklarımızda yaşamış ve bugün bizlere korumamız gereken kültürel bir miras bırakmış medeniyetleri tanıtan görsel yönü güçlü bir seminer verilmiştir. Öğrenciler Anadolu’da yaşamış eski uygarlıkları tanıyarak onları temsil eden simgeleri ve eserleri öğrenmişlerdir. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %85 olarak tesit edilmiştir.

Uygulama okulunda kurulan Arkeoloji Kulübü Faaliyetlerinde, deney gurubundan öğrenciler kulüp faaliyetlerinde görevlendirilmişlerdir. Öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak tüm okul içerisinde tarih ve kültürel miras koruma bilinci oluşturmak için çalışılmıştır. Yine uygulama okulunda oluşturulan Arkeo Pano Yapımı kapsamında öğrenciler seçilen ünite konuları hakkında, sınıf panolarından birini Arkeo Pano yaparak, topladıkları görsel ve yazılı bilgileri sergilemişlerdir. Öğrenciler bu etkinlikte projenin imkânları ile görsel malzemeler oluşturarak, röportajlar yapmış ve okul dışı etkinliklere katılmışlardır. Kulüp faaliyetleri ile her ay bir konu seçerek panoda sergilemişler ve araştırırken bilgilenmişlerdir. Sunumlar ve tanıtımlar ile arkadaşlarını da bilgilendirmişlerdir. Seçilen konu başlıkları ile arkeoloji ve kültürel mirası koruma bilincine sahip olmuşlardır.

Uygulama okulundan deney gurubu öğrencileri Isparta Müzesi'ne götürülerek müze tanıtılmıştır. Müze hakkında ön bilgi gezi öncesi öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler yaşadıkları ildeki müzeyi uzman kişilerin açıklamaları eşliğinde gezerek bilgilenmişler ve müzenin bizlere hangi bilgileri nasıl sunduğunu öğrenmişlerdir. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %70 olduğu saptanmıştır.

Bu etkinlikler dışında, uygulama okulunda öğrencilerle ilk uygarlıkları canlandıran bir drama çalışması yapılmıştır. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %90’dır. Drama etkinliği, öğrencilerin Eski Anadolu uygarlıklarını kendi yaşıtları tarafından canlandırılan dönem insanların yaşantıları üzerinden anlaması açısından önemlidir. Çünkü öğrenci rolünü izlediği oyuncu ile empati kurarak dönemi daha iyi algılar.

Oyun ve yaratıcı dramının benzer ve farklı yönleri olabilir. Oyun kurallı, sonucun önemsendiği, seyirci odaklı bir yapıya sahiptir. Yaratıcı drama ise kuralları

değiştirilebilen, tartışmaya açık, oyun sürecinin önemli olduğu, öğrenci katılımına odaklanmış bir eğitim yöntemidir⁴⁹. Drama etkinliklerinde öğrenci oyun oynadığını düşünerek kendi en doğal halini sergiler. Drama etkinliği oyunlar kadar eğlenceli olur ve öğrenci oynayarak öğrenir. Bu anlamda dramanın öğrenmedeki rolü çok önemlidir.

“Arkeolojinin Ve Kültürel Değerlerimizin Toplum Açısından Önemi Nedir? Paneli” kapsamında kültürün ve kültürel mirasın ne olduğu, neden korunması gerektiği ayrıca bizlerin neler yapabileceği, yapması gerektiği anlatılmıştır. Ülkemizdeki ve dünyadaki kültürel varlıklar tanıtılmıştır. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler konu uzmanlarına birebir soru sorma ve bilgilenme fırsatı bulmuşlar, koruma bilinci kazanmışlardır. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %85 olmuştur.

Uygulamalı yöntemin yararları, projenin öntest ve sontest ölçümlerinin ve etkinlikler sonucunda bildirilen olumlu görüşlerin yüksek oranı ile gözlemlenmektedir. Proje etkinliklerinden sonra katılımcılara olumlu ve olumsuz görüşlerini bildirmeleri istenen değerlendirme anketleri uygulanmıştır. Sonuçlar yukarıda verilen yüzdelerde görüldüğü gibi büyük oranda olumludur. Katılımcıların anketlerde ve yapılan değerlendirilmelerde olumlu görüş bildirmesi, öğrenme süreçlerine istekli olarak katıldıklarını, verilen eğitimden zevk aldıklarını ve verilmek istenen kültürel mirası koruma eğitiminin başarı ile tamamlanarak istenen bilginin aktarılması konularında projenin başarılı olduğunu kanıtlamaktadır (Bkz. Ek 6).

4. DÜNYADA UYGULANAN PROJELER VE KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİ OLUŞTURMADA KATKILARI

4.1. Çocuklar İçin Arkeolojinin Yeni Nesillere Öğretilmesi

2003 yılında, Güney Avusturalya’da, Jody Steele ve Timothy Owen’in önderliğinde oluşturulan, “Burra Topluluğu” arkeoloji programının hazırladığı projenin amacı, kültürel eserleri yerinde göstermek ve proje kurma yeteneğini kazandırmaktır. Arkeoloji artık sadece akademisyenler için bir disiplin değildir, aynı zamanda genç zihinlerin ilgi duyabileceği bir konudur. Arkeoloji Güney Avustralya'nın Adelaide

⁴⁹ Bkz. Yılmaz Arıkan, *İlköğretimler İçin Tiyatro ve Drama Eğitimi*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2007, s. 57.

Kenti’nde ve çevresinde yerel miras ve kültürel konularda heyecanlı ve ilgili çocuklarla temel eğitim aracı olarak kullanılmıştır. Yedi ile on dört yaş arasındaki 1222 öğrenci doğrudan tarihsel arkeoloji projelerinden biri olan “minik ellerde” isimli etkinlikte bir dizi çalışmaya dâhil edilmiştir. Çoğunluğu lisans arkeoloji öğrencilerinin yönlendirdiği çalışma, öğrenciye arkeolojik bir projenin nasıl hazırlanması, planlanması, yönetilmesi ve sonuçlandırılması gerektiği bakımından bilgiler vererek başarılı olmuştur. Proje ekibi, çocukların kontrollü koşullar altında kazı yapması yanında, birlik beraberlik içinde ve süreçten zevk alarak tarihi eserlerle ilgilenmesini sağlamıştır. Projenin kültürel miras bilinci yaratmaya katkısı, öğrencilerin arkeolojik çalışmaların ve tarihi, korunması gereken eserlerin tanınmasına katkıda bulunması, bu eserlerin dünya mirası olduğu görüşünü yerinde öğrenmeleri ve en önemlisi arkeolojik bir projenin nasıl hazırlanması gerektiği eğitimini ve bilgisini öğrenmeleridir. Çünkü bir kişinin oluşturacağı 10 kişilik proje ekibi, yazacakları projeler ve yapacakları uygulamalarla, yüzlerce kişiye ulaşabilmektedir. Bu da kültürel miras bilinci yaratmaya yönelik katkının yaygın etkisini muazzam derecede arttırmaktadır.

4.2. Ortadoğu’da Arkeoloji Projesi⁵⁰

İsrail’de, Nuha Ağa Said okulunda, Milli Eğitim Bakanlığı politikası olarak devlet tarafından 2006 yılında yürütülen bu proje kapsamında ilköğretim çağındaki çocuklara arkeolojiyi ve yaşadıkları bölgenin geçmişine dair bilgiler kazandırmayı hedeflenmiştir. Proje kapsamında ilköğretim öğrencileri gerçek kazılara katılmış ve profesyonellerin gözetiminde kazı ve alan temizleme işlemlerini gerçekleştirmişlerdir. Bu yolla hem arkeolojiye olan ilginin artırılması hem de arkeolojik bir kazının ne şekilde gerçekleştireceğini katımcı bir anlayışla yaşayarak öğrenmeleri sağlanmıştır. Proje sonunda Telaviv’de çocuklar tarafından küçük bir arkeoloji parkı oluşturulmuştur. Bu parkın yapılmasında görev alan çocuklar uygulamalı bir etkinliğe uzun bir süre katılarak, yapılandırmacı yaklaşım kuramına uygun olarak bilgi biriktirerek davranışa dönüştürmüşler ve kültürel mirasın korunması konusunda bilinç geliştirmişlerdir.

⁵⁰ <http://nswas.org/spip.php?article542> (15.01.2011).

4.3. İngiltere'de Arkeoloji Projesi⁵¹

Pucklechurch ilkokulunda düzenlenen projede İngiltere'nin geçmişine dair araştırmaların yapılması ve öğrencilere bu geçmişin öğretilmesi hedeflenmiştir. Proje kapsamında öğrenciler İngiltere'nin bugünü ve geçmişine dair resimler yaptırılmış resimler proje kapsamında sergilenmiştir. Projenin ürünü küçük bir resim sergisi olmuş, öğrenciler de İngiltere tarihi ile ilgili kalıcı bilgilere sahip olmuşlardır. Kral Edmund'un hayatı hakkında bilgi edinmek ve proje başlığı olarak araştırmalar, etkinlikler ile kalıcı bilgi sağlamak hedeflerine ulaşılmıştır. Küçük yaşta başlatılan eğitimle çocukların ülkelerindeki her türlü kültürel değer (Kral Edmund proje araştırması üzerinden düşünülerek) onlara ait olduğu bilincine vararak bilinç geliştirmeleri onlara ait olduğunu anlayarak bilinç geliştirmeleri kültürel mirasın korunmasında önemli katkılar sağlayacağı açıktır.

Sonuç olarak örnek projeler incelendiğinde, okullarda teorik eğitim yanında pratik eğitim de yer almalı müze ve ören yerleri daha çok ziyaret edilmelidir. Arkeoloji bilimi meslek seçiminde daha fazla tanıtılmalı ve çalışma sahaları arttırılmalıdır. Projeler öğrenciyi araştırmaya, sorgulamaya ve yeni bilgiler üretmeye yönlendiren uygulamalar olduğundan, kültürel mirasın tanınması, korunması bilincine ulaşmada ve kalıcı bilgiler oluşturmada büyük katkı sağlamaktadır. Yapılandırmacı yaklaşım, proje tabanlı eğitim, görerek, yaparak, uygulayarak öğrenme yöntemlerine yaratacaı dramının yararları, projeye katılan öğrencilerde tarih ve kültürlerine ait bilgiler edinme açısından faydalı olmuştur. Proje kapsamında gerek öğrencilerin çizdiği resimler, gerekse yaptıkları kral rolleri ile drama çalışmaları etkili olmuştur. Dramada, oyun ve canlandırma uygulamaları, öğrencilerin yaşına hitap eden, eğlenceli ve öğrenmeyi sağlıklı bir şekilde oluşturan bir sonuç olarak bu projelerde ortaya çıkmaktadır.

⁵¹ http://hosted.southglos.gov.uk/Puckleweb/page_7.htm (15.01.2011).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

1. MEB ORTAOKUL MÜFREDATININ KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kültür ve sanat eğitimi, okul öncesinden üniversiteye sürecek önemli eğitim alanlarından biridir. Her toplum, günlük yaşamında kullanmak üzere, ürettiği araç gereçlerle, yıllar içinde ortaya çıkan inanç, töre ve geleneklerden oluşan bir kültüre sahiptir. Kendi kültürünü genç kuşaklara aktararak, var olan bilginin sonraki kuşaklara aktarılması ve gelecekte kurulacak yaşamlara kalıcı bir iz bırakabilme isteği içindedir. Sadece kendi oluşturduğu kültürün değil kendisine miras kalan geçmişte yaşamış kültür değerlerini de aktarmak ister ve kültürel mirasın sorumluluğunu hisseder. Bu anlamda birey, küçük yaşta kültürünü tanımalı ve kendisine emanet edilen mirası sahiplenmelidir. Çocuğun doğumu ile aile içinde başlayan, bir bakıma çocuğun toplumsallaştırılması da denen bir süreç, okulda ve yaşam içinde devam eder. Toplumlar, kendi kültürlerini korumak kadar geliştirmek için de çaba harcarlar. Kültürlerini genç kuşaklara aktarırken, kültürün gelişmesi için, gerekli koşulları da oluştururlar.

İlköğretim ve Ortaöğretimde yaklaşık yirmi yıldır “Sanat Tarihi” dersi müfredatı yenilenmekle birlikte, yeterli olmayıp günümüzde henüz bir standarda erişememiştir. Liselerde sanat ve kültür derslerini alan dışı (farklı dal mezunu formasyon sahibi) öğretmenler verilebilmekte ve bu durum dersin amacına ulaşmasını engellemektedir. 1960-1970’li yıllarda okutulan Sanat Tarihi dersi, 1970’li yıllardan sonra gereksiz görülerek kaldırılmıştır. Bunun ötesinde, Arkeoloji bilimi, tarih öğretiminde müfredat içerisinde yeterli derecede yer almamaktadır. Ayrıca, konuların öğrencilerin seviyelerine indirgenememesi, gezi ve uygulamaların yetersizliği birer sorundur. Ortaöğretim ve lise öğreniminde sosyal bilimler kapsamındaki konuların sınırlı olması; toplumun gelecekte lazım olmayacak bilgiler, kolay ve eğlenceli dersler gözü ile bakışı; kültürel mirasın korunması konusunda bizleri temelden sınırlamaya başlar durumdadır. Alınan bilgiler pratikten ve günlük hayattan uzak olup okul yılları ile sınırlı kalmaktadır.

(4+4+4) eğitim sisteminde kültürel miras konularını içeren mevcut müfredat 30 Mart 2012 tarihinde kabul edilen 6287 no.lu İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklik, 11 Nisan 2012 (Çarşamba) tarihinde 28261 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Değişikliğe dair kanun ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı ilk orta ve lise eğitimi 4+4+4 olarak bilinen yeni sisteme göre şekillendirilmiş ve kitapların ders içerikleri yeniden düzenlenmiştir. Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredatı ve 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf ders kitapları, öğrencilerde kültürel mirası koruma bilinci oluşturma açısından incelenmiş, eksik ve olumlu yönleri belirlenmiş ve yapılması gereken düzenlemeler konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Öncelikle 4., 5., 6., 7., ve 8. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları içerisinde yer alan kültür, kültürel miras, Eski Anadolu Uygarlıkları ve ilk yerleşme gibi öğrencinin geçmiş kültürleri tanımasına yönelik üniteler tespit edilmiştir (Bkz. Ek 3). Daha sonra ünitelerin süre, içerik, görsellik ve öğrencinin seviyesine uygunluk yönlerinden yeterli olup olmadığı ve sınırlı kalan yönleri vurgulanmıştır. Ünitelerin işlenmesi sırasında sınırlayıcı faktörlerin ortadan kaldırılması için, ders içi ve ders dışı, neler yapılması gerektiği ile ilgili olumlu eleştiriler ve çeşitli proje uygulamalarında geliştirilerek denenmiş, sonuçları ölçülmüş, çözüm önerileri sunulmuştur.

2. İLKÖĞRETİM 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI (BİRİNCİ VE İKİNCİ KİTAP)

4. Sınıfta yıl içerisinde okutulan iki ders ve iki çalışma kitabı bulunmaktadır. Birinci dönem 1. Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitapları okutulurken; ikinci dönemde ise 2. Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitapları okutmaktadır. Ders kitapları içerisinde konu anlatımları yer alırken öğrenci çalışma kitaplarında konu ile ilgili pekiştirici ve düşündürücü zekâ, yorum soruları yer almaktadır.

4. Sınıf öğrenci ders ve çalışma birinci kitabında ortaokula geçmeden önce öğrencilerde kültürel mirasımızı korumaya yönelik temel bilgiler öğretilmek istenmiş ve bir ünite tamamen bu konuya ayrılmıştır.

İkinci kitap üniteleri içerisinde bazı bölümlerde geçmiş yaşantılarla ilgili konulara değinilmiştir. 5. ve 6. üniteler içerisinde “Zamanı Ölçüyoruz” konusunda antik dönem insanının zamanı nasıl ölçtüğü ve gökyüzünü nasıl gözlemlediği anlatılmaktadır. “Bir Zamanlar” konu başlığında ateşin bulunması ışığın kullanımı ve yine ilk insanların

nasıl haberleştigi anlatılarak yaşantılarından bir kesit verilmiştir. Bu anlatımlarla günümüz toplumu ve antik dönem toplumu yaşantısı, kıyafetleri ile öğrencinin farkında olmadan kıyaslaması sağlanmıştır. Bu bölümde, İlk  ağ yaşantısı hakkında bilgi verilmektedir. “Kullandığınız herhangi bir teknolojik ürünün ilk h liyle ilgili neler biliyorsunuz?” sorusu ile konu pekiştirilmiştir.

“Sosyal Kulüpler” konusunda ise ebru sanatının özellikleri anlatılarak öğrencilere kültürümüze ait bir sanat tanıtılmıştır ( kinci kitaba ait ilgili üniteler için bkz. Ek 3 ve Ek 5).

2.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar

4. Sınıf birinci ve ikinci ders kitabında, sekiz aylık konu işleme süresi içerisinde bir ünite süresi yeterlidir. Ancak, kültürel öğeleri içeren konu çeşitliliği çok olduğundan sınırlı sayıda konu seçilmiş ve daha çok kültürel hayat içerisindeki unsurlara yer verilmiştir. Mimari öğeler sadece cumbalı evlerle sınırlı kalmıştır. Oysa Türkiye’de birçok antik kent ve bu kentlerden çıkan eserlerin sergilendiği müzeler bulunmaktadır ve bu nedenle temel bilgi olarak anlatılan konular, bir yıl boyunca verilen eğitim içerisinde ( zellikle 2. Kitap) işleniş süresi ve içerik olarak yetersizdir. Mimari, heykel, mitoloji vb. konuların işlenmesi öğrencilerin antik toplumun özelliklerini tanıması açısından daha verimli olacaktır. Ayrıca, kitapta yapılan anlatımlar, günümüz toplumu ile antik dönem toplumunun yaşantısını, kıyafetlerini, öğrenciye farkında olmadan kıyaslama yapması için bir platform sağlanmıştır.

3. ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL B LG LER DERS VE  ĞRENC   ALIşMA K TABI (B R NC  VE  K NC  K TAP)

Dördüncü Sınıfta oluşturulan temel üzerine, 5. sınıf birinci kitapta bir üniteye yakın bilgi verilerek bu kez mimari ve sanat konularına da değinilmiştir. 2.  nite “Adım Adım Türkiye” içerisinde “Güzel  lkem” konu başlığında öğrencilere; öncelikle ülkemizin tarih ve kültürel miras açısından ne kadar zengin olduğu anlatılmıştır. Harita üzerinde illerde bulunan en ünlü turistik yerler verilmiş alıştırma soruları sorulmuştur. Mimar Sinan Camii yanında, Dalyan’daki kaya mezarlarından ve Nemrut Dağı’ndaki heykellerden de söz edilmiştir. Peri Bacaları gibi doğal güzelliklerin yanı sıra, Efes Antik Kenti ve Eskişehir’in tarihi Odunpazarı evleri tanıtılmıştır. Ayrıca,  alışma

kitabında da konuyu pekiştirici tablo, doğru yanlış ve çoktan seçmeli soru türleri yer almıştır. “Zengin Kültürümüz” konu başlığında öğrencilere el sanatlarımız örneklerle tanıtılmıştır. Öğrenci çalışma kitabında da doğru yanlış, tablo, çoktan seçmeli ve açık uçlu soru türleri ile pekiştirme yapılmak istenmiştir.

İkinci kitap içerisindeki üniteler incelendiğinde, kültürümüzü tanıma, kültürel mirasımızı koruma ve sonraki kuşaklara aktarma konularının temelini oluşturacak bilgiler, “8. Ünite Hepimizin Dünyası” içerisinde yer almaktadır. “Dünyanın Hazinesi” konu başlığında ortak miras öğelerinin neden insanlığa ait olduğu sorusunun yanıtı aranmıştır. UNESCO Dünya miras listesi verilerek hem UNESCO tanıtılmış hem de Dünya mirası tanıtılmıştır. Türkiye’den Pamukkale ve Safranbolu Evleri ile Dünyadan Orhun Müzesi, Pisa Kulesi, Kukul Kaan (Kukul Kan) Piramidi örnekleri tanıtılmıştır. Kültürel mirası koruma ve restorasyon çalışmaları içeren haberlerle örnek restorasyon öncesi ve sonrası resimleri verilmiştir. Son olarak dünyanın yedi harikası söz edilmiştir. Dünya Miras Listesi’ndeki varlıklarımız dokuz madde halinde sıralanmış, ancak ayrıntıları verilmemiştir.

Öğrenci çalışma kitabında da doğru yanlış, tablo, çoktan seçmeli ve açık uçlu soru türleri ile pekiştirme yapılmak istenmiştir. Toplumsal hayat içerisinde gelişen gelenek görenekleri tanıtması, konu uzunluğu ve içerik açısından yeterlidir (Çalışma kitabında bulunan ilgili üniteler için bkz. Ek 3 ve Ek 5).

3.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar

Beşinci sınıf konu başlığı ve içerik olarak yeterli olmakla birlikte, günümüze kalan tarihi eserlerin sadece yüzeysel tanıtımı konusunda eksiktir. Toplumsal hayat içerisinde gelişen gelenek görenekleri tanıtması, konu uzunluğu ve içerik açısından yeterlidir. Verilen bilgiler ile öğrencilerde genel bir bilgi oluşturulmuştur. Ünite içerisinde her ne kadar turizm merkezli bir anlatım olsa da öğrencilere kültürel mirasın korunması ve tanıtılması konusunda dünya ile ortak bir mirasa sahip olduğumuz fark ettirilmek istenmiştir. Kültürel mirası koruma ve tanıtımda da beraber hareket etmek gerektiğini sezdiren, yeterli mesajı içeren bir ünitedir.

Ünite içerisine mitolojik hikâyeleri ve dönemindeki kullanım gerekçeleri ile hangi uygarlıklara ait olduğu bilgileri de eklenmelidir.

İkinci kitapta ilgili üniteler içerisinde öğrencilere kültürel mirasın korunması ve tanıtılması konusunda Dünya ile ortak bir mirasa sahip olduğumuzu fark ettirmiştir. Kültürel mirası koruma ve tanıtımda da beraber hareket etmek gerektiğini sezdiren, yeterli mesajı içeren bir ünitelerdir.

4. ORTAOKUL 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI (BİRİNCİ VE İKİNCİ KİTAP)

Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında Anadolu’da yaşamış ilkçağ medeniyetlerinden söz edilmiş ve öğrenciler bilgilendirilmiştir. “Geçmişten Günümüze Yerleşme” içerisinde geçmiş medeniyetlerin yerleşik hayata geçişlerinden günümüz insanının yerleşmesine kadar oluşan kronoloji yer almaktadır. Çatalhöyük antik kenti haritası ile başlayarak ilk yerleşmelerin nasıl ve ne zaman kurulduğu anlatılmış, renkli çizimlerle görselleştirilmiştir. Daha sonra, “Tarih Öncesi Devirlere” geçilmiş Truva’da ilk yerleşim ile uygarlıkların beşiği konusunda yaşamış tüm medeniyetler tek tek tanıtılmıştır. Bu uygarlıklar tarih öncesi devirlerde Anadolu’da yaşayan Hititler, Urartular, Frigler, İyonlar ve Lidyalılar ile Mezopotamya’da yaşayan Sümerler, Babilliler ve Asurlulardır. “Türkiye, uygarlıkların kesiştiği bir yerde bulunmaktadır. “Uygarlıkların beşiği” sözünden ne anlıyorsunuz?” sorusu ile öğrenciler, Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarını tüm yönleri ile açıklama ve araştırmaya yönlendirilmişlerdir. Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları haritası ile konu görselleştirilmiştir (Kitaba ait ilgili üniteler için bkz. Ek 3 ve Ek 5).

4.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar

Altıncı kitapta ilk yerleşik hayata geçen insanların yaşam tarzları, yerleşim biçimleri bir kız çocuğunun üzerinden yeterince anlatılarak öğrencinin empati kurması sağlanmıştır. Empati kuran bir öğrenci konuyu çok daha içselleştirerek öğrenecektir. Ünite içerik olarak yeterli olmasına rağmen buradaki eksik ve sınırlılıklar, görsel ve işitsel hatta dokunsal materyal eksikliği ve ders işleme yöntemidir. Yöntem doğru kullanılmadığı takdirde verilen tüm bilgiler havada kalacak ve zamanla unutulacaktır. Ders öğrencilerin katılımıyla planlanmadığı, öğrenci derste aktif olmadığı, ders materyalleri öğrencinin beş duyu organına hitap etmediği sürece verilen eğitimden, yapılan öğretimden verim alınamayacaktır.

Eski Anadolu uygarlıkları ile empati kuran bir öğrenci konuyu çok daha içselleştirerek öğrenecektir. Çocukların genel bazı bilgileri aldıktan sonra mutlaka yakın çevrelerindeki tarihi ve kültürel miras niteliğindeki yerleri görmesi, ziyaret etmesi ve tanınması gerekmektedir. Böylece öğrenciler kitaplarda anlatılan tarihi eserlerle ilgili bilgilerin gerçek yaşamda da olduğunu fark edecekler ve önemseyeceklerdir. Aksi takdirde verilen tüm bilgiler havada kalacak ve zamanla unutulacaktır. Ders kitapları uygulamalı etkinlik planları, etkinliklerin nasıl yapılacağı ile ilgili görseller ve öğrencilerin yönlendirileceği web kaynakları olarak, uygulama ve görsel, işitsel materyal açısından yetersizdir. Ayrıca kitabın yanın da her öğrenciye kültürel mirasımızı korumaya yönelik bilgi, görsel sunular ve örnek proje etkinliklerinin bulunduğu birer DVD de içermelidir.

5. ORTAOKUL 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI (BİRİNCİ VE İKİNCİ KİTAP)

Ortaokul 7. sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı içerisinde öncelikle yapılan icatlar tanıtılırken daha çok, ilkyazının ortaya çıkışında itibaren başlayarak yazının günümüze kadar olan gelişimi anlatılmıştır. “Her Bilimsel Buluş Yeni Bir Başarıdır” konusunda; Keops Piramidi’nin yapılışından, Tarihçi Herodot’tan ve ilk insanların taşları yontarak imal ettikleri el baltalarından söz edilmiştir. Tekerlek ile ilgili bölümünde tekerleğin gelişimi yer alırken, Arslantaş’ta bulunan kabartma örneğinde, Asurlu askerleri ve kralın arabasını göstermektedir.

Kitapta görsel olarak çömlekçi çarkını kullanan ilk insanlar ve Mısır hiyeroglifleri kullanılmıştır. Daha sonra “Kum Tanesinin Serüveni” başlığı ile insanoğlunun volkanik cam veya obsidyen diye anılan doğal camı çok eskiden kullanması anlatılmıştır. Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi için Türkiye’nin, cam salonunda cam eserler sergilenen özel bir müzesi olduğundan söz edilmiştir. Sümer ve Hititlerde yazı ile Mısır hiyeroglif örneği, Fenike alfabesi, Eski Yunan alfabesi, Latin alfabesi ile yazının tarihçesi işlenmiştir. Son olarak konu Neler Öğrendik? Bölümü ile tamamlanmıştır (Kitaba ait ilgili üniteler için bkz. Ek 3 ve Ek 5).

5.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar

7. sınıf ders kitabında bilimin gelişimini alet yapımından ve yontma taş devrinden başlanması iyi bir fikirdir. Çünkü konularla bağlantı kurularak çağlar anlatılabilir. Örneğin, kullanılan taş aletler ve ilk yerleşik yaşantı anlatılırken süreç olarak Cilalı Taş ve Yontma Taş Devirlerinden söz edilebilir. Tekerleğin icadı ile kronolojisi verilmiş ve Herodot'tan bahsedilmiştir. Herodot gibi bir antik yazar ve tarihçiden sadece isim olarak bahsedilmesi, kitaplarının milli eğitimde okutulmaması bir sınırlılıktır.

Daha sonra camın serüveni ile üretimi ve Bodrum Sualtı Müzesi'nden bahsedilmiştir. Batıda okuyan öğrencilerin bile bu müzeyi gezememesi bir sınırlılıktır. 7. Sınıf ders kitabında Sümerlerde ve Hititlerde yazı ile geçmiş uygarlıkların ve yazının tarihçesi verilmiş, Mısır hiyeroglif yazısı ile devam edilmiştir. “Arkeologlar, tarihte bilinen ilkyazı örneklerinin Mezopotamya, Mısır ve Çin’de bulunduğunu belirtmektedirler. Bu yazı örneklerinden anlaşıldığına göre yazı, ticaret, hukuk, bilim, tarih gibi birçok alanda ve bilgi aktarımında kullanılmıştır” denerek bilim ile yazı birleştirilmiş öğrencilere yeterli bilgi verilmiştir. Ancak, konular toplam tarih kronolojisi açısından kopuk olmuştur. Sonunda Neler Öğrendik? Bölümü ile konu özetlenmiş, bilgiler son bir kez tekrar edilmiştir. Yöntem olarak sıradan ve soyuttur. Ortaokul 7. sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitapları içerisinde öncelikle yapılan icatlar anlatılırken daha çok, ilkyazının ortaya çıkışında itibaren başlayarak yazını günümüze kadar olan gelişimi anlatılmıştır. Kitap konu işleme süresi ve konu seçimi olarak kopuktur. Kronolojik bir akış olmadığı için öğrencinin hafızasında da bir kronoloji oluşmayacaktır. Konu akışı açısından yetersizdir.

6. ORTAOKUL 8. SINIF VATANDAŞLIK BİLGİSİ DERS VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI

Sekizinci sınıf müfredatında Sosyal Bilgiler Dersi'nin adı değişmiş ve Vatandaşlık Bilgisi olmuştur. Mevcut içerikte kültürel mirası koruma bilinci geliştirme ile ilgili ünite bulunmamaktadır.

6.1. Yeterlilik ve Sınırlılıklar

Sekizinci sınıf ders olarak Sosyal Bilgiler değil Vatandaşlık Bilgisi Dersi içermektedir. Bu verilen bilgilerin kesilmiş ve havada bırakılmış olması bakımından çok yanlış bir eğitim politikasıdır. İyi bir vatandaş olmak için gereken en önemli özelliklerden biri de kültürleri tanıma ve kültürel miras bilincine sahip olma ve korumadır. Bu nedenle, kültürel mirasın korunması eğitiminin devamlı olarak her yaşta alınması gerekmektedir. Vatandaşlık eğitimi de gerekli olmasına rağmen insanlık kronolojisinin bir yıl hiç işlenmemesi öğrenilen bilgileri unutturacak ve lise eğitiminde verilecek bilgilerle bir bağlantı kurulmasını engelleyecektir. Kopan bağlantısız bilgiler öğrencinin yetişkinlik sürecinde hatırlamadığı, uygulamalarla pekişmemiş bilgiler olarak kalacaktır. Bu yönleri ile tamamen sınırlı ve yetersizdir.

7. DEĞERLENDİRME

İlköğretim programları ve ders kitapları incelendiğinde, ilköğretimin hiçbir kademesinde tarihi çevre eğitimi ile ilgili bağımsız bir ünite ya da bir bölüm bulunmadığı görülmektedir. Tarihi çevre eğitimiyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olabilecek konular Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersleri ile seçmeli Turizm dersi kapsamında öğrencilere verilmekle beraber, bunların da tarihi çevre bilinci oluşturmada yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan müfredat araştırmasıyla elde edilen bulgular da öğrencilerin tarihi çevre bilgisinin kısıtlılığını ortaya koymaktadır. En önemlisi, bu kısıtlı bilginin unutulmasına neden olan, Sosyal Bilgiler derslerinin hafızalarda ileride iz bırakmayan klasik yöntemlerle işlenmesidir. Bunların sonucunda tarihi çevre eğitimi öğretim programının, uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından oluşturulması bir ihtiyaç ve zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. İlköğretimdeki öğrenci potansiyeli değerlendirilerek, tarihi çevre eğitiminin bir ders olarak olmasa bile en azından Sosyal Bilgiler dersi içerisinde bir ünite dâhilinde öğrencilere verilmesi kültürel mirasın korunması bilinci oluşturmada süreklilik sağlaması açısından faydalı olacaktır. Ayrıca öğrencilere kazı alanı, müze, antik kent gezisi mimari, mitoloji, görsel çizgi film, video, proje atölyesi ve antik yazarları tanıma vb. etkinlikleri yaptırılarak antik dönem toplumsal olaylar üzerine de yorum yapmaları sağlanabilir.

Ülkemizin zengin kültürel mirasına toplum olarak sahip çıkmak gerekmektedir. Bizim topraklarımız içerisinde bulunan, kültürel özellikler taşıyan, dünya mirasının bugün yaşayan nesil tarafından korunması ve sonraki kuşaklara zarar görmeden aktarılması, gelecek nesillerin kültürel kökenini bilmesi ve tanınması ayrıca kültürel bilginin taşınması açısından önemlidir. Ülkemizde kültürel mirasın korunması konusunda, uygulanan yasa ve politikaların yetersizliği, ulusal ve uluslararası sözleşmeler, düzenlemelerin bağlayıcılığı, uygulama ve denetleme sorunları, karmaşık ve uzun süreçler, görev ve yetki karmaşası, soruna tek boyutlu bakma, eğitim araçlarının ve müfredatın yetersizliği gibi sorunlar bulunmaktadır.

Kültürel mirası koruma politikaları arkeoloji ve kültür politikaları içinde çözümlenmelidir. Bu noktada karşılaştığımız önemli sorunsallardan bir diğeri de bu değerleri kimlerin koruyacağıdır. Eğitim açısından sorunların çözümüne birçok yöntem önerilebilir, fakat önemli olan doğru yöntemin, doğru yaş gurubuna, öğrenmeye hazır olduğunda uygulanmasıdır. Kültürel miras bilincinin kavranması, bireylerin en azından yaşadıkları bölgenin değerlerini bilmesi, koruması ve tanıtması gerekmektedir. Bütün bu süreç içerisinde birçok kurum (özellikle eğitim), kuruluş, dernek, sendika, politikacılar, yasalar vb. yer almalı üzerlerine düşen görevleri yapmalıdırlar. Türkiye Cumhuriyeti'nde, günümüze dek uygulanan kültür ve eğitim politikaları, toplumu bugünkü duruma getirmiştir; ancak, bundan sonra alınacak kararlar ve yapılacak uygulamalar da bugün eksik gördüğümüz noktaları tamamlar nitelikte olmalıdır. E. Akurgal, güzel ve çeşitli fotoğraflarla resimlendirilmiş kısa bilgilerden ibaret sanat tarihi kitaplarının ilk ve ortaöğretimde okutulması zorunluluğunu; kısa metinli, bol resimli sanat tarihi kitaplarının öğretmen okullarında, polis kolejlerinde, maliye meslek okullarında ve özellikle Harp Okulu, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakültesi gibi idareci yetiştiren öğretim kurumlarında okutulmasının çok yararlı olacağını belirtmektedir⁵².

Milli Eğitim Bakanlığı içerisinde de kültürel mirasımızı korumaya yönelik bilinç geliştirilmesi konusunda birçok sorun vardır. İlköğretim ve Ortaöğretimde 40 yıldır sanat tarihi müfredatı yenilenmekte, fakat yeterli olmayıp, günümüz standartlarında verilmesi gereken eğitim içeriğine ve yöntemlerine erişememektedir. Sosyal Bilimler

⁵² Akurgal, 1998, s.59.

Dersi içerisinde verilen sanat tarihi müfredatı, öğrencinin yaşına uygun uygulamalarla, gezilerle ve bilişim teknolojilerinden yararlanılarak oluşturulmalıdır. Liselerde ise, sanat ve kültür dersleri alan dışı (farklı branş mezunu formasyon sahibi kişiler) öğretmenler verilebilmekte ve bu durum dersin amacına ulaşmasını engellemektedir. Arkeoloji biliminin öğretilmemesi, tarih öğretimi içerisinde bir sorundur. Sosyal Bilgiler Dersi içerisinde tarih öğretimi yapılmakta fakat içerik olarak arkeoloji bilimine hemen hemen hiç yer vermeden eski uygarlıklardan, yazının bulunmasından, müzelerden bahsedilmektedir. Çalışma konuları tamamen bunlar olan bir bilim dalı yokmuş gibi davranılamaz. Arkeoloji biliminin çalışmaları ve tüm ilgi alanları öğrencilere anlatılmalı, mimari ve kültürel miras ile arkeoloji bilimi üzerinden bağ kurulmalıdır. Ortaokul derslerinin müfredat programları, ders içerik ve kazanımları kültürel mirası koruma bilinci oluşturmada etkisi sınırlıdır. Kültürel mirasın tanıtılması ve korunması konusunda tüm yaş guruplarına yönelik alternatif bilinçlendirme çalışmaları olmalıdır.

Bu sorunları ortadan kaldırmaya yönelik her kurum ve birey üzerine düşen görevleri yapmalıdır. Küçük yaşta kültürel mirası koruma bilinci oluşturmaya yönelik olarak, proje kapsamındaki faaliyetler ile öğrencilerin geçmişe saygılı ve kültür bilincine sahip bireyler haline dönüşmesi sağlamak amacıyla geliştirilmesi gereken yöntemler değerlendirilmiştir.

8. KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI VE ARKEOLOJİ BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE SORUNLAR VE TOPLUMDA FARKINDALIK YARATMA PROJESİ⁵³

Isparta ili ve çevresinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin kültür varlıkları bilgisi, beslendikleri bilgi kaynakları, koruma bilinci yeterli düzeyde olmadığından hareketle, proje yöntemi, okullarda yapılan birçok değişik etkinlik ve uygulamalarla bilime olan ilgiyi sürekli olarak zirvede tutmayı amaçlamıştır. Çalışma ile ulusal kaynaklarımızdan biri olan arkeolojik eserleri koruyan, değerini bilen, bilinçli bireylerin yetişmesine katkı sağlanmıştır. Böylece arkeolojinin çocuk ve genç kitlesine tanıtılarak benimsetilmesi ve bilim ile sanatın buluştuğu ender meslekleri tercih eden gençler yetiştirmeye hizmet etmiştir. Öğrencilerin proje çalışmalarından elde ettikleri gözlemlerle tecrübeleri birleştirerek merak ettikleri yeni bilim alanları ile ilgili yeni

⁵³ <http://www.arkeokultur.com> (12.05.2014).

projeler üretebilmelerini teşvik edici bir özelliği olan araştırma, yeni uygulama çalışmalarını da desteklemektedir. Araştırma sonrasında öğrenciler ilgi ve yetenek alanlarına göre yeni proje önerileri ve uygulamalarına yönlendirilmiştir. Tez kapsamında yapılan projenin dikkat çekici yönlerine bakıldığında, “Kültürel mirasın tanıtılması ve korunmasında, toplumun her kademesinin, kültür bilinci geliştirmesine yönelik konuların ele alındığı eğitim politikalarının üretilmesi, önemli düzeyde olumlu sonuçlar doğuracaktır.” sonucu ön plana çıkmaktadır.

Tez kapsamında yapılan proje, toplumda eksik bir yön olan tarihi ve kültürel mirasımızı tanıtmak, tarihi eserleri koruma ihtiyacının gelecek kuşaklar için karşılanmasında büyük bir rol oynayacaktır. Çocukluk döneminde edinilen bilgilerin ileride bireyin kişilik ve düşünce yapısında önemli olacağı gerçeğinden hareketle, bilinçli yetişen bir neslin aynı bilinci bir sonraki nesle de aktararak ve bu döngünün devam etmesi planlanmıştır.

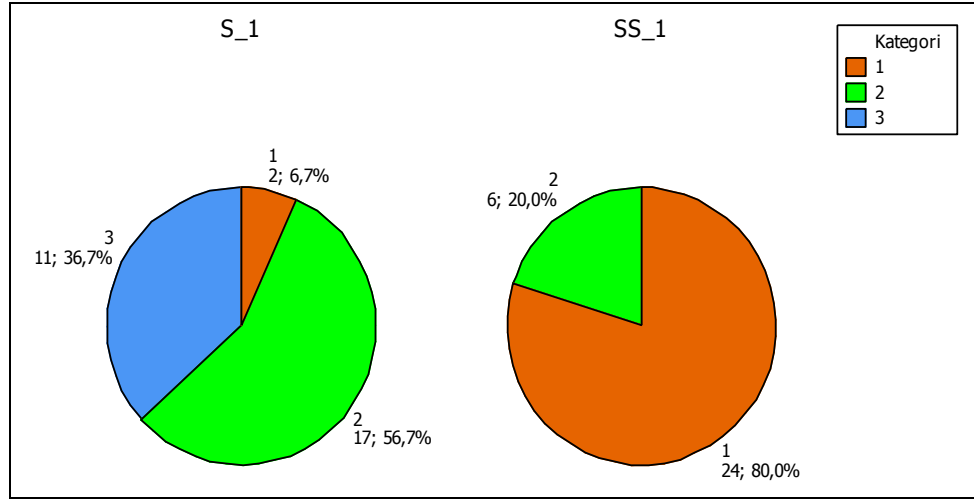
8.1. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi Ön ve Son Test Değerlendirmeleri

Soru 1. Arkeoloji ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Öğrencilerin arkeoloji ile ilgili yeterli bilgiye sahip olma durumları ile ilgili veriler Tablo 4.1’de verilmiştir. Tablo 4.1 incelendiğinde, verilen eğitim sonrası arkeoloji ile ilgili bilgilerin arttığı tespit edilmiş, birinci soru için ön testte toplam 30 katılımcının 2 (%6,67) tanesi olumlu yanıt (1 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 24 (%80,00) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.1). Bu artış proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda öğrencilerin arkeoloji bilgisi konusunda yerliliklerinin ciddi oranda arttığını göstermektedir (Bkz. Şekil 4.1).

**Tablo 4.1. Öğrencilerin Arkeolojiye Yönelik Bilgi Artışını Gösteren
Ön Test/Son Test Verileri**

Soru	Arkeoloji ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Yeterliyim	2	6,67	24	80,00
Bilgiye ihtiyacım var	17	56,67	6	20,00
Yetersizim	11	36,67	0	0
N=30				

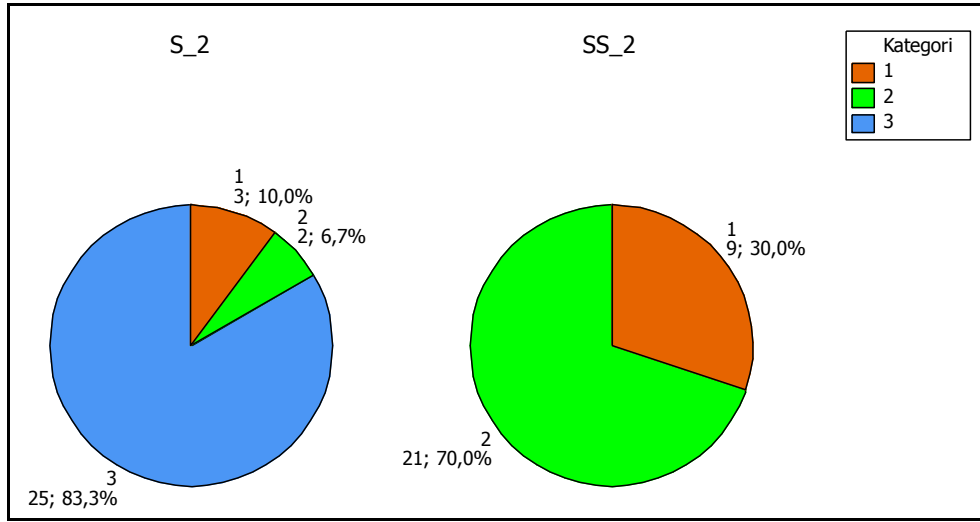
Şekil 4.1. Ön Test/Son Test 1. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 2. Arkeoloji bilimi olmasaydı sizce ne olurdu?

Öğrencilerin arkeoloji bilimine olan bakış açıları ile ilgili veriler Tablo 4.2’de verilmiştir. Tablo 4.2 incelendiğinde, verilen eğitim sonrası arkeoloji bilimine bakışın olumlu yönde arttığı tespit edilmiş, ikinci soru için ön testte toplam 30 katılımcının 2 (%6,67) tanesi olumlu yanıt (2 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 21 (%70,00) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.2). Bu artış proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda öğrencilerin arkeoloji bilimine olan yaklaşımlarının olumlu yönde geliştiğini göstermektedir (Bkz. Şekil 4.2).

Tablo 4.2. Öğrencilerin Arkeoloji Bilimine Bakış Açısını Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Arkeoloji bilimi olmasaydı sizce ne olurdu?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Tarihi eksik öğrenirdik	3	10,00	9	30,00
Geçmişteki yaşantılar hakkında bilgi sahibi olamazdık	2	6,67	21	70,00
Bence eksiklik olmazdı	25	83,33	0	0
N=30				

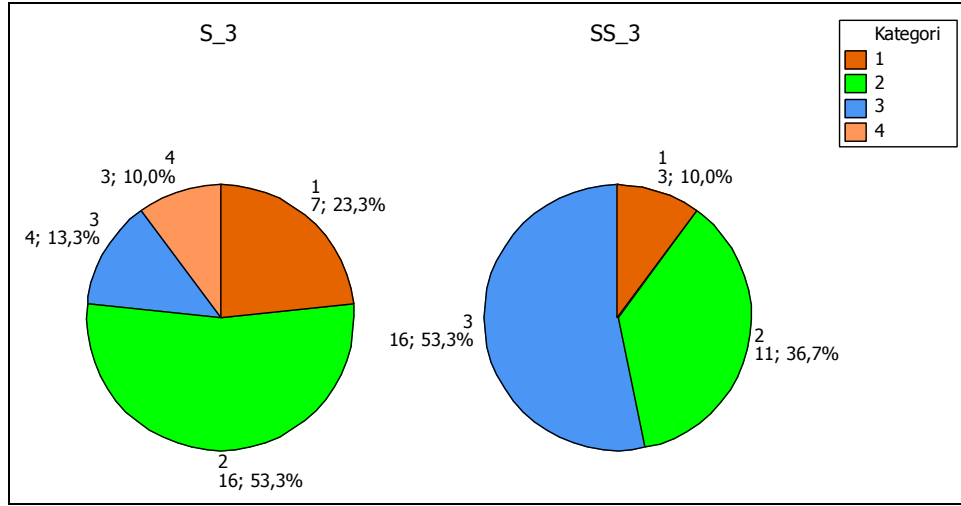
Şekil 4.2. Ön Test/Son Test 2. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 3. Sizce arkeolojik eser (kalıntı) nedir?

Öğrencilerin arkeolojik eser tanımlamasını gösteren veriler Tablo 4.3'te verilmiştir. Tablo 4.3 incelendiğinde, verilen eğitim sonrası arkeolojik eserleri tanımlamanın olumlu yönde değiştiği tespit edilmiş, üçüncü soru için ön testte toplam 30 katılımcının 4 (%13,3) tanesi olumlu yanıt (3 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 16 (%53,33) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.3). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda öğrencilerin arkeolojik eser (kalıntı) kavramlarının ne olduğunu öğrendiklerini göstermektedir (Bkz. Şekil 4.3).

Tablo 4.3. Öğrencilerin Arkeolojik Eser Tanımlamasını Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Sizce arkeolojik eser (kalıntı) nedir?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Toprak altından çıkan eşyalardır	7	23,3	3	10,00
Müzelerde sergilenen eserlerdir	16	53,3	11	36,67
Eski dönemlerden günümüze kalmış yapılardır	4	13,3	16	53,33
Modern Binalardır	3	10,00	0	0
N=30				

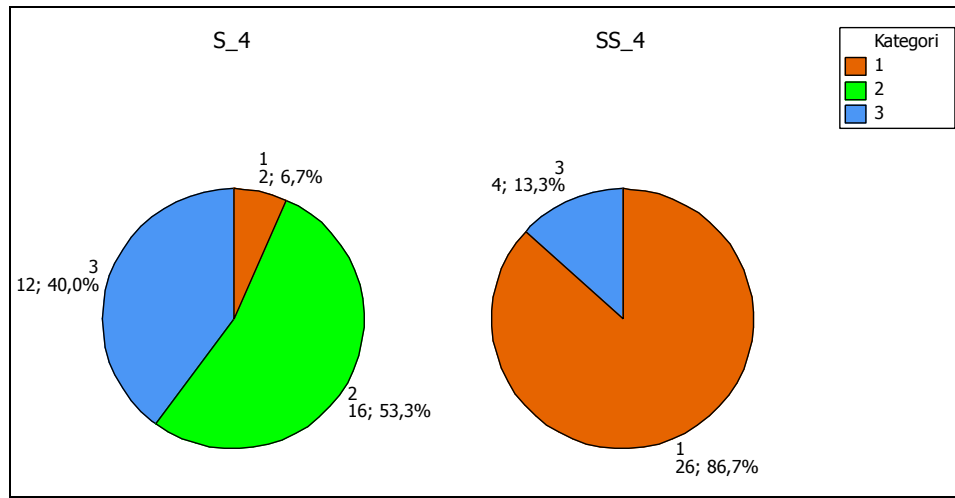
Şekil 4.3. Ön Test/Son Test 3. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 4. Arkeolojik eserler neden önemlidir?

Öğrencilerin arkeolojik eserlere verdiği önemi gösteren veriler Tablo 4.4'te verilmiştir. Tablo 4.4 incelendiğinde, verilen eğitim sonrası arkeolojik eserleri önemsemenin olumlu yönde değiştiği tespit edilmiş, dördüncü soru için ön testte toplam 30 katılımcının 2 (%6,67) tanesi olumlu yanıt (1 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 26 (%86,67) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.4). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda öğrencilerin arkeolojik eserlerin geçmiş yaşantılarımız hakkında bilgi verdiğini öğrendiklerini göstermektedir (Bkz. Şekil 4.4).

Tablo 4.4. Öğrencilerin Arkeolojik Eserlere Verdiği Önemi Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Arkeolojik eserler neden önemlidir?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Geçmiş yaşantılarımız hakkında bilgi verir	2	6,67	26	86,67
Bize para kazandırdığı için önemlidir	16	53,33	4	13,33
Gezilecek yerler oldukları için önemlidir	12	40,00	0	0
N=30				

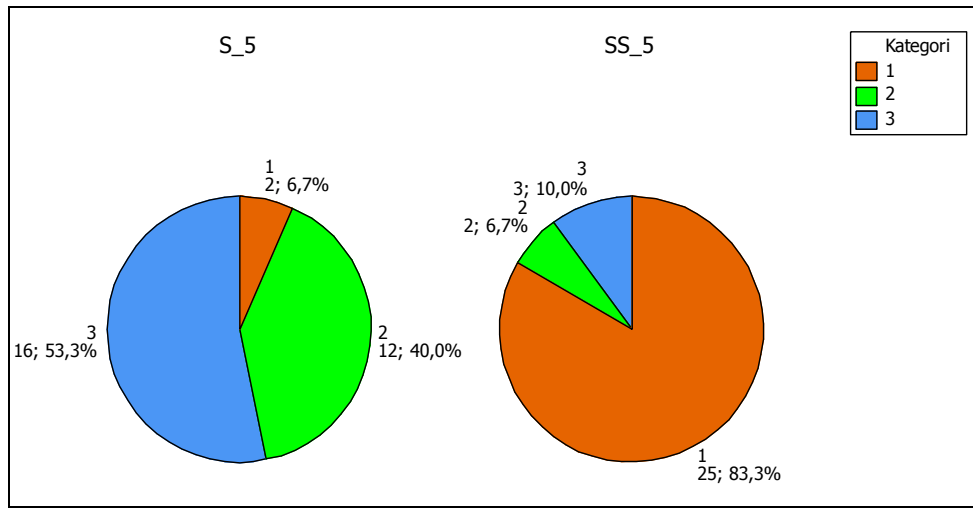
Şekil 4.4. Ön Test/Son Test 4. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 5. Gezdiğiniz arkeolojik alanlarda bulunan açıklama levhalarını okur musunuz?

Öğrencilerin arkeolojik alanlarda levhaları okuduğunu gösteren veriler Tablo 4.5'te verilmiştir. Tablo 4.5 incelendiğinde verilerin, verilen eğitim sonrası arkeolojik alanlarda levhaların okunduğunu gösteren yönde değiştiği tespit edilmiş, beşinci soru için ön testte toplam 30 katılımcının 2 (%6,67) tanesi olumlu yanıt (1 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 25 (%83,33) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.5). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda öğrencilerin açıklama levhalarını okur hale geldiğini göstermektedir (Bkz. Şekil 4.5).

Tablo 4.5. Öğrencilerin Arkeolojik Alanlarda Bulunan Açıklama Levhalarını Okuduğunu Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Gezdiğiniz arkeolojik alanlarda bulunan açıklama levhalarını okur musunuz?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Evet	2	6,67	25	83,33
Hayır	12	40,00	2	6,67
Bazen	16	53,33	3	10,00
N=30				

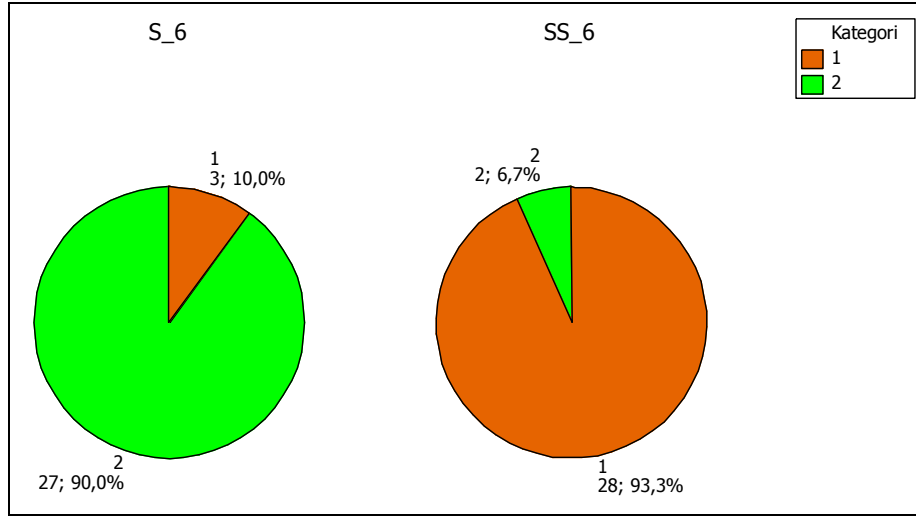
Şekil 4.5. Ön Test/Son Test 5. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 6. Rehber eşliğinde antik kent(müze) gezisi yaptınız mı?

Öğrencilerin arkeolojik alanları rehber eşliğinde gezdiğini gösteren veriler Tablo 4.6'da verilmiştir. Tablo 4.6 incelendiğinde verilerin, verilen eğitim sonrası arkeolojik alanların rehber ile gezme sayısının artışı gösteren yönde değiştiği tespit edilmiş, altıncı soru için ön testte toplam 30 katılımcının 3 (%10,00) tanesi olumlu yanıt (1 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 28 (%93,33) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.6). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda öğrencilerin katıldığı antik kent (müze) gezilerinin etkisini göstermektedir (Bkz. Şekil 4.6).

Tablo 4.6. Öğrencilerin Arkeolojik Alanları Rehber Eşliğinde Gezdiğini Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Rehber eşliğinde antik kent(müze) gezisi yaptınız mı?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Evet	3	10,00	28	93,33
Hayır	27	90,00	2	6,67
N=30				

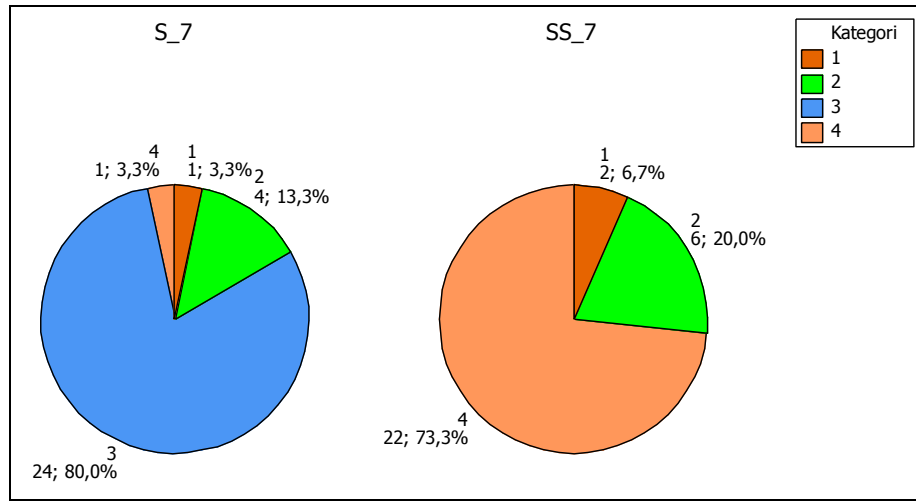
Şekil 4.6. Ön Test/Son Test 6. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 7. Müzeler sizde hangi duyguları uyandırır?

Öğrencilerde müzelerin hangi duyguları uyandırdığını gösteren veriler Tablo 4.7’de verilmiştir. Tablo 4.7 incelendiğinde verilerin, verilen eğitim sonrası müzelerin olumlu duygular uyandırma sayısının artışı gösteren yönde değiştiği tespit edilmiş, yedinci soru için ön testte toplam 30 katılımcının 1 (%3,33) tanesi olumlu yanıt (4 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 22 (%73,33) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.7). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda, öğrencilerin katıldığı müze gezilerinin duygu durumlarını ve bakış açılarını değiştirdiğini göstermektedir (Bkz. Şekil 4.7).

Tablo 4.7. Öğrencilerde Müzelerin Hangi Duyguları Uyandırdığını Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Müzeler sizde hangi duyguları uyandırır?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Heyecan verir	1	3,33	2	6,67
İlginç bulurum	4	13,33	6	20,00
Soğuk ve anlamsız bulurum	24	80,00	0	0
Geçmişe dair merak duyarım	1	3,33	22	73,33
N=30				

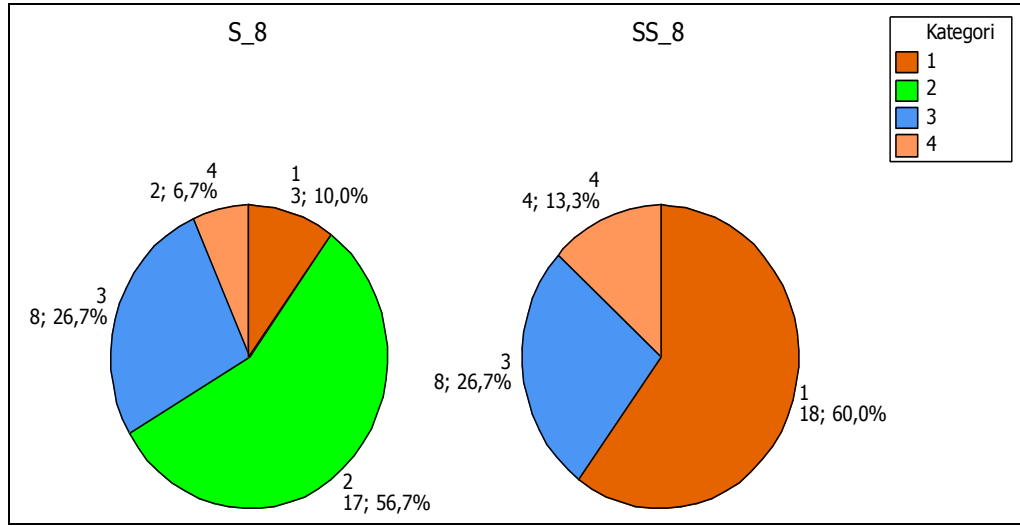
Şekil 4.7. Ön Test/Son Test 7. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 8. Tarihi eserlerimizin korunması için neler yapılabilir?

Öğrencilerin tarihi eserlerin korunması için neler yapacağını gösteren veriler Tablo 4.8’de verilmiştir. Tablo 4.8 incelendiğinde verilerin, verilen eğitim sonrası tarihi eserlerin korunması için yapılacak doğru davranış sayısının artışını gösteren yönde değiştiği tespit edilmiş, sekizinci soru için ön testte toplam 30 katılımcının 3 (%10,00) tanesi olumlu yanıt (1 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 18 (%60,00) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.8). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda, öğrencilerin tarihi eserlerimizin korunması için küçük yaşta eğitim verilmesinin önemini kavradıklarını göstermektedir (Bkz. Şekil 4.8).

Tablo 4.8. Öğrencilerde Tarihi Eserlerimizin Korunmasına Yönelik Değişimi Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Tarihi eserlerimizin korunması için neler yapılabilir?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Küçük yaşta eğitim verilebilir	3	10,00	18	60,00
Ceza uygulamaları artırılabilir	17	56,7	0	0
Güvenlik önlemleri artırılabilir	8	26,7	8	26,67
Bol bol ziyaret edilmelidir	2	6,67	4	13,33
N=30				

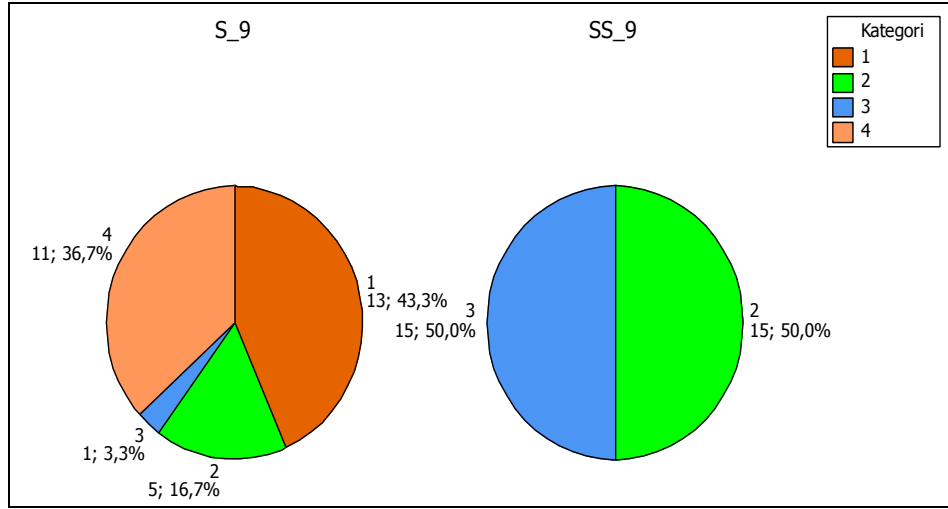
Şekil 4.8. Ön Test/Son Test 8. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 9. Arkeolojik eserlere zarar veren birini görünce ne yaparsınız?

Öğrencilerin tarihi eserlere zarar veren birini görünce neler yapacağını gösteren veriler Tablo 4.9’da verilmiştir. Tablo 4.9 incelendiğinde verilerin, verilen eğitim sonrası tarihi eserlere zarar verenler için yapılacak doğru davranış sayısının artışı gösteren yönde değiştiği tespit edilmiş, dokuzuncu soru için ön testte toplam 30 katılımcının 1 (%3,33) tanesi olumlu yanıt (3 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 15 (%50,00) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.9). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda, öğrencilerin arkeolojik eserlere zarar veren birini görünce tarihi eserlerimizin korunması için nasıl davranacağını kavradıklarını göstermektedir (Bkz. Şekil 4.9).

Tablo 4.9. Öğrencilerde Tarihi Eserlerimize Zarar Veren Kişilere Yönelik Değişimi Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Arkeolojik eserlere zarar veren birini görünce ne yaparsınız?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Korkar, kaçırım	13	43,33	0	0
Başkasını çağırırım	5	16,67	15	50,00
Polislere haber veririm	1	3,33	15	50,00
İlgilenmem, oradan uzaklaşıyorum	11	36,67	0	0
N=30				

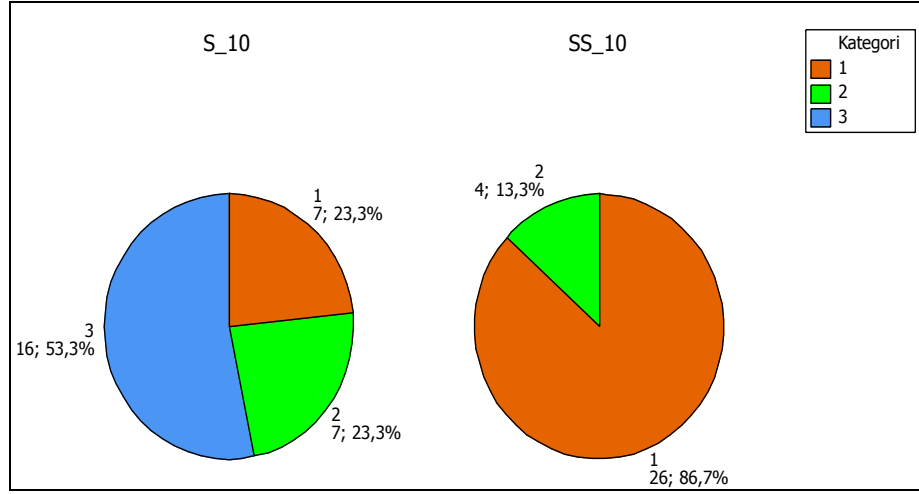
Şekil 4.9. Ön Test/Son Test 9. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Soru 10. Arkeoloji Projesinden ne kadar yararlanacağınızı/yararlandığınızı düşünüyorsunuz?

Öğrencilerin arkeoloji projesinden ne kadar yararlanacağını gösteren veriler Tablo 4.10'da verilmiştir. Tablo 4.10 incelendiğinde verilerin, verilen eğitim sonrası arkeoloji projesinden yararlananların sayısının artışı gösteren yönde değiştiği tespit edilmiş, onuncu soru için ön testte toplam 30 katılımcının 7 (%23,33) tanesi olumlu yanıt (1 numaralı seçenek) verirken, bu sayı son testte 26 (%86,67) seviyesine yükselmiştir (Bkz. Tablo 4.10). Bu değişim proje kapsamında verilen eğitimler sonucunda, öğrencilerin Arkeoloji Projesi'nden ne kadar yararlandığını düşündüğünü, proje öncesindeki beklentilerinin ne kadar düşük olduğunu göstermektedir (Bkz. Şekil 4.10).

Tablo 4.10. Öğrencilerin Arkeoloji Projesinden Yararlanma Düzeyini Gösteren Ön Test/Son Test Verileri

Soru	Arkeoloji Projesinden ne kadar yararlanacağınızı/yararlandığınızı düşünüyorsunuz?			
	Ön Test Yanıtları		Son Test Yanıtları	
Seçenekler	f	%	f	%
Üst düzeyde yararlanacağım/yararlandım	7	23,33	26	86,67
Orta düzeyde yararlanacağım/yararlandım	7	23,3	4	13,33
Alt düzeyde yararlanacağım/yararlandım	16	53,3	0	0
N=30				

Şekil 4.10. Ön Test/Son Test 10. Soru Yanıt Dağılım Grafikleri

Tablo 4.11. Ön Test/Son Test Sorularına Verilen Yanıtların İstatistiksel Analizi

Soru No	Ön Testte Verilen Olumlu/Doğru Sayısı	Son Testte Verilen Olumlu/Doğru Sayısı	Fisher's exact test: p-Value
1	2	24	0,000
2	2	21	0,000
3	4	16	0,002
4	2	26	0,000
5	2	25	0,000
6	3	28	0,000
7	1	22	0,000
8	3	18	0,000
9	1	15	0,000
10	7	26	0,000

Minitab 16.1.1 istatistiksel analiz paket programında gerçekleştirilen Fisher's exact testine göre gerçekleştirilen analiz sonuçları; n ve son testlerde yer alan tüm sorularda olumlu/doğru cevabı işaretleyen ğrenci sayılarının yükseldiğini göstermiştir. n ve son testlerde bütün sorularda olumlu/doğru yanıt veren öğrencilerin oranlarında sağlanan artışın istatistiksel olarak önemli seviyede olduğu tespit edilmiştir ($p<0.01$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN İLKÖĞRETİM, ORTAÖĞRETİM MÜFREDAT VE EĞİTİM UYGULAMALARINDA YAPMASI GEREKEN DEĞİŞİKLİKLERE ÖNERİLER

1.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler

Çocukluk döneminde özellikle görsel eğitimin kalıcı olduğu dikkate alındığında, 4. sınıfta öncelikle yaşanılan ilde ve çevre illerdeki müzelerden gezilebilecek en fazla müzeyi gezmekte büyük yarar vardır. Öğrencilerin gezdiği, gördüğü ve dokunduğu bir ortamı daha fazla özümledikleri unutulmamalıdır. Türkiye’de birçok antik kent ve bu kentlerden çıkan eserlerin sergilendiği müzeler bulunmaktadır. Öğrencilerle müzeleri gezmeden önce, mimari, heykel, mitoloji vb. konuların basit seviyede, onların yaşına uygun olarak işlenmesi görsel zekânın gelişmesi ve mimari bir bakış açısının kazanılması açısından daha verimli olacaktır. Böylece ön bilgi sahibi olarak gördükleri eserler öğrencilere daha anlamlı gelecektir. Öğrencilerde görsel sanat bakış açısı geliştirecek bir uygulama olarak, tarih derslerine mitoloji eklenerek veya yeni bir kültürel miras koruma dersi açılarak antik toplumu tanıtan görsel çalışmalar yapılabilir. Bu uygulamalar öğrencilerin genel kültürlerinin ve kültürel mirasın korunması için temel oluşturması açısından önemlidir.

Öğrencilere eğitim sitelerinden veya eğitici çizgi filmlerden izletilerek ortaokul konularına hazırlık yapılabilir. Öğrenciler bilim çocuk gibi dergilere üye yapılarak tüm konularda olduğu gibi arkeoloji, geçmiş uygarlıkların tarihi ve kültürel miras hakkında da bilgilenebilirler. Öğrencilerin oyun çağının son yıllarında olması değerlendirilerek, drama, küçük skeç ve tiyatro oyunları oynatılarak en iyi öğrenme yöntemi uygulanabilir. Öğrencilere böylelikle birebir rol aldıkları karakter ve onun kültürel özellikleri ile empati kurdurarak, öğrenme daha kalıcı hale getirilebilir.

Müfredat içerisinde birçok yerde eski uygarlıklara değinilse de yeterli değildir. Ek 4 Tablo 4.1 ve Tablo 4.2’de günümüzde uygulanan müfredat incelenmiştir. Üniteler, kültürel miras, arkeoloji, mitoloji, sanat tarihi vb. konularla desteklenmelidir. Gerekirse

ayrı bir ders olmalıdır. Örneğin bu dersin adı “Kültür Tarihi” dersi olabilir ve bu ders yaş gruplarının anlatımına uygun olarak 4. sınıftan 8. sınıfa kadar okutulabilir. Böylece tarih dersi de daha çok kronolojik ve siyasi olaylar üzerine yönelebilecektir. “Kültür Tarihi” dersinde ise öğrenciye içinde bulunduğu kültürden başlanarak, öncelikle ülkesindeki, sonra dünyadaki tarihi eserlerin, döneminin ve kullanım özelliklerinin öğretilmesi sağlanabilir. Ülkemizde her yıl iş arayan yüzlerce arkeoloji bölümü mezununa, formasyon eğitimi verilerek “Kültür Tarihi” derslerine öğretmen olarak girmeleri sağlanabilir.

Günümüzde uygulanan müfredat değiştirilerek; antik dönem metinleri ve klasikler (Homeros’un İlyada ve Odysseia kitapları vb.) okutulmalı, kültür ve sanat ders saat sayıları arttırılmalı, tarih dersi arkeoloji ile paralel olarak işlenmeli, öğretmenlere proje hazırlama, teknoloji ve İngilizce eğitimi verilmeli, teknoloji kullanılmalı (Fatih Projesi), MEB’in ArGe Birimi, kültür elçiliği yapan, çizgi film karakterleri oluşturmali, gerekirse proje kapsamında hizmet almalı, (Milli Eğitim Bakanlığı’nın teknolojik eğitim materyali geliştirme gerekliliğini simgeleyen resim ve logolar Şekil Ek7.2’de gösterilmiştir), bilgi verici fazla şiddet içermeyen bilgisayar oyunları teknoloji laboratuvarlarında oynatılmalı ve kültürel içerikli kısa filmler, DVD’ler izletilmelidir. Yukarıda saydığımız önerilere benzer birçok öneri, sınıflar seçilerek, yaş gruplarına göre uygulanabilir. “Hangi sınıflarda, hangi yöntemler daha uygundur?” sorusunu yanıtlamak üzere, yöntemin uygulanacağı sınıflar ve yaş gruplarını, uygulama kategorilerine ayırarak açıklamak daha doğru olacaktır.

1.2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler

Beşinci sınıfta klasik bilgiler yerine, ünite içerisine mitolojik hikâyeler ve bu hikâyelerin antik dönemdeki anlatım gerekçeleri ile hangi uygarlıklara ait mitler olduğu bilgileri de eklenmelidir. Ders içerisinde örneğin; ülkemizin sınırları içerisinde bulunan bir antik kenti tanımaları ve tüm dünyanın bildiği Truva atı hikâyesini öğrenmeleri amacıyla, Truva atı, hikâyesi ve Truva kenti ile ilgili bilgi verilebilir. Mitolojik hikâyelerden Türk mitolojisi ve Yunan mitolojisi yine yaş gurubuna göre anlatılarak drama yaptırılabilir. Böylece öğrenciler canlandırdıkları mitolojik karakterleri ve özelliklerini unutmayacaklardır. Mitolojik hikâyelerin müfredata girmesi, mitlerde bulunan doğaüstü karakterlerin, öğrencinin güçlü hayal dünyasından yararlanarak, tüm

dünyanın bildiği, öğrenciye genel kültür de teşkil edecek, yunan mitlerinin daha iyi öğrenilmesini sağlayacaktır. Mitolojik hikâyeler kıssadan hisse dediğimiz, birçok sosyolojik ve psikolojik mesaj içerir. Mitoloji, öğrencinin mitolojik kahramanlarla empati kurarak, onların yaşadıkları tecrübeler üzerinden, hayata bakışlarını değiştiren dersler çıkarmalarını sağlayacaktır. Ayrıca birçok coğrafi bilgiyi (ülke, dağ, deniz, ırmak, medeniyet, kral isimleri vb.) de öğrenmiş olacaktırlar. Öğrencilere atribüt olarak, canlandırdığı mitolojik karakteri temsil eden benzer bir nesne getirmesi görevi verilebilir. Bu görevle de öğrenciler kendi seçtikleri nesnenin benzediği atribütü öğrenerek hafızalarında mitlerin kalıcılığı sağlanacaktır. Bilgisayar oyunlarına düşkün olan öğrencilere, bilgisayar öğretmeni ile de anlaşarak antik dönem strateji oyunları oynatılabilir. Öğrenci, oyunu oynarken hem bilgi sahibi olacak hem de strateji kurma becerisini geliştirecektir. Çocuklarda bilginin oyunla öğrenildiği unutulmamalıdır. Oyunda aldığı roller çocuklarda kalıcı izler bırakmaktadır.

1.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler

Altıncı sınıfta konularda konuşan ilk çağda farklı medeniyetlerde yaşamış kız çocukları, sınıfta canlandırılarak öğrenme bir üst düzeye taşınabilir. Bilindiği gibi canlandırma ile yapılan öğretimler sadece okuma ve anlatım yöntemlerinden daha üst bir öğrenme oluşturmaktadır. Konu ile ilgili video veya film izlettirilerek yine öğrenme arttırılabilir. Eğitim dönemi içerisinde mutlaka en az bir müze bir de antik kent gezisi düzenlenmelidir. Çocukların genel bazı bilgileri aldıktan sonra mutlaka yakın çevrelerindeki tarihi ve kültürel miras niteliğindeki yerleri görmesi, ziyaret etmesi ve tanınması gerekmektedir. Öğrencilerle sınıf veya okul içerisinde küçük proje ekipleri kurulup okul ve il çapında projeler üretilmelidir. Projeler içerisinde birçok farklı etkinlikler ve atölye çalışmaları yapılmalı, okul çapında Arkeoloji veya Kültür Kulübü kurulmalı, öğrenciler aktif olarak çalışarak öğrenmelidir. Görsel materyal öğrencinin gözüne görüntü olarak, işitsel materyal kulağına ses olarak, dokunsal materyal ise ellerine his olarak hitap etmeli ve onu birçok yönden uyarmalıdır. Örneğin okul içerisinde röportajlar yapma, pano ve gazete oluşturma, sergi açma, seminer ve gezileri organize etme vb. etkinlikler öğrencinin birçok duyusunu uyarmakta ve bilgi daha kalıcı olmaktadır.

1.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler

Yedinci sınıfta Homeros'un İlyada, Odysseia kitapları ile yaşlarına uygun mitolojik ve ilk çağ konulu macera romanları öğrencinin okuduklarından etkilenecek yaşta olması ve bilginin kalıcılığı açısından okutulabilir. Tarihi filmler ise görsel ve işitsel materyal olması açısından izletilebilir. Öğrenciler, tarihi filmlerle antik dönem toplumunu tanıma ve teknolojilerini gözlemleme imkânı bulacaklardır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Fatih projesi kapsamında dağıtılmaya başlayan tablet ve akıllı tahtalardan yararlanılarak görsel çalışmalar yapılabilir. Eğitim sitelerine, aynı anda internet üzerinden ulaşarak, tüm sınıfın katılımı ile aktif uygulamalar yapılabilir. Ortaokul öğrencilerinin, bir arkeoloji dergisine abone olarak, anlayabildikleri kadar, takip etmeleri ve ilgi sahibi olmaları sağlanabilir. Üç boyutlu dinazor ve antik kent maketleri ve pazıl yaptırılarak, dinazorların yaşadığı dönemler ve bir antik kentin bölümleri eğlenerek öğrenme sağlanabilir. İl içerisindeki üniversitelerin Arkeoloji Bölümleri ile irtibat kurularak kazı alanları ve bölüm ziyareti yapılabilir. Böylece öğrenciler kültürel miras olarak adlandırılan eserlerin nasıl müzelere ulaştığını öğrenebilir, arkeoloji bilimini tanımak için yöneltecekleri soruları uzman kişilere sorma şansına sahip olabilirler. Ayrıca yine uygulamalı bir etkinlik olarak, öğrencinin hafızasında oluşturmakta zorlandığı kronolojik olayların kalıcı olması için, sınıfta atölye çalışması olarak, tarih şeridi etkinliği yaptırılabilir. Kırtasiye malzemeleri, topladıkları konu ile ilgili resimler ile önceden hazırlıklı gelen öğrenciler öncelikle tarih öncesi çağları daha sonra da tarih çağlarını kalıcı olarak öğrenebilirler. Kronolojik olarak da unutmayacakları bir temel oluşturmuş olurlar.

1.5. 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Öneriler

Sosyal Bilgiler dersi devam ederken, içerisinde vatandaşlık konuları iki ünite uzunluğunda işlenebilir. Kültürel mirası tanıma ve koruma politikası öğrencilere aşılarmaya toplum içerisinde yaşanan yanlış ve doğru olaylar üzerine tartışılmaya devam edilebilir. Öğrencilerle günümüzde yaşanmış örnek olaylar üzerinden yetişkinlerin yaptığı doğru ve yanlış davranışlar tartışılabilir. Bu bağlamda doğru davranışlar takdir edilerek öğrencilerin bahsedilen kişileri model alması sağlanabilir. Dünya ülkeleri koruma politikaları olarak neler yapıyorlar? Biz ülke olarak neler yapmalıyız? vb. sorulara yanıt aranarak münazaralar yapılmalıdır. Ülke olarak kültürel

mirasımızı korumak için neler yapmamız gerektiği ve eksik yönlerimiz tespit edilebilir. Müze iç ortamları ve ziyaretçi sayıları kıyaslanarak, gelişmiş ülkeler örnek gösterilebilir. Bu çalışmalar ile öğrenciler her vatandaşın, her yaşta üzerine düşen görevler olduğunu fark edeceklerdir. Arkeoloji ve müzecilik meslek olarak tanıtılmalıdır. Bu sayede öğrenciler Arkeoloji ve müzeciliği ileride tercih edebilecekleri alternatif bir meslek olarak da görecektir. Sonuç olarak, sınıf mevcudu ve şubesi kaç olursa olsun klasik eğitim müfredat yöntemlerinin dışına çıkılarak uygulama arttırılmalı, öğrenciler yaparak ve yaşayarak kalıcı bilgiler öğrenmelidir. Kalıcı bilgiler bilinçli bir nesil yetişmesini ve kültürün daha sonraki kuşaklara yok olmadan aktarılmasını sağlayacaktır.

2. PROJE ETKİNLİK TÜRLERİ VE UYGULAMA ÖNERİLERİ

2.1. Gezi ve Gözlem İçerikli Uygulamalar

Milli Eğitim müdürlüğüne bağlı ana sınıfı, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında öğrencilerin yaşlarına uygun olarak yakın çevreden uzağa doğru kültürel içerikli ziyaret ve geziler düzenlenebilir. Küçük sınıflarda müze gezileri ile başlanarak, daha sonra yakın tarihi mekânlara geziler düzenlenebilir. Lise eğitiminde ise, Türkiye'deki farklı iller, müze ve antik kent gezileri düzenlenebilir. Ayrıca, lise öğrencilerinin üniversitedeki arkeoloji bölümlerini ziyaret ederek, derslere dinleyici olarak katılmaları, hem gezi hem de gözlem yapma açısından yararlı olacaktır. Liseden sonra okuyacakları üniversite ortamını da gözlemleyen öğrenciler, eski uygarlıkları tanıyarak derslerde kültürel mirasın korunmasına yönelik bilgiler edineceklerdir.

2.2. İçeriği Oyunlarla Aktaran Spor Etkinlikleri (Örn. Doğa Oyunları)

Tüm sınıflarda öğrencilerin yaş grupları göz önüne alınarak, sportif faaliyetler içeren oyunlar kurulabilir. İlkokul ve ortaokulda daha basit ve küçük bir alanda, lisede ise daha zor ipuçları vererek, büyük bir alanda şifre çözme ve hazine bulma oyunları oynanabilir. Ayrıca yapılan antik kent ve açık hava müze gezilerinde kilometrelerce yürünmekte gençlere sportif bir faaliyet olmaktadır. Yapay kazı alanlarında uygulama yapan öğrenciler de bedensel olarak kazı yaptıkları için sportif ve açık alanda çalıştıkları için doğa oyunu etkinliği yapmış olacaklardır. Yapay kazı etkinliği okulun bahçesinde ve ya yakın çevrede, 3x3 m² büyüklüğünde bir bölge oluşturarak uygulanabilir. Genç

Arkeologlar Kùltür ve Sanat Atölyesi (ArkeoGenç) Projesi'nde yapay kazı etkinliği uygulanmıştır. Etrafı çevrilen yapay kazı alanına önceden seramik parçaları sahte para ve takılar, kemikler ve mühürler vb gömölür. Öğrenciler el aletleri ve küçük fırçalar ile buluntuları hasar vermeden çıkarmaya çalışırlar. Kazı yönlendirme ve kontrolü, arkeoloji bölümünden bir öğrenci davet edilerek onun gözetiminde yapılabilir. Bu çalışma ile öğrenciler, bir arkeologun nasıl çalıştığını, müzedeki eserlerin nasıl sergileme aşmasına geldiğini öğrenecektir. Bilgi sahibi olan ve tanıyan öğrenciler kültürel miraslarına daha çok sahip çıkacaklardır.

2.3. Araştırma İçerikli Bireysel Etkinlikler

Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirleyeceği yeni uygulamalı müfredat doğrultusunda öğrencilerle, yaşlarına uygun antik dönem metinleri ve klasiklerin (Homeros'un İlyada, Odysseia kitapları vb.) okunması, yorumlanması ortaokul ve lise öğrencilerinin bireysel çalışma konusunda tecrübe edinmesini sağlamaktadır. Ayrıca antik dönem yazarlarını tanımak ve mitolojik hikâyeleri tanımak, araştırmak açısından katkı sunacaktır. Lise eğitimi ve uygulamalar görseli Şekil Ek 7.12'de gösterilmiştir.

2.4. İçeriği Sanatsal Faaliyetlerle Aktaran Etkinlikler

Okullarda sanat eğitiminde amaç, öğrencilerin kendilerini ve dünyayı algılamalarını artırmak, nesne ve eğitim materyallerine dokunarak hissetmelerini sağlamak, öğrencilerle eğlendiren, yarar sağlayan etkinlikler yapmak, öğrencilerin sanat yönü yüksek, yaratıcılık ve estetik duygularını erken yıllarda desteklemek, ileride yaratıcı, üretken ve güzellikleri algılayan bireyler yetiřtirmektir⁵⁴. Eğitimin erken yaşta başlamasının önemli olduğunu vurgulayan logo Şekil Ek 7.3'de gösterilmiştir. Sanatsal bakış açısını arttıracak yöntemler, öğrencinin yaş grubuna uygun olarak tüm sınıflarda uygulanabilir. Örneğin, yırtma yapıştırma ile antik bir vazoyu süsleme, arkeolojik figürlü boyama kitapları boyama ve ya büyük sınıflarda müzede görölen eserlerin çiziminin yapılması, kil malzemeden tasarlanarak üretilmesi gibi çalışmalar yapılabilir.

⁵⁴ S. Feeney,ve E. Moravcik, *A Thing of Beauty: Aesthetic Development in Young Children*, Young Children, September, 1987, 42(6), s:7-15.

2.5. Drama Tekniklerinin Kullanımını İçeren Etkinlikler

Sınıf içerisinde uygulanan her etkinliğin içerisinde, drama tekniğinin ne şekilde kullanılacağı ve dramanın bu etkinliklere katkısının ne olacağı ayrıntılı bir şekilde planlanmalıdır. Yaş grubuna göre, okul öncesi eğitim kurumlarında, sanat eğitimi gerekli olup oyunlarla drama, yöntem olarak verilmelidir. Kostümlü drama ile bir kahramanı canlandırma, kültürel değerleri vurgulayan oyunlar oynama vb. yöntemler kullanılabilir. Antik karakterler içeren drama çalışmaları yapmak vb. uygulamalar, öğrenciye içinde bulunduğu kültürünü tanıma ve koruma konusunda donanım kazandıracaktır. Örnek ders materyalleri Şekil Ek 7.6 ve Ek 7.7’de gösterilmiştir.

2.6. Katılımcıların Etkileşimini Sağlayacak, Onlara Aktif Rol Verebilecek Şekilde Tasarlanmış Atölye Çalışmaları

Atölye çalışmalarında konuya yönelik çalışılabilecek özel bir ortam ve önceden hazırlanmış materyaller gerekmektedir. Yine atölye çalışmasını yapacak öğrenci grubunun yaş aralığına uygun olarak, ana sınıfı ve ilkokulda, antik dönem kıyafetli bebekleri giydirme çalışması eğlenceli ve işlenilen dönemin kıyafetlerini öğretici bir etkinlik olacaktır. Eski uygarlıklara ait (Hitit figürleri içeren vb.), boyama kitapları ilgili uygarlığın temel kültürünü tanımak ve öğretmek amacıyla kullanılabilir. Okul öncesi eğitime hitap eden kitapların içerisinde lahit, figürin, boğa başı vb. resimlerin boyanmamış baskıları bulunmaktadır. Çocuklar bu kitapları boyarken, küçük yaşta ilgili medeniyeti temsil eden kültürel eserleri tanımaktadır. Örnek Eğitim Materyali Boyama Kitapları (0-5 yaş) Şekil 7.4’te gösterilmiştir.

Ortaokul ve lise gibi daha büyük sınıflarda atölyede kil malzeme ile eski eserler örneklerinin yapımı çalışılabilir. Lise öğrencileri ile çarkta seramik yapma ve pişirme aşaması da çalışılabilir. Ana sınıfları oyun hamurları ile aynı atölye çalışmasının daha basit halini uygulayabilirler. Öğrenciler bu atölye çalışmaları ile müzelerde gördükleri seramik kapların nasıl yapıldığını ve kullanım amaçlarını öğrenebilirler. Örnek lise eğitim materyalleri Şekil 7.13’de gösterilmiştir.

Atölye çalışmalarından sonra, yapılan ürünler kururken, değerlendirme amaçlı yapılan bir tartışma ve ya soru cevap yöntemi, hem bir grup etkinliği hem de yapılan çalışmayı tamamlayarak kültürel mirasımıza yönelik verilmek istenen mesajın, kalıcı olmasını sağlayan tamamlayıcı bir çalışma olacaktır.

2.7. Katılımcıların Yer Alacakları Grup Çalışmaları

Sınıfta işlenen dersin parçası ve grup çalışmalarına ek olarak, katılımcıların etkinlik dönemi sonunda ekipler oluşturup, planlanan bir proje kapsamında, değinilen bilimsel konulardan biri veya birkaçı ile ilgili kısa bir sunum yapmaları ya da poster hazırlamaları beklenebilir. Okullarda belirlenen, her zamanki standart kulüplere ek olarak, Arkeoloji Kulübü kurulabilir. Grup çalışmaları, öğrencilerin bir gruba ait hissetme, ekip ruhu ile çalışma, proje üretme, diğer grup üyelerine kabul ettirme ve özgüven gelişimlerine yararlı bir etkinlik türüdür. Ortaokulda yapılabilecek faaliyetlerin görselleri Şekil Ek 7.8’de gösterilmiştir.

2.8. Bilişim Teknolojilerinin Kullanıldığı Diğer Yöntem ve Teknikler

Bilişim teknolojilerinden bilgisayar ve projeksiyonun her sınıfta bulunması, kısa bir süre sonra da, Fatih Projesi kapsamında, akıllı tahta ve tablet eğitimine geçilecek olunması nedeni ile her türlü bilişim teknolojisi, sınıf ortamına uyarlanmalı ve eğitim yöntemi olarak kullanılmalıdır. Bilişim Teknolojilerinin öğrenciler tarafından zaten çok iyi kullanılıyor olması, yöntemin uygulanması için bir ön çalışma yapma gereğini azaltmaktadır. Örneğin öğrencinin yaş grubuna uygun olarak, masalcı sanal bir figür veya öğretmenden kültürel içerikli bir hikâye dinleme öğrencilere yaşı kaç olursa olsun ilginç gelecektir.

MEB’nın belirleyeceği yeni uygulamalı müfredat doğrultusunda öğrencilere, okullara gönderilen CD’lerdeki çizgi film karakterinin maceralarını izlemek, sanal ders kitaplarından antik dönem uygulamaları oynamak, internetten 3 boyutlu eser ve mekânlar (müzeler, kentler) izlemek farklı uygulamalar olacak klasik anlatımdan daha iyi sonuçlar oluşturacaktır. “Arkeolojik eserleri, heykelleri fotoğraflamak ya da filme çekmek ister miydiniz?” gibi sorular ile öğrencilere bilgiler toplatarak Arkeo-Pano yapmaları, fotoğraflarını sergilemeleri sağlanabilir. (İlkokulda görsel eğitim ve sorumluluğun önemi Şekil Ek 7.5’te gösterilmiştir).

Bilgisayar öğretmenlerinin belirleyeceği yeni uygulamalı etkinlikler doğrultusunda öğrencilere, arkeolojik mekânlarda geçen bilgisayar oyunları oynatılabilir. Öğrenciler hem bilgisayar oyunu oynama ihtiyacını karşılayacaklar hem de antik dönemde bir kentte bulunan özellikleri öğreneceklerdir. Türkiye’deki büyük

müzelerin sanal ortamda tanıtılması sağlanabilir. Ayrıca lise öğrencilerinde “Kültürel mirası korumak için neler yapılmalı?” kısa film çalışmaları, yarışmaları düzenlenebilir.

3. ÖĞRETMEN ADAYLARI VE YETİŞKİNLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK YAPILMASI GEREKEN UYGULAMA DEĞİŞİKLİKLERİNE ÖNERİLER

Toplum eğitimini sadece 18 yaşından küçük çocukları eğitime ile sınırlı tutmak yeterli değildir. Toplumu oluşturan tüm yaş grupları eğitilmeli ve kültürel mirası koruma bilinci geliştirilmelidir. Toplumdaki eğitilmiş birey sayısı arttıkça, bireylerin birbirleri ile etkileşimleri de, verilen eğitimin yaygın etkisini arttıracaktır. Örneğin kültür bilinci gelişmiş bir dede torununa kültür varlıklarını korumaya yönelik mesajlar içeren hikâyeler anlatacaktır. Yetişkin eğitimi önemli olduğu gibi, öğretmen adaylarının da aldıkları lisans eğitiminde, kültürel özelliklerini tanıma ve korumaya yönelik, varsa, eksik bilgileri tamamlanmalıdır. Zira bir öğretmenin kültürel bilinç gelişimini tamamlaması, her yıl ortalama 200 öğrenciye eğitim verdiği kabul edilirse, çalışma hayatı boyunca muazzam sayıda öğrenciyi doğru bilgilerle donatacağı dikkatten kaçmamalıdır.

3.1. Üniversitelerde Öğretmen Yetiştirmede Uygulanması Gereken Unsurlar

Kültürel mirasın korunmasını Kültür ve Sanat eğitiminde veren öğretmenin rolü büyüktür. Öğretmenler de bu konuda lisans eğitiminde, üniversite eğitimi veren kurumlarda, özel uygulamalı dersleri mutlaka almalıdır.

Okullar, bir topluma uyum sağlayabilen öğrencileri pasif varlıklara dönüştüren, açık ve örtülü bilginin karşı koymadan zorla öğretildiği, üretim kurumları olmamalıdır. Bu bakış iki açıdan sorundur. Okullar öğrencileri pasif, önceden verilen mesajları alan mekanizmalar olarak görürler. Klasik öğretme yöntemlerinin kullanıldığı resmi ve resmi olmayan müfredatta, okulun öğrettiği her şey, hiçbir itiraz kabul edilmeden onaylanır. Aktif öğretme yöntemlerinde, öğrenci bilgiyi yeniden yorumlar, belki kısmen kabul eder ve planlanan uygulamaları doğrudan ret edebilir. Açıkça, okulların basit ve yeniden üretim tesislerinden, daha karmaşık bir yapı şeklinde görülmesi, yorumlanması ve hafife alınmaması gerekir⁵⁵. Kentlerde göçün yoğunlaştığı ve gelir seviyesi nispeten düşük olan bölgelerdeki okullarda, eğitim alan öğrenciler yaşam koşullarının da kendilerini

⁵⁵ Apple M. W., *Eğitim ve İktidar*, Çeviren; Ergin Bulut, Kalkedon Yayınları, İstanbul 2012, s. 83.

mecbur bıraktığı zihinsel olarak erken olgunlaşma ve yaşam şartlarıyla diğer akranlarına göre daha erken yüzleşme şartları nedeni ile kendilerine sunulan bilgiyi sorgulayarak değerlendirmektedirler. Bu nedenle aktif olarak bilgiyi aktaran ve pasif olarak bilgiyi verme üzerinde şekillenen klasik öğretme yöntemleri, şehirlerin varoş adı verilen bölgelerinde başarısız olmaktadır. Bu bölgelerdeki öğrenciler kendilerine sunulan klasik öğretme yöntemi karşısında, tepkisel olarak öğrenmeyi reddetmeyi ya da kendisini öğrenmeye kapatarak öğretme ortamına yabancılaşmayı tercih etmektedirler. Bu sorunun çözümü için göç alan ve varoş bölgelerdeki öğrencilerin özel şartları sonucunda ortaya çıkan sorgulama yeteneklerinin, eğitimde bir avantaja çeviren aktif öğretme yöntemlerinin geliştirilmesi, toplumda onları dezavantajlı konumdan uzaklaştıracaktır. Aktif öğretme yöntemlerinin kullanımı varoş bölgelerdeki öğrencilerin eğitime yabancılaşma sorunlarına çözüm olmanın yanında, kentlerin diğer bölgelerinde eğitim alan, öğrencilerin başarılarını artırıcı etkileri de olacaktır. Üniversiteler ve öğretmen yetiştirme görseli Şekil Ek 7.14'te gösterilmiştir.

Öğretmen yetiştirmede kullanılan lisans eğitimi müfredatına arkeoloji, kültürel miras, uygarlık, kültür ve sanat gibi konular eklenmeli ve öğretmenler müfredata uygun eğitim almalıdır. Geleceğin toplumunu şekillendirecek öğretmenlerin öncelikle bu konularda bilinç ve farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi oldukça önemlidir. Öğretmenler çocuklara kültür-sanat etkinlikleri yaptırmalı, yetişkinler öğrencilere, gelişim ve öğrenmedeki deneyimleri ile rehberlik etmeli, öğretmenler temel beceriler, çıkan ürünler üzerinde durmalıdır eğitimci renk, şekil, çizgi vb. etkinlikler üzerinde odaklanmalıdır, öğretmenin kültür ve sanat eğitimi açısından bilgisi, deneyimi ve pedagojisi tam olmalıdır. Üniversitelerde öğretmen yetiştirmede uyulması gereken unsurlar Şekil Ek 7.15'te gösterilmiştir.

Ayrıca, öğretmen adayı yetiştirmese de, lisans eğitiminde, kültürel miras bilinci içerikli dersler veren arkeoloji bölümleri, okullar ile il milli eğitim müdürlükleri aracılığı ile yasal çerçeveler içerisinde iletişim kurularak, onları, bölümlerini ziyaret için davet edebilir, bölümün çalışmaları hakkında bilgi vererek gözlem yaptırabilirler. Beraber proje yapabilir, yazılı ve görsel materyallerini paylaşarak web siteleri üzerinden iletişimlerini sürdürebilirler.

Tarihi çevre eğitim programlarının amaçlarına ulaşabilmesi, ancak öğretmenlerin tarihi çevre ve koruma konusunda duyarlı olmasıyla sağlanabilir. Bunun için öğretmenlere hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi eğitimle, tarihi çevre eğitiminin temel felsefesi, amaçları ve etkili bir tarihi çevre eğitimi için uygulanacak yöntemler öğretilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili bakanlıklar işbirliği yaparak tarihi çevre eğitimi ile ilgili dersleri verecek olan öğretmenlere ve alan uzmanlarına, öğrencilerde tarihi çevre bilinci oluşturabilmek ve konuların işlenişini daha zengin bir hale getirebilmek için çeşitli ders araç gereçlerinin temin edilmesi ve düzenlenecek çeşitli etkinliklerle eğitimcilerin kendilerini geliştirmeleri sağlanabilir.

3.2. Yetişkin (Toplum) Eğitime Öneriler

Geleceğin toplumunu eğitmeyi planlarken günümüz toplumu unutmamak gerekir. Yetişkin eğitimi, sosyoloji ve eğitim bilimlerinde çalışılan başlı başına ve oldukça geniş bir konudur. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde olduğu gibi, tüm dünyaya, ortak değerlerimiz olan kültürel varlıklarımızı koruma sözü vermek ve sözleşmeler imzalamak yeterli olmayıp bu sözleşmelerin maddelerini de birebir uygulamak gerekmektedir. Sözleşmenin Eğitim Programları bölümünde geçen tüm ayrıntılar, zamanla uygulanmalı ve bu konuda Türkiye'den önde olan ülkelere erişilmelidir. Dünya çapında bir birlikteliğin içerisine girdiğiniz zaman, bu maddelere zaman içerisinde uyup uymadığınızı takip eden birçok ülke olacak, manevi bir etki ile olumlu adımlar daha çabuk atılacaktır. Yetişkin eğitimi, yetişkinlerin çocuklara model teşkil etmesi açısından da önemlidir. Yetişkinleri doğru model haline getirmek, çocukların yetişmesine de katkı sağlayacaktır. Hiç zaman kaybetmeden bu konuda çalışılmalıdır.

Kültürel mirasın gelecek nesillere aktarımı açısından büyük önem taşıması bakımından doğru ve güvenilir bir şekilde korunmalı ve saklanmalıdır. Gelişen teknolojiyle beraber kültürel mirasın korunması ve saklanması dijital sistemler ve buna bağlı olarak dijitalleştirme çalışmaları gündeme gelmiştir. Kültürel mirasın dijitalleştirilmesinde uluslararası platformda çok önemli örnek projelere imza atılmıştır. Öğrencilere, gençlere, kültürel mirasın korunması ve sonraki nesillere aktarılması ile ilgili neler yapılabileceğini gösteren, gelecekte onlara daha yüksek bir hayal gücü ile yeni projeler hazırlamaya ilham verecek, böyle büyük faaliyetler mutlaka tanıtılmalıdır.

Dijital olarak kültürümüzü bizlere ders materyali olabilecek biçimde sunan bu projeler, hem eğitime hem de dünya mirası gözü ile bakarak, UNESCO'nun hedefleri doğrultusunda dünya barışına hizmet etmektedir. Öğrenciler için gezilemeyecek uzaklıkta bir müze, dijital arşivler sayesinde oluşturulan sanal müze çalışmaları ile Amerika'daki bir çocuğu Türkiye'deki bir çocuk ile aynı anda bilgilendirebilmektedir. Öğrenciler günümüzde, uluslararası görüşebiliyor ve oyun oynayabiliyorlarsa, oyunların teknolojisini, sınıf ortamına ve öğrencilerin kişisel tabletlerine taşımak gerekir.

4. ALTERNATİF PROJE UYGULANMA VE ÖNERİLERİ

4.1. Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Alternatif Proje Uygulamaları

Bilişim teknolojilerinin kullanılması ile kültürel mirasın korunmasına katkı sunan yöntem, belgelerin, objelerin, anıtların, taşınır ve taşınmaz tüm kültür varlıklarının dijital ortama aktarılarak arşivlenmesidir. Yapılan uygulama ve projelerle, disiplinler arası çalışmalar yapılarak, dünya çapında tüm kültürel miras niteliği taşıyan değerler, her ülkeden ulaşılabilir bir ortama taşınmakta ve insanlığın bilgisine sunulmaktadır. Bu yönde yapılan çalışmalar kültürel mirasımızı arşivlemekte, bizden sonraki kuşaklara aktarmakta ve daha çok insanın kolayca ulaşarak tanınmasını sağlamaktadır.

Kurumsal iş ve işlemlerin bir parçası olarak üretilen ya da bu işlemlerde kullanılan bilgi ve belge kaynakları iş sürecinin sona ermesi ile ayıklanmakta, tarihi değeri olanlar arşivlere nakledilmektedir. Çalışma kapsamında yer aldığı gibi kültürel ve tarihi kimliği olan bilgi merkezlerine sağlanan materyallerin önemli bir bölümü güncel kullanımı sona ermiş ancak tarihi değerini koruyan materyallerden oluşmaktadır. Bu materyallerin zaman ve mekân sınırlaması olmadan çoklu erişimlerinin sağlanması ve yıpranmadan uzunca süreler kullanılabilmesi için dijitalleştirme son derece önemli görülmektedir. Bu çerçevede kent bilgi merkezlerini oluşturan kent müzeleri, kent kütüphaneleri ve arşivlerindeki materyallerin dijitalleştirilmesi konusu öncelikle ele alınmak durumundadır⁵⁶.

⁵⁶ Özgür Külcü, "Kent bilgi kaynaklarının dijitalleştirilmesi ve dijital içerik yönetimi uygulamaları", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü*, Erciyes Üniversitesi Kayseri Araştırma ve Uygulama Merkezi (KAYHAM) Kent Hafıza Merkezleri Kent İhtisas Kütüphaneleri, Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu, (Erciyes Üniversitesi Bildiriler ve Tartışmalar Kitabı), Ankara, 26 - 27 Mart 2010, s.77.

4.2. Uluslararası Projelere Yönelik Öneriler

Bu kapsamda, Avrupa Birliği tarafından desteklenen öğrenci değişim programları ilk ve ortaöğretim kurumlarında uygulanan gençlik programları projeleri gibi projeler önem taşımaktadır. Ancak bu projelerin farklı kültürleri bir araya getirme hedeflerinin kültürel asimilasyona dönüşmemesi için, ülkemizde öğrencilere kendi kültürleri ve geçmişleri ile bağ kurmalarını sağlayacak çalışmaların yapılması önemlidir. Bu çalışmaların sadece klasik, hedef kitlenin pasif, anlatıcıların aktif olduğu yöntemlerle değil öğrencilerin doğrudan kendilerini kültürel değerlerin içerisinde, onların bir unsuru hissedecekleri ve aktif olacakları, Avrupa Birliği programlarında olduğu gibi, proje tabanlı eğitim sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Gerçekleştirilecek projelerin kültürel mirası aktarırken, geçmişten kalan kültürel değerleri aktarmanın yanında, ülkemizin kültürel çeşitliliği konusunda da farkındalık yaratacak nitelikte olması önem taşımaktadır⁵⁷.

Genel anlamda Avrupa Dijital Kütüphanesi olarak tanımlanan Avrupa Birliği Projeleri; Europeana, AccessIT, Bilgi Teknolojilerinin Değişen Yetenekleri Çerçevesinde Kültür Döngüsünün Hızlandırılması, LoCloud, Eurapeana Bulutunda Yerel İçerik, Alexandrina vb. kültürel mirasa tek noktadan erişim sağlamak adına kütüphane, müze ve arşiv koleksiyonlarını kapsamaktadır⁵⁸.

5. DEĞERLENDİRME

Arkeoloji bilimi ve arkeolog olma seçiminde daha fazla tanıtılmalı ve çalışma sahaları arttırılmalıdır. Konusunda uzman kişilerin verdiği seminer ve yaptığı projeler ile boşluklar doldurulabilmektedir. Öğrenciler son dönemlerde artan çocuk yayınlarına yönlendirilmeli, uygulama projelerine dâhil edilmelidirler. Kazı sorumluları halktan kopmadan çalışmalı, sivil toplum kuruluşları ve meslek odaları ile koordineli hareket etmelidirler. Yapılan bilimsel yayınlar toplumun anlayacağı bir dille yayınlanmalı kültürüne sahip çıkması sağlanmalıdır. Türkiye’deki tüm eğitim kurumlarında “Proje tabanlı kültür, sanat ve koruma politikası eğitimi yöntemi” uygulanmalıdır. Türkiye’de

⁵⁷Bkz. Özgür Külcü, “Dijitalleştirilen Kültür Mirasın Arşivlenmesi, Korunması ve Devamlılığı”, *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi*, İstanbul, 21-23 Kasım 2012.

⁵⁸Diğdem Özbağ, “Ulusal Dijital Kültür Mirasının Korunması ve Arşivlenmesine Yönelik Kavramsal Bir Model Önerisi”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2010.

TÜBİTAK, Avrupa Birliği, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı gibi projelere bütçeler veren birçok ajans vardır. Bu ajanslar her çağrı dönemlerinde yeni bütçeler ayırır ve belirli sayıdaki projeleri desteklerler. Her yıl yeterli proje başvurusu yapılmayıp kullanılmayarak devlet hazinesine iade edilen yüksek bütçe miktarları bulunmaktadır. Birçok konu ve çalışma için kullanılabilecek bütçeler eğitim alanında da kullanılmaktadır. Geleceğin toplumunu oluşturacak öğrencilerimize kültür, sanat ve kültürel mirası koruma, arkeoloji eğitimi konusunda yazılan eğitici ve uygulamalar içeren projeler yazılarak ekonomik kaygılar olmadan öğretim yapılabilir. Bu uygulama eğitim alanında yeterli oranda yapılmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın da desteği ile her okul, her yıl birer eğitim projesi yapmalıdır. Proje tabanlı öğretim yöntemi, eğitim öğretim iş takvimi içerisinde yer almalıdır. Türkiye'deki tüm kurumlar üzerine düşen görevleri yaparken yeni neslin yetişmesinde en büyük görev Milli Eğitim Bakanlığı'na düşmektedir.

KAYNAKÇA

- Akurgal E., (1998), *Türkiye'nin Kültür Sorunları ve Anadolu Uygarlıklarının Dünya Tarihindeki Önemi*, Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Akurgal, E., (2008), *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara, TÜBİTAK Yayınları.
- Apple M. W., (2012), *Eğitim ve İktidar*, Çeviren; Ergin Bulut, İstanbul, Kalkedon Yayınları.
- Arıkan, Y, (2007), *İlköğretimler İçin Tiyatro ve Drama Eğitimi*, İstanbul, Pozitif Yayınları.
- Atila Z., (2010), *Kültürel Miras Bilinci Ve Kültürel Mirasın Korunması*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitim Bölümü, Anlatma Teknikleri 2, Yazma Eğitimi Dersi Proje Çalışması, Bolu.
- Avcı, A., (2006), *Elektronik Eğitim Seti Tasarımında Entegre Programlama Yazılımı İle Desteklenen Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrencilerin Elektronik Devre Tasarımı Yapma ve Geliştirme Performanslarına ve Kalıcılığa Etkisi*, Adana, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı.
- Başol S. vd., (2012), *Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (Birinci ve İkinci Kitap)*, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi, Devlet Kitapları.
- Bilen, M., (1999), *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Bilir, P., (2008), “Yeni Beden Eğitimi Öğretim Programı ve Köy Enstitülerinde Beden Eğitimi Derslerinin Yapılandırmacı Öğretim Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi”, *Adana, Spor Metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Adana, C.VI, S. 3, ss. 145-150.
- Burke, P., (2008), *Kültür Tarihi*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., (2012), *Veri Analizi El Kitabı*, Ankara, Pegem Akademi.
- Cenan Mertol, H. - Yılmaz, F., “İnşaat Mühendisliği Eğitimi’nde Aktif Öğrenme Yöntemlerinin Gerekliliği”, *Ankara, İnşaat Mühendisliği Eğitimi 2. Sempozyumu*, ss. 123-124.
- Demirhan, C. - Demirel, Ö., “Program Geliştirmede Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı”, *Bolu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Bolu, C. 3, S. 1, ss. 50-51.
- Eğitmen, A., (1995), *Arkeoloji Müzelerinin Eğitim Ortamı Olarak Etkinliğinin Artmasında Yaratıcı Dramanın Yeri ve Önemi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Erdur O. - Duru G., (2013), *Arkeoloji: Niye? Nasıl? Ne için? Türkiye’de Halkın Arkeolojiye Bakışı ve Eğitim Sorunu*, İstanbul, Toplumsal Arkeoloji Platformu.

- Evrekli, E., vd., (2009), “Fen Öğretmen Adaylarına Yönelik Yapılandırmacı Yaklaşım Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması”, *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, C. 6, S. 2, ss.134-148.
- Feeney, S. - Moravcik, E., (1987), *A Thing of Beauty: Aesthetic Development in Young Children*, Young Children, September, ss.7-15.
- Gürçayır, S., (2011), “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Üzerine Eleştirel Bir Okuma”, *Ankara, Gazi Üniversitesi Milli Folklor Dergisi*, Ankara, C. 23, S. 92, ss.7-9.
- Güvenç, B., (2011), *İnsan ve Kültür*, İstanbul, Boyut Yayıncılık.
- Kaptan, F. - Korkmaz, H., *İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı, İlköğretimde Bilgi Öğretimi*, Ankara, Modül 7, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- Komisyon, (2012), *Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Birinci Kitap)*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi Devlet Kitapları.
- Komisyon, (2012), *Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Birinci Kitap)*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi Devlet Kitapları.
- Komisyon, (2012), *Ortaokul 8. Sınıf Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi Ders Kitabı (Birinci Kitap)*, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi Devlet Kitapları.
- Kongar, E., (1994), *Kültür Üzerine*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Koyuncu Kaya, M., vd., (2012), *4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitabı I, II, Devlet Kitapları*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi.
- Külcü, Ö., (2010), “Kent Bilgi Kaynaklarının Dijitalleştirilmesi ve Dijital İçerik Yönetimi Uygulamaları”, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Erciyes Üniversitesi Kayseri Araştırma ve Uygulama Merkezi(KAYHAM) Kent Hafıza Merkezleri Kent İhtisas Kütüphaneleri, *Kent Arşivleri ve Kent Müzeleri Sempozyumu*, (Erciyes Üniversitesi Bildiriler ve Tartışmalar Kitabı), Erciyes, s.77-78.
- Külcü, Ö., (2012), “Dijitalleştirilen Kültür Mirasın Arşivlenmesi, Korunması ve Devamlılığı”, *İstanbul Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi*, İstanbul, s. 21-23.
- Macionis, J. J., (2013), *Sosyoloji*, (Çev. Vildan Akan), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Okçabol R., (2005), *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ankara, Ütopya Yayınevi.
- Önver, A., (2000), *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri*, İstanbul, Epsilon Yayıncılık.
- Özbağ, D., (2010), “Ulusal Dijital Kültür Mirasının Korunması ve Arşivlenmesine Yönelik Kavramsal Bir Model Önerisi”, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Özdemir, N., (2009), “Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi”, *Ankara Hacettepe Üniversitesi Milli Folklor Dergisi*, Ankara, C. 21, S. 84, s.75-79.

- Özdoğan M., (2001), *Türk Arkeolojisinin Sorunları ve Koruma Politikaları*, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları Kanaat Basımevi.
- Özdoğan M., (2006), *Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji*, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Pulhan G., (2006), *Dünya Mirasında Türkiye*, Ankara, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Sancakdar, O, (2010), *İdare Hukuku Yönüyle Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ve Yargısal Denetimi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Schiller, F., (1990), *İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup*, 17. Mektup, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- Soley Özdemir, E., (2006), “Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana.
- Sözer, Y., (2005), “Lisans Üstü Eğitimde Yer Alan Uygulamalı Çalışmalarda Auto-Telos (Bir Tavrı Olarak) Oyunun Düşünsel Dayanakları ve Önemi”, *İzmir Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, İzmir, S. 17, ss. 173-180.
- Şimşek A., (2011), *Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye’de Tarih Öğretimindeki Durumu*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic V. 6, N.2, p. 919-934.
- Taşkın Külcü, Ö. - Hürmüzlü, B., (2013), *Archeo-Kid: A Project-Based Learning Model, (Establishing Background For Archaeology in Childhood and Adolescence)*, İstanbul, Available Online at <http://iassr.org/journal> (c) EJRE published by International Association of Social Science Research – IASSR ISSN: 2147-6284 European Journal of Research on Education).
- Tonta, Y., (2012), “Bilimsel ve Kültürel Mirasın Korunması: UNESCO Dünya Belleği Programı”, *İstanbul, Dijital Dünyada Kültürel Mirasın Yönetimi ve Interpares 3 Projesi Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul, ss. 10-11.
- Türk Dil Kurumu, (2011), *Türkçe Sözlük*, Ankara, Türk Dil Kurumu Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

İnternet Kaynakları

- <http://ankara.meb.gov.tr/dosyaindir.asp?dosya=00236> (mevzuat)
- <http://arkeolojilab.metu.edu.tr/> (18.05.2014).
- http://hosted.southglos.gov.uk/Puckleweb/page_7.htm (15.01.2011).
- <http://new.kizilay.org.tr/hukuk/sayfa.php?t=-Uluslararası.Sozlesmeler>, (2.5.2014).
- <http://nswas.org/spip.php?article542> (15.01.2011).
- <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14267/arkeolojik-mirasin-korunmasina-iliskin-avrupa-sozlesmes-.html> (09.05.2014).
- <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14269/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html> (9.05.2014), bkz. EK 1, Madde 1.

<http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/?/=334> (18.05.2014).

<http://www.arkeogenc.com> (28.04.2014).

<http://www.arkeokultur.com> (12.05.2014).

<http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/ozgurkulcu/index.asp?d=10.html&dil=tr>,
(25.4.2014).

<http://www.gsb.gov.tr/Projects.aspx> (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje Birimi)
(17.05.2014).

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43216/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>(23.06.2013)

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>.

<http://www.tubitak.gov.tr/> (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)
(17.05.2014).

<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program> (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı) (17.05.2014).

<http://www.unesco.org.tr/?page=15:62:1:turkce> (23. 04. 2014).

EKLER

Ek 1A. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Adlı Projede Uygulanan “Kültürel Mirasın Korunmasına Yönelik Duyarlılığın Arttırılması” Anketi

Açıklama: Bu çalışma yalnızca arkeoloji bilimi ve kültürel mirasımız hakkında sahip olduğunuz temel bilgilerinizi ve düşüncelerinizi anlamaya yönelik hazırlanmıştır.

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz. Testimizi dürüstçe cevaplandırduğınız ve çalışmamıza katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

1. Arkeoloji ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

☐ Yeterliyim ☐ Bilgiye ihtiyacım var ☐ Yetersizim

2. Arkeoloji bilimi olmasaydı sizce ne olurdu?

☐ Tarihi eksik öğrenirdik ☐ Geçmişteki yaşantılar hakkında bilgi sahibi olamazdık ☐ Bence eksiklik olmazdı

3. Arkeoloji hakkında bilgiler veren programlara karşı ilginiz var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

4. Arkeoloji ve sanat tarihi hakkında yayın yapan dergiye üyeliğiniz var mı?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Hayır, ama olmak isterim

5. Sizce arkeolojik eser (kalıntı) nedir?

☐ Toprak altından çıkan eşyalardır ☐ Müzelerde sergilenen eserlerdir ☐ Eski dönemlerden günümüze kalmış yapılarıdır ☐ Modern binalardır

6. Sizce neler arkeolojik eser olabilir?

☐ Heykeller ☐ Çömlekler ☐ Paralar ☐ Eğirdir Gölü

7. Arkeolojik eserler neden önemlidir?

☐ Geçmiş yaşantılarımız hakkında bilgi verir ☐ Bize para kazandırdığı için önemlidir ☐ Gezilecek yerler oldukları için önemlidir

8. Gezdiğiniz arkeolojik alanlarda bulunan açıklama levhalarını okur musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

9. Hangileri Eğirdir'deki arkeolojik kalıntılardandır?

☐ Prostanna Antik Kenti ☐ Dünder Bey Medresesi ☐ Ertokuş Medresesi ☐ Aspendos Tiyatrosu

10. Rehber eşliğinde antik kent gezisi yaptınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

11. Daha önce müze gezisine katıldınız mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

12. Müzeler sizde hangi duyguları uyandırır?

- ☐ Heyecan verir ☐ İlginç bulurum ☐ Soğuk ve anlamsız bulurum ☐ Geçmişe dair merak duyarım

13. Müzelerde neler sergilenir?

- ☐ Heykel ☐ Eski para ve eşyalar ☐ Eski kıyafet ve halılar ☐ Çeşitli taşlar

14. Müzelerde sergilenen eski eşyalarla günümüzde kullandığımız eşyaların benzerlikleri var mıdır?

- ☐ Evet, benziyorlar ☐ Hayır, benzemiyorlar ☐ Biraz benziyorlar

15. Müze kartınız var mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

16. Tarihi eserlerimizin korunması için neler yapılabilir?

- ☐ Küçük yaşta eğitim verilebilir ☐ Ceza uygulamaları artırılabilir ☐ Güvenlik önlemleri artırılabilir ☐ Bol bol ziyaret edilmelidir

17. Arkeolojik eserlerin tahrip edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- ☐ Doğru bulmuyorum ☐ Onaylıyorum ☐ Fikrim yok

18. Arkeolojik eserlere zarar veren birini görünce ne yaparsınız?

- ☐ Korkar, kaçarım ☐ Başkasını çağırırım ☐ Polislere haber veririm ☐ İlgilenmem, oradan uzaklaşıyorum

19. Arkeolojik eserlerin, heykellerin vs. fotoğraflamak ya da filme çekmek ister miydiniz?

- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Belki

20. Arkeoloji Projesinden ne kadar yararlanacağınızı/yararlandığınızı düşünüyorsunuz?

- ☐ Üst düzeyde yararlandım ☐ Orta düzeyde yararlandım ☐ Alt düzeyde yararlandım

Ek 1B. Etkinlik Sonrası Dönüt Alma Materyalleri;

Mini Test

1. Eğer 2000 yıl önce yaşasa idik aşağıdaki bölgelerden hangisinde yaşıyor olacaktık?

- a-) Likya b-) Pisidia c-) Urartu d-) İyonya

2. Toplumların gelenek ve göreneklerini tarihin hangi yardımcı bilimi inceler?

- a-) Arkeoloji b-) Numismatik c-) Etnografya d-) Antropoloji

3. Aşağıdaki bilim dallarından hangisi tarihe yardımcı değildir?

- a-) Coğrafya b-) Numismatik c-) Arkeoloji d-) Nöroloji

4. Tarih aşağıdakilerden hangisi ile başlar?

- a-) Ateşin bulunması b-) Tekerleğin icadı
c-) Yazının bulunması d-) Hayvanların evcilleştirilmesi

5. Aşağıdakilerden hangisi tarihteki ilk alfabeyi yapmışlardır?

- a-) Roma b-) Grekler c-) Fenikeliler d-) Yunanlılar

MİNİ TEST

1. Aşağıdakilerden hangisi Cilalı Taş Devrinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Toplumsal hayata geçiş
B) Üreticiliğin başlaması
C) Hayvanların evcilleştirilmesi
D) Ağaçtan ve kerpiçten evler yapılması
E) Ateşin bulunması

2. Tarihte ilk yazılı antlaşmayı Mısır'la imzalamıştır.

Tarihte ilk kez tarafsız tarih yazıcılığı örneğini vermiştir.

Yukarıda bahsedilen devlet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Frigler B) Çin C) Persler D) Hititler E) Urartular

3. Arkeolojik bir araştırmada;

I. İnsan iskeletleri,

II. Mühür, para ve sikkeler,

III. Kitabeler,

IV. Hayvan resimleri,

Buluntularından hangilerinin tarihçilere daha kesin bilgiler verebileceği savunulabilir?

- A) I ve II B)I ve IV C)II ve III D)II ve IV E)III ve IV

4. Müzeler Haftası hangi tarihler arasındadır.

- A-) 18-24 Mayıs B-) 18-24 Haziran C-) 14-18 Mayıs D-) 20-25 Mart E-) 10-15 Mart

5. Müzeleri nasıl değeriendiriyorsunuz?

- A-) Çok sıkıcı B-) Gereksiz C-) Çok eğlenceli D-) Öğretici E-) İlginç

6. Arkeolojiyi nasıl değeriendiriyorsunuz?

- A-) Çok sıkıcı B-) Gereksiz C-) Çok eğlenceli D-) Öğretici E-) İlginç

7. Eski Mısır’da, bir yandan tarım ürünlerinden alınan vergilerin hesaplanması matematiğin, Nil nehrinin taşma zamanının hesaplanması astronominin ve Nil sularının taşmasıyla bozulan arazi sınırlarının saptanması da geometrinin gelişmesinde etkili olmuştur.

Yukarıdaki bilgilere göre bilimsel gelişmeler ile aşağıdakilerden hangileri arasındaki ilişki vurgulanmıştır?

- A) Dinsel inanışlar ve siyasal gelişmeler
B) Doğa olayları ve ekonomik gelişmeler
C) Kültürel gelişmeler ve doğa olayları
D) Siyasal gelişmeler ve teknik gelişmeler
E) Ekonomik ilişkiler ve dinsel inanışlar.

8. Aşağıdakilerden hangisi Olimpos tanrılarında biri değildir?

A-) Ares B-) Hephaisthos C-) Aphrodite D-) Zeus E-) Kybele

9.Yüzyıldan oluşan zaman dilimine hangi isim verilir?

A-) Asır B-) Çağ C-) Milat D-) Milattan sonra E-) Milattan önce

10. İlk insanlar yerleşim yeri için hangi özellikleri arıyor olamazlar?

- A-) Su kaynağına yakınlık
- B-) Av hayvanlarının bolluğu
- C-) Madenlere yakınlık
- D) Verimli ovalar
- E-) İklim

Not: Testlerin değerlendirme aşamasında yaş ve cinsiyet faktörleri göz önünde bulundurulacaktır.

ANADOLU'DAN SİZE BİR MEKTUP VAR! MİNİ DRAMA DEĞERLENDİRME ANKETİ

İlkçağ;
.....bir çağdır.

İlkçağa ait önemli eserler;.....
.....
.....

Ortaçağ;
.....
..... bir çağdır.

Ortaçağa ait önemli eserler;.....
.....

Yeniçağ;
.....
..... bir çağdır.

Yeniçağa çağa ait önemli eserler;.....
.....

Yakınçağ;

.....
..... bir çağdır.
Yakınçağa ait önemli eserler;.....
.....

Anadolu'dan Size Bir Mektup Var! dramasında;

.....öğrendim.
.....fark ettim.
.....hissettim.
..... düşündüm.

ATÖLYE ÇALIŞMALARI MİNİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

Arkeoloji Projesi atölye çalışmasında;

..... öğrendim.
.....
..... farkettim.
.....
.....hissettim.
.....
.....düşündüm.

**Ek 2. Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde
Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Proje Bap 3685 Y11-13 Etkinlikleri
Tablosu 25.10.2013-25.06.2014 (8 ay)**

İş Paketi Ad / Tanım	1. Ay	2. Ay	3. Ay	4. Ay	5. Ay	6. Ay	7. Ay	8. Ay
1a) Proje Hazırlık Aşaması Etkinliği	X							
1b) Literatür Tarama Çalışması	X	X						
2) Uygulama okulunda verilecek Eski Anadolu Uygarlıkları Semineri			X					
3) Uygulama okulunda oluşturulacak Arkeo Pano Yapımı			X			X		X
4) Uygulama okulunda kurulacak Arkeoloji Kulübü Faaliyetleri			X	X	X	X	X	X
5) Müze Gezisi				X				
6) Drama Çalışması					X			
7) Arkeolojinin Ve Kültürel Değerlerimizin Toplum Açısından Önemi Nedir? Paneli						X		
8) Tarihi İçerikli Bir Sinema Filmi İzlenmesi							X	X
9) Etkinlik anketlerinin uygulanması			X	X	X	X	X	X
10) Verilerin Analizi ve Yorumlanması								X

1a) Proje Hazırlık Aşaması Etkinliği:

Eylül ayı içerisinde proje etkinliği yapılmıştır. Projenin ihtiyaçları ve bütçede belirlenen alımlar yapılmış, proje içerisinde doğrudan ya da dolaylı olarak görev alan kişi ve kurumlarla irtibata geçilmiş ve ekip toplantıları yapılmıştır. Milli Eğitim ve belirlenen okul müdürlüklerinden gerekli izinler alınmıştır.

1b) Literatür Tarama Çalışması:

Proje kabul tarihinden itibaren başlayarak Eylül ve Ekim ayları içerisinde yapılmış proje iş paketidir. Bu süreçte konu ile ilgili uygulanan benzer projeler, yazılan yayın, dergi, tez ve kitaplar incelenerek ilgili kısımları derlenmiş ve eksik yönleri ortaya konarak literatürdeki boşluk tespit edilmiştir.

2) Uygulama Okulunda Verilen Eski Anadolu Uygarlıkları Semineri:

Kasım ayı içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Uygulama okulu olan Mustafa Şener Ortaokulu'nda eskiden topraklarımızda yaşamış ve bugün bizlere korumamız gereken kültürel bir miras bırakmış medeniyetleri tanıtan görsel yönü güçlü bir seminer verilmiştir.

3) Uygulama Okulunda Oluşturulan Arkeo Pano Yapımı:

Kasım, Şubat ve Mayıs ayları içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Öğrenciler seçilen ünite konuları hakkında, sınıf panosundan birini Arkeo Pano yaparak, topladıkları görsel ve yazılı bilgileri sergilemişlerdir.

4) Uygulama Okulunda Kurulan Arkeoloji Kulübü Faaliyetleri:

Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran ayları içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Uygulama okulu olan Mustafa Şener Ortaokulu'nda Arkeoloji kulübü kurularak, deney gurubundan öğrenciler kulüp faaliyetlerinde görevlendirilmişlerdir. Öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak tüm okul içerisinde tarih ve kültürel miras koruma bilinci oluşturmak için çalışmışlardır.

5) Müze Gezisi:

Ocak ayı içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Uygulama okulundan deney gurubu öğrencileri Isparta Müzesi'ne götürülerek müze Özlem TAŞKIN KÜLCÜ tarafından tanıtılmıştır. Müze hakkında ön bilgi gezi öncesi öğrencilere dağıtılmıştır.

6) Drama Çalışması:

Mart ayı içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Öğrenciler rol alarak birebir antik dönem insanı ile empati kurarak dönemin yaşantısını öğrenmiş, bilgilerin kalıcılığı artmıştır.

7) Arkeolojinin ve Kültürel Değerlerimizin Toplum Açısından Önemi Nedir? Paneli:

Nisan ayı içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Seminerler sonrası anket dönütleri, proje başı ve sonunda uygulanan ön test ve son test dönütü, geziler sonrası ve panel sırasında yapılacak soru cevap ve beyin fırtınası geri bildirimleri değerlendirme etkinlikleri olarak oluşturulmuştur.

Dönütler tüm etkinliklerden sonra farklı yöntemlerle uygulanmış ve öğrenciler henüz çalışmanın etkisindeyken aldıkları bilgiler, mesajlar gözlemler ölçülmüştür. Ölçme değerlendirme atölye çalışmaları sonrası geri bildirimlerin alınması ve kalıcılığın sağlanması için özel değerlendirme etkinlikleri hazırlanmıştır.

8) Tarihi İçerikli Bir Sinema Filmi İzlenmesi:

Mayıs ayı içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Proje örneklem gurubu öğrencilerine, tarihi ve geçmiş yaşantıları yansıtan bir film izletilmiştir. Öğrencilerin yorumları alınarak gözlemleri, en çok dikkatlerini çeken dönem toplum yaşantısı ve tarihi olaylar ile ilgili yorum yapmaları sağlanmıştır.

9) Etkinlik Anketlerinin Uygulanması:

Proje hazırlık aşamasında hazırlanan anketler etkinliklere özel oluşturulmuştur. Etkinlik sonlarında öğrenciler bilgileri henüz almışken unutma şansı olmadan ilgili soruları yanıtlamışlardır. Anketler proje görevli rehberleri tarafından toplanarak verileri excel ortamına girilmiştir. Her etkinlik sonunda ölçüm yapılmıştır.

10) Verilerin Analizi ve Yorumlanması:

Haziran ayı içerisinde yapılmış proje etkinliğidir. Proje uygulama aşamasında bilgilendirme seminerleri (dinleme, izleme, anlatım), geziler (gözlem), drama (rol alma), bilgi yarışmaları (soru-cevap), kazı deneyimi, atölye çalışmaları (gösterip-yaptırma), pano oluşturma (tasarım ve yaratıcılık) vb. yöntemler ile anlatım yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlar Minitab 16.1.1 istatistiksel analiz paket programı ile değerlendirilmiş ve görselleştirilerek yorumlanmıştır.

Ek 3A. Sosyal Bilgiler Dersi Mevcut Müfredatı İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (Birinci Kitap)

Kitap içerisindeki üniteler incelendiğinde, kültürümüzü tanıma, kültürel mirasımızı koruma ve sonraki kuşaklara aktarma konularının temelini oluşturacak bilgiler, “**2. Ünite Geçmişimi Öğreniyorum**” içerisinde yer almaktadır.

İlgili Ünite Konuları;

Ailemin Tarihini Yazıyorum

Kültürel Zenginliğimiz

Kültür Elçisiyiz

Kavramlar; Değer, Değişim ve süreklilik, Kültür, Kültürel öge, Millî Kültür, Sanat, Vatan.

“**Ailemin Tarihini Yazıyorum**” konu başlığında öğrencilere; “Ailenizin tarihi ile ilgili bilgilere nasıl ulaşırsınız? Çevrenizde tarihî ve kültürel değeri olan bir mimari eser, sanat eseri, eşya veya nesneler var mı? Araştırıp özelliklerini kısaca yazınız.” benzeri sorular yöneltilmekte ve bu soruların yanıtlarını uygulamalarla ulaşmaları istenmektedir.

Aile büyüklerinizden hayat hikâyelerini dinlenmesi, bu hikâyelerden öğrenilenlerde anlatılan anılar ve evindeki bazı eşyaların etkili olduğu belirtilmektedir. Örneğin; oyma ahşap kutu, işlemeli bohçadaki cepken, babasından kendisine kalan köstekli saat gibi. Sözlü tarih yöntemi, temelini kişilerin anlatımlarının oluşturduğu bir yöntemdir. Bu yöntem, hayatı, yaşanmış olayları tarihin içine katar. Bir olay veya bir dönemi yaşamış kişilerle yapılan görüşmede, konuşmalar kayıt altına alınır. Daha sonra edinilen bilgiler düzenlenir. Öğrenci böylece tarihin önemini kavramaya ve kaydını yapmaya kendi ailesinden başlar. Sözlü tarih yöntemiyle yapılan aile tarihi yazma çalışmasında ailedeki yaşlı kişilerin hayat hikâyesinden ve anlatımından hareketle toplumdaki; Çocuk yetiştirme usulleri, Göçlerin nasıl gerçekleştiği, Göç edilen yerdeki yaşam, Evlenme gelenekleri, Ekonomik faaliyetler, Aile ve akrabalık ilişkileri, Değer ve zevklerin değişimi konularıyla ilgili bilgi edinilebilir.

“**Kültürel Zenginliğimiz**” konu başlığında öğrencilere; Evinizde millî kültürümüzü yansıtan hangi nesneler ve gelenekler var? Millî kültür nedir? benzeri sorular yöneltilmekte ve bu soruların yanıtlarını uygulamalarla ulaşmaları istenmektedir.

Kültürün tanımı ise; Bir toplumun geçmişten günümüze aktardığı ortak değerlere kültür denir. Kültür çeşitli öğelerden oluşur. Kültür toplumlara özgüdür. Bir toplumda görülen kültürel öğe aynı şekilde başka bir toplumda görülmeyebilir. Gelenekler, halk oyunları, edebiyat ürünleri, dil, din, mimari eserler, giyim kuşam, ev eşyaları, yemekler millî kültür öğelerindendir. Şeklinde verilmiştir. Örneğin; deri cüzdanların olmadığı ve madenî paraların kullanıldığı dönemlerde atalarımız nakışlı torbaları “para kesesi” olarak kullanırlarmış. Konuda, Atatürk’ün de, millî kültürün korunması ve geliştirilmesine büyük önem verdiği vurgulanıyor. Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür. Millî kültürümüzü, çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkaracağız. (Utkan Kocatürk, Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri, s. 246-247). Atatürk’ün direktifleriyle 1931 yılında Türk Tarih Kurumu, 1932 yılında Türk Dil Kurumu kurulmuştur. Atatürk, kültürel zenginliğimizi artırmak için folklor araştırmalarıyla ilgilenmek üzere enstitüler açmıştır. Atatürk millî kültürümüze ait eserlerin korunması ve yeni kuşaklara aktarılması için birçok müzenin kurulmasını sağlamıştır. Bunlardan biri de Ankara’daki Etnografya Müzesidir. Kitap, Millî kültürümüzün gelecek nesillere aktarılması neden önemlidir? Millî kültürümüzü korumak ve geliştirmek için sizlere düşen görevler nelerdir? Soruları ile konuyu bitirmektedir.

“Kültür Elçisiyiz” konu başlığı; Evinizdeki eşyalardan geçmişte ve günümüzde farklı amaçla kullanılanlara örnek veriniz. Evinizde şu anda kullandığınız bir kültürel öğe gelecekte hangi amaçlarla kullanılabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız. sorularıyla başlanmıştır. Günlük hayatta değişimin ve gelişimin olması kaçınılmazdır. Bu durum insanların büyük çoğunluğunun kentlerde yaşamasından ve teknolojik gelişmelerden kaynaklanmaktadır. Bu faktörler kültür öğelerimizi de etkilemektedir. Kültür öğelerimiz, kullanım amaçları değişse de varlıklarını sürdürmektedir. Örneğin; günümüzde, duvara yün çorap ve heybe asıldığını görüyoruz. Bir zamanlar çorap bir delikanlının ayağında, heybe de omzundaydı. Çoraplar delikanlıyı soğuktan koruyor, heybenin içine yiyecek ve içecek konuyordu. Heybe de çoraplar da hâlâ varlıklarını sürdürüyorlar, odaların duvarlarını süsleyerek. Heybe ve çorapların üzerindeki desenlere ise bir kazağın üzerinde rastlayabilirsiniz. Hatta heybe örnek alınarak yapılmış bir çantayı bir genç kızın omzunda görebilirsiniz. denerek kültürün aktarımı anlatılmıştır.

Millî kültür öğeleri zaman içinde değişerek, gelişerek yaşamaktadır. Bugün bizim kullandığımız birçok eşya, gelecekte de belki farklı amaçlarla kullanılacaktır. Ancak bu eşyalar, kuşaktan kuşağa varlıklarını sürdürecektir.

Öğrenci çalışma kitabında değerlendirme amaçlı aşağıdaki gibi çalışmalar yapılmıştır.

1. Tarihi nesne hangi aile büyüğünüzden kalmıştır?
2. Tarihi nesneyi kimler kullanmıştır?
3. Nesne bu kişilere nasıl ulaşmıştır?
4. Tarihi nesne geçmişte hangi amaçla kullanılmıştır?
5. Tarihi nesne şu anda hangi amaçla kullanılmaktadır?
6. Nesneyi önemli yapan nedir?
7. Benzer nesneler aile tarihiniz ile ilgili hangi bilgileri veriyor?

Ek 3B. İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (İkinci Kitap)

Kitap içerisindeki üniteler incelendiğinde, kültürümüzü tanıma, kültürel mirasımızı koruma ve sonraki kuşaklara aktarma konularının temelini oluşturacak bilgiler, “**5. Ünite İyi Ki Var**” içerisinde yer almaktadır.

İlgili Ünite Konuları;

Zamanı Ölçüyoruz.

Bir Zamanlar...

“**Zamanı Ölçüyoruz**” konu başlığında;

Çizimde, ilk çağlarda gök cisimlerinin hareketlerini inceleyen bir kişiyi görüyorsunuz. İlk çağlarda insanlar için sadece yağmurun, karın, soğğun zamanını bilmek yeterliymiş. Çünkü mevsimler insanların hayatlarını yönlendirmekteymiş. Zaman onlar için hasat zamanı, göç zamanıymış.

Erzurum Şeyhler Cami üzerinde bulunan güneş saati ve ilk su saatlerinden birini görüyorsunuz Su saatleri, dibinde delik olan su dolu bir kabın boşalmasıyla zamanı gösteriyordu.

“**Bir Zamanlar...**” konu başlığında; İlk insanların ışık kaynağı güneşti. Gece olup güneş batınca da iş, ay ve yıldızlara kalıyordu. Ancak ay ve yıldızlar insanların ihtiyaçlarını karşılamıyordu. Ay ışığı ve gün ışığından başka ışık kaynağı bilmeyen insanoğlu, ateş keşfedilince yeni bir ışık kaynağına kavuştu. Sacayakları üzerine konan kaplardaki korlar, ilk insanlar için ışık kaynağı olurken zamanla elde taşınan veya duvarlara tutturulan meşaleler aydınlatma için kullanıldı. “İnsanlar birbiriyle haberleşmek için birçok yöntem kullandılar. Bazen ateş yakıp uzaklara dumanla mesaj gönderdiler bazen de güvercinler aracılığıyla haberleştiler. Zaman geçtikçe haber taşıma için insanlar görevlendirildi. Bilgileri verilmektedir. Karikatürü inceleyerek karikatürde ne anlatılmak istendiğini yazınız.

Ek 3C. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (Birinci Kitap)

Kitap içerisindeki üniteler incelendiğinde, kültürümüzü tanıma, kültürel mirasımızı koruma ve sonraki kuşaklara aktarma konularının temelini oluşturacak bilgiler, “2. Ünite Adım Adım Türkiye” içerisinde yer almaktadır.

İlgili Ünite Konuları; Güzel Ülkem Zengin Kültürümüz

Kavramlar: Kronoloji, Din, Millî kültür, Değer, Gelenek, Sanat, Giyim, Vatan, Kültür, Yer, Kültürel öge.

“**Güzel Ülkem**” konu başlığında öğrencilere; Ülkemizdeki doğal güzellik ve tarihî eserlerden hangilerini biliyorsunuz? “Kültürel özelliklerimiz” ifadesinden ne anlıyorsunuz? Yaşadığınız çevredeki kültürel öğelere (el sanatları, halk oyunları, yemekler, türkü) birer örnek veriniz. Ülkemizde birçok doğal güzellik ve tarihî eser bulunmaktadır. Bunlardan hangilerini görmek isterdiniz? Neden? gibi sorular yöneltilmekte ve bu soruların yanıtlarını uygulamalarla ulaşmaları istenmektedir. Konu içeriği; Yolculuğumuza Edirne’den; Mimar Sinan’ın ustalık eserim dediği Selimiye Camii’nden başlayalım. Bu mimarlık harikası eser Osmanlı Devleti Padişahı II. Selim adına yapılmıştır. Çok; uzaklardan görülebilen dört minaresi, 71 metreyi bulan boyu ile ülkemizdeki en yüksek minareli camidir. Selimiye Camii taş, mermer, çini, ahşap işlemleriyle eşsiz güzellikte bir sanat eseridir.

Her yeri doğal güzellikler ve tarihî eserlerle dolu ülkemizi daha iyi tanımaya ne dersiniz? Haydi, ülkemizdeki doğal varlıklara ve tarihî güzelliklere bir yolculuk yapalım: Dalyan, denizi, kumsalı ve tarihî eser kalıntılarıyla yerli ve yabancı turistlerin tatil için gözde mekânıdır. Yolunuz Dalyan’a düşerse kayalara oyulmuş kral mezarlarını, Kaunos Antik Kenti’ni kanallarda yapacağınız tekne gezisiyle görebilirsiniz.

2150 m yükseklikteki Nemrut dünyanın sekizinci harikası olarak adlandırılmış. Yüksekliği on metreyi bulan sanat harikası heykelleri, gün doğuşu ve batışının dünyada en güzel izlendiği yerlerden biri olması nedeniyle olabilir.

Haritada gördüğünüz tarihî yerler ve doğal güzelliklerden hangilerini biliyorsunuz? Daha önce ziyaret ettiğiniz yerler var mı? Varsa bunlar hangileridir?

Sıradaki durağımız Nevşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri ve Kırşehir'i içine alan peri bacaları ile tanıdığımız Kapadokya. Acaba bu ilginç görünümlü peri bacaları nasıl oluşmuş? Neden böyle isimlendirilmiş? Bunu öğrenmek için zamanda bir yolculuğa çıkmaya ne dersiniz? Önce yanardağlar püskürdü. Etrafı tüfler kapladı. Tüf kayalar, iş makineleri ile oyularak doğal soğuk hava deposu hâline getiriliyor. Tüf kayalardan oyulan evlerde yaşayan bölge insanı, yüzyıllardır kayadan oyma depoları yiyeceklerini saklamak için kullanıyor. Bu tüfler yağmur, rüzgâr ve doğal etkiler sonucu zamanla aşınmaya başladı. Böylece bacaya benzeyen oluşumlar ortaya çıktı. Bunları perilerin yaptığıyla ilgili efsane nedeniyle peri bacası olarak isimlendirildi. İnsanlar bu kayaları işleyerek kendilerine evler yaptılar, şehirler kurdular. Buralarda yaşamaya başladılar. Kapadokya bölgesindeki peri bacaları turizmin yanı sıra ekonomiye de hizmet ediyor. Doğal güzelliklerin turizm dışında farklı amaçlarla kullanılması hakkında neler düşünüyorsunuz?

Yolculuğumuzda sıra bir tarih hazinesi İzmir'in Selçuk ilçesindeki Efes Antik Kenti'nde. Binlerce yıllık geçmişe sahip bu kent birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış. Günümüze ulaşan eserler genelde Roma Döneminden kalma. Efes, kütüphanesi, tiyatrosu, hamamı, caddeleri, çeşmeleri, evleri ile bizleri geçmişe götüren bir kenttir. Eski çağlarda Anadolu'da böylesi gelişmiş bir kentin bulunması konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Sıra Osmanlı Döneminden kalma, sıra sıra dizilmiş, çoğu iki katlı, rengârenk evleriyle ünlü Eskişehir'in Odunpazarı ilçesinde. Tarihî evlerin cumba adı verilen çıkmaları sokağa taşıyor. Odunpazarı, kıvrımlı yolları, çıkmaz sokakları, ahşap süslemeli evleriyle canlılığını koruyor.

Ülkemiz doğal güzelliklerimizin yanında tarihî eserler yönünden de oldukça zengin bir mirasa sahiptir. Çünkü ülkemiz geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu uygarlıklar ülkemiz topraklarını tarihî evler, saraylar, kaleler, kümbetler, camiler, medreseler, köprüler vb. eserlerle donatmışlar ve bize miras bırakmışlardır. Çevrenizde yer alan tarihî yerlerden hangilerini biliyorsunuz? Bunlardan varsa yaşadığınız çevrede olanları söyleyiniz. şeklindedir. Türkiye haritasında numaralandırılmış illerden çıkan oklar ülkemizde bulunan bazı tarihî eser ve doğal varlıkların fotoğraflarını göstermektedir.

Çalışma Kitabında; Fotoğraflarda verilen tarihî eser ve doğal varlıkların adları ile bulunduğu yerler aşağıda verilmiştir. Bunların başındaki boşluğa haritada illerin üzerinde verilen sayıları yazınız. Tarihî eserler ise insanların geçmişte çeşitli ihtiyaçları için yaptıkları eserlerdir.

İstanbul, Ayasofya Müzesi ... Ankara, Anıtkabir Müzesi ... Sivas, Gök Medrese ... Bursa, Ulu Cami ... Trabzon, Sümela Manastırı ... Ağrı, İshak Paşa Sarayı ... Antalya, Aspendos Tiyatrosu ... İzmir, Bergama Antik Kenti ... Şanlıurfa, Harran Evleri ... Kastamonu, Tarihî Konakları

Ülkemizde pek çok tarihî eser bulunmaktadır. Haritaya bakarak Antalya ilinde birçok tarihî eser bulunmaktadır, denebilir. Tabloda bu eserlerden bazılarının fotoğrafları verilmiştir. Fotoğrafları inceleyiniz. Tabloda yer alan soruları cevaplayarak boşluklar uygun şekilde doldurunuz. Ülkemiz birçok medeniyetin yaşadığı, binlerce yıllık bir tarihe sahiptir. Hitit'ten, Roma'ya, Selçuklu'dan Osmanlı'ya farklı devletlerin kurduğu şehirler, evler, tapınaklar, mezarlar, medreseler ve camiler gibi birçok yapı ve kalıntı günümüze ulaşmıştır.

Bu paragraftan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir, işaretleyiniz?

- A) Anadolu'ya göçler daha çok batıdan gerçekleşmiştir.
- B) Anadolu'nun iklimi insanların yaşamasına elverişlidir.
- C) Tarihî eserler restore edilerek turizme kazandırılmalıdır.
- D) Anadolu çok sayıda tarihî eseri barındırmaktadır.

“Her milletin kendine özgü gelenekleri, kendine özgü âdetleri, kendine göre millî özellikleri vardır. Hiçbir millet aynen diğer bir milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet, ne taklit ettiği milletin aynı olabilir ne kendi milliyeti içinde kalabilir. Bunun sonucu şüphesiz ki acıdır.” Mustafa Kemal Atatürk.

Metne göre Atatürk, aşağıdakilerden hangisinin öneminden söz etmektedir?

- A) Milletlerin kendi kültürlerini koruması
- B) İlerlemek için gelişmiş uygarlıkların değerlerinin benimsenmesi
- C) Kültürel değerlerin yaşatılması için çalışmalar yapılması
- D) Türk milletinin başka kültürlerin etkisinde kalması gibi pekiştirme soruları vardır.

“Zengin Kültürümüz” konu başlığında  ğrencilere; **El sanatlarımız** toplumumuzun duygularını, beğenilerini, kültürünü yansıtan değerlerimizdendir. Yüzyıllar içinde  evre şartlarına göre değişerek günümüze kadar ulaşmış ve günümüzde de yaşatılmaya devam etmektedir.

Aşağıda verilen c mleri okuyunuz. Doğru olan c mlerin başına “D”, yanlış olan c mlerin başına “Y” yazınız. Yanlış olan c mlerin doğrularını altlarındaki noktalı yerlere yazınız.

() 1. Ülkemizdeki tarihî yapıtların  eşitliliği Anadolu’nun tarihî zenginliğini gösterir.

() 2. Ülkemizin değişik yörelerinde kültürel özellikler arasında farklılıklar vardır.

() 3. Tarihî mekân ve nesneler ait oldukları dönem hakkında bizlere bilgi verir.

1. Tarihî mekânlar ve doğal varlıklar ülkemiz için hangi bakımdan önemlidir? Açıklayınız.

2. Ülkemizdeki kültürel değerlerimize örnekler veriniz.

3. Farklı yörelerde farklı kültürel özelliklerin bulunmasının sebepleri nelerdir?

4. Kültürümüze ait öğelerin bir arada yaşamamızdaki önemi nedir? Açıklayınız.

Çevrenizdeki tarihî mekân ve yapıtlara, doğal varlıklara ve kültürel özelliklere ait örnekleri yazınız.

Ek 3D. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (İkinci Kitap)

Kitap içerisindeki üniteler incelendiğinde, kültürümüzü tanıma, kültürel mirasımızı koruma ve sonraki kuşaklara aktarma konularının temelini oluşturacak bilgiler, **“5. Ünite Gerçekleşen Düşler”** içerisinde yer almaktadır.

İlgili Ünite Konuları; Hayatımız Nasıl Kolaylaştı?

“Hayatımız Nasıl Kolaylaştı?” konu başlığında öğrencilere; ilk çağlara ait bir karikatür verilmiş ve teknoloji ile ilgili anlatılmak istenenler sorulmuştur. Aşağıdaki karikatürü inceleyiniz. Karikatürde ne anlatılmaktadır?

“7. Ünite Bir Ülke Bir Bayrak” içerisinde **“Ülkemizin Yönetim Yapısı”** konusu konusunda bakanlıkların tanıtımı yapılmış, kültür bakanlığının tanıtımında Truva atı kullanılmıştır.

Kültürümüzü tanıma, kültürel mirasımızı koruma, turizm ve sonraki kuşaklara aktarma konularının temelini oluşturacak bilgiler, **“8. Ünite Hepimizin Dünyası”** içerisinde yer almaktadır.

“Dünyanın Hazineleeri” konu başlığında Ortak miras öğeleri neden insanlığa aittir? Açıklayınız. Çevrenizde hangi tarihî eserler ve doğal güzellikler bulunmaktadır? Bunların korunması neden önemlidir? soruları ile giriş yapılmıştır.

Kavramlar: Ortak miras, turizm.

Konu İçeriği: Gezmeyi sever misiniz? Birçok insan gezip yeni yerler görmeyi çok sever. Gittiği yerlerde kimi zaman doğal güzellikleri kimi zaman tarihî yer ve eserleri görürler. İşte ister doğal güzellikler olsun ister tarihî yer ve eserler olsun bunların tamamı insanlığa aittir. Bunlar geçmişin mirası, geleceğin emanetidir. İnsanlığın bu ortak mirasını korumak hem geçmişe hem geleceğe sahip çıkmaktır.

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı), insanlığın ortak mirasını korumak amacıyla bir sözleşme hazırlamıştır. Türkiye bu sözleşmeyi 1982 yılında imzalamıştır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bazı kültürel ve doğal varlıklar koruma altına alınmıştır. Dünya Miras Listesi’nde yer alan varlıklarımızı inceleyiniz.

1. Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)
2. Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası (Sivas)
3. İstanbul Tarihî Yarımada (İstanbul)
4. Hitit başkenti - Hattuşaş (Çorum)
5. Nemrut Dağı (Adıyaman)
6. Pamukkale (Denizli)
7. Zantos-Letoon (Muğla-Antalya)
8. Safranbolu (Karabük)
9. Truva Antik Kenti (Çanakkale)

İnsanlığın ortak mirası olan eserlerin korunmasında müzeler önemli bir yere sahiptir. Gelişen teknoloji ile müzeleri sadece yerinde değil internet ortamında da ziyaret etmek mümkün hâle gelmiştir. Yukarıda Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin internet ortamındaki sanal turundan bir kare görülmektedir. Bunun gibi, dünyadaki bazı müzeler ve yerler internet ortamında gezilebilmektedir.

Müzelerin internet ortamında gezilebilmesi hangi yararları sağlar? Dünyadaki ortak miras öğeleri ile ilgili örnekleri birlikte inceleyelim:

Pamukkale, kaynak sularının kirecinden oluşmuş bir tepedir. Yakınında Roma Döneminden kalma Hierapolis adlı antik şehir bulunmaktadır.

Safranbolu, ülkemizde bulunan çok çeşitli kültür ve tabiat varlığını barındıran bir ilçedir. Bu nedenle müze kent durumundadır. Safranbolu'nun ünlü evleri 18 ve 19. yüzyıl Türk toplumunun geçmişini, kültürünü, yaşama biçimini ve mimari zevkini yansıtır. Yaklaşık üç bin yıllık tarihî geçmişinde pek çok uygarlığın yaşadığı şehirde önemli doğal ve kültürel zenginlikler vardır.

İtalya'da bulunan Pisa Kulesi'nin ünü eğikliğinden gelmektedir. Temelindeki yumuşak zeminden dolayı güneye doğru eğik olan kule, üst üste bindirilmiş altı sütun dizisinden oluşur. Orhun Yazıtları gibi eserlerin okunması, tanıtılması insanlığa ne tür katkılar sağlar? Açıklayınız. Dünyada ortak miras öğeleri olmasaydı insanlık neler kaybederdi? Ülkemizdeki ortak miras öğelerinden hangilerini biliyorsunuz? Örnekler veriniz.

Kukul Kan Piramidi Meksika’da bulunan Maya Antik Kentlerindeki piramitler çok ilginç yapılardır. Mayalar, piramitleri astronomi ve matematik bilgilerini ortaya koymak istercesine inşa etmişlerdir. Örneğin Kukuul Kaan (Kukul Kan) Piramidi yılın 365 gününü temsil etmektedir. Dünyadaki ortak miras öğelerinden hangilerini biliyorsunuz? Örnekler veriniz. Dünyadaki hangi tarihî eseri ya da doğal güzelliği görmek istersiniz? Turizm hangi katkıları sağlar? İnsanlar gezmek, yeni yerler görmek, tanımak, eğlenmek, dinlenmek gibi amaçlarla turizm etkinliklerine katılırlar. Peki, bu etkinliklerin insanlara ve ülkelere katkıları neler olabilir? Bu soruyu cevaplandırmadan önce aşağıdaki haberi okuyalım.

Turizm Dünya Mirasını Korur

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Doğa Derneğinin düzenlediği Alternatif Turizm Sempozyumu’nda, ortak dünya mirasının turizmin katkılarıyla da korunabildiği bildirildi. Turizm etkinlikleri ile insanların dünya mirasını tanıdıkları, böylece doğal ve tarihî mirasa daha duyarlı oldukları belirtildi. Rize valisi “Turizm barış ve huzurun dünya yüzündeki elçisidir. Dünya birçok kırılganlıkları turizm sayesinde çözmektedir. Nitekim bizim en önemli rehberimiz, Atatürk’ün ‘Yurtta barış, dünyada barış.’ ilkesidir...” dedi. Ülkemizde turizm gelirlerini artırmak için doğal ve tarihî mirasımıza sahip çıkmamız gerektiğini vurguladı.

Haberde de belirtildiği gibi ortak miras öğelerinin tanınmasında ve tanıtılmasında turizmin önemi büyüktür. Turizm, dünyada barış ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunur. Hem insanlar hem ülkeler arasındaki huzurun temelinde ise barış vardır. Atatürk’e göre, dünya barışının sağlanması ancak bütün insanlara saygı duymak ve hoşgörü göstermekle gerçekleşir. Barışçı bir devlet adamı olan Atatürk, yurtta ve dünyada barışa önem vermiştir. Bunun için birçok ülkeyle barış antlaşmaları imzalamış ve dostluk ilişkilerini geliştirmiştir. Dünya barışına katkıda bulunmak için başka neler yapılabilir? Açıklayınız.

Dünya barışına sağladığı katkılardan dolayı turizm önemli bir etkinliktir. Ülkemizde bulunan ortak miras öğeleri dünyanın birçok ülkesinden gelen turistlerin ilgisini çekmektedir. Ülkemizdeki ortak mirasın tanınması ve tanıtılması için tarihî mirasın korunması ve turizme kazandırılması konusunda duyarlı olunması gerekir. Aşağıdaki gazete haberini okuyarak tarihî mirasa neden duyarlı olunması gerektiğine ilişkin düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tarihî Mirasımız Gün Yüzüne Çıkarılıyor

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Bursa'nın tarihî kimliğinin hak ettiği yeri alması için çalışmalar devam ediyor. Çalışmalar hakkında bilgi veren Osmangazi Belediyesi şu açıklamada bulundu: “Osmanlı'yı kuran şehir olarak Bursa'nın tarihî geçmişimizle olan ilişkilerini gün yüzüne çıkarmak tarihsel bir sorumluluktur. Bu anlayıştan hareket ederek şehrin inci gerdanlığı gibi duran yüzlerce sivil mimarlık örneği yapıya ve onlarca anıtsal yapıya hayat verdik. Eski tarih kitaplarında bile 'yıkık eser' olarak geçen pek çok anıtsal yapı, çabalarımız sonucu yine kentin ziynetleri arasına katıldı. Yıllarca demir atölyesi olarak kullanılan Gökdere Medresesi, bahçesinde yıllarca mısır yetiştirilen ve yapıların arasında sıkışıp kaldığı için kimsenin bilmediği Haraççioğlu Medresesi, yüzyılı aşkın zamandır 'yıkık hamam' olarak anılan Ördekli Hamamı gibi. Ama bunlarla birlikte, kentin simgesi durumundaki kaleye ve kapılarına da el atılmıştır. Bursa surlarının önemli bir bölümü, restorasyonlar sonucu kentin yeni simgesi olmuştur. İster Bursalı olsun, ister bu kente turist olarak gelenler olsun pek çok vatandaşımız Bursa hatırası olarak Saltanat Kapı önünde fotoğraf çektirmektedir. Restorasyonu tamamlanan Fetih Kapı, Yer Kapı ve önümüzdeki aylarda tamamlanacak olan Zindan Kapı ve Kaplıca Kapı ile birlikte Bursa Kalesi yeniden hayat bulacaktır.

Fotoğrafları inceleyiniz. Bu tarihî yer ve eserler gibi ortak miras öğelerinin turizme kazandırılması için neler yapılabilir? Açıklayınız. Ortak miras öğelerinin turizme kazandırılmasında tanıtımın önemli olduğu değişmez bir olgudur. Bu öğeler ne kadar tanıtılırsa o kadar çok turist bunları görmek için turizm etkinliklerine katılır. Böylece ülkemizin uluslararası turizm pazarındaki payı artar.

Cumalıkızık: Osmanlı sivil mimarisin en görkemli köy yerleşimini günümüze ulaştıran Cumalıkızık, son yıllarda tüm dünyada tanınmaya başlamıştır. Cumalıkızık, kültür varlıklarının yanında doğal varlıklarla da zengindir.

Harput: Antik Harput yerleşim alanı, bir açık hava müzesi gibidir. Müzesi, kalesi, camileri ve Buzluk Mağarası'yla görülmeye değer bir turizm merkezidir.

Turizm, ortak mirasın tanıtılması ve dünya barışına katkısı yanında uluslararası ilişkilerde de önemli bir yere sahiptir. Turizm, ülkeler için önemli bir ekonomik faaliyet ve gelir kaynağıdır. Ülkeye gelen turistlerin bıraktığı dövizler, ekonomiyi olumlu yönde etkiler. Turizm, insanlar arasında kültürel bağların kurulması ve güçlendirilmesinde bir kültür taşıyıcısıdır.

Turizmin uluslararası ilişkilere katkıları ile ilgili başka hangi örnekler verilebilir? Örneklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Aşağıdaki haberi okuyarak turizmin ülkemize katkılarının neler olduğunu belirleyiniz.

Çorum-Hattuşaş'ı Dünya Tanıyacak

Dünya Miras Listesi'nde yer alan ve her yıl on binlerce turisti ağırlayan Hitit uygarlığının başkenti Hattuşaş'da (Çorum-Boğazköy), 2007 turizm sezonu törenle açıldı. Dünya miras listesi arasında gösterilen ve dünya mirası kabul edilen kenti bu yıl 70 bin turistin ziyaret etmesi bekleniyor. Bu yıl UNESCO, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çorum Valiliği iş birliği yaparak Hattuşaş'ın dünyaya tanıtılmasını sağlayacak.

Yukarıdaki paragrafta, ülkemizdeki hangi ortak miras varlığından bahsedilmektedir? Bu varlığın dünyaya tanıtılması için neler yapılabilir? Haberde bahsedilen turizm faaliyetlerinin ülkemize olan katkıları nelerdir?

Geleceğin Emaneti Türkiye'nin Dünya Miras Alanları

Kültür ve Turizm Bakanı, Türkiye'nin Dünya Miras Listesi'nde bulunan ve listeye girmeye aday durumundaki doğal ve kültürel varlıklarının sayısının çok az olduğunu söyledi. Türkiye'nin dünyanın özel coğrafyalarından birisi olduğunu vurgulayarak insanlığın emaneti olan bu varlıkları herkesin koruması gerektiğini dile getirdi. Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde dokuz kültürel ve doğal varlığın, geçici listede de on sekiz doğal ve kültürel varlığının bulunduğunu belirtti.

Haberde yer alan bakan siz olsaydınız ülkemizde geleceğin emaneti olan doğal ve kültürel varlıkların korunması için neler yapardınız? Nedenleriyle birlikte aşağıdaki boşluğa yazınız. Yaşadığınız bölgede korunması gereken doğal ve kültürel varlıklara örnekler veriniz.

Dünyanın Yedi Harikası

Aşağıda bazı ülke isimleri ve bu ülkelerde yer alan ortak miras öğelerinin fotoğrafları verilmiştir. Bu ortak miras öğelerinin bulundukları ülkelerin isimlerini örnekteki gibi fotoğrafların altındaki boşluklara yazınız.

Turizm sayesinde ortak miras öğeleri korunur ve dünya barışı sağlanır. Turizm faaliyetleri ile insanlar ve ülkeler arasındaki kültürel bağlar güçlenir.

Ek 3E. Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı

Kitap içerisindeki üniteler incelendiğinde, kültürümüzü tanıma, kültürel mirasımızı koruma ve sonraki kuşaklara aktarma konularının temelini oluşturacak bilgiler, “**Geçmişten Günümüze Yerleşme**” içerisinde yer almaktadır. Karikatürde ne anlatılmak istenmektedir? Karikatürden yola çıkarak bir görüş cümlesi söyleyiniz.

İnsanoğlu, önce yakın çevresini, daha sonra da uzak çevresini tanıdıkça, bu yerlerin şekillerini ve resimlerini çizerek anlatmıştır. Bu çizimler yandaki haritada görüldüğü gibi ilk haritalara temel oluşturmuştur.

Geçmişten Günümüze Yerleşme

Yukarıdaki resimde, dallardan örülerek çamurla sıvanmış küçük, yuvarlak kulübelerin oluşturduğu bir yerleşim yerindeki yaşam anlatılıyor. Bu resimde, ait olduğu döneme aykırı yedi öğeyi bulunuz. Resimdeki insanlar yerleşmek için neden böyle bir yeri seçmiş olabilirler? Binlerce yıl önce insanlar yerleşmek için nereleri seçiyorlardı? Peki, ilk yerleşmelerden günümüze yerleşmeyi etkileyen faktörlerde ne gibi değişiklikler oldu? Bu soruları aşağıdaki bölümleri inceleyerek birlikte cevaplandıralım. İlk insanlar ekip-biçmeyi, üretim yapmayı bilmediklerinden avcılık ve toplayıcılık ile geçiniyorlardı. Bu dönemlerde insanlar mağaralarda ya da dallarla örülen ilkel, yuvarlak biçimli kulübelere yaşıyorlardı. Mağara veya kulübe yeri seçiminde uygun iklim koşulları, başka yerlere göç etmede ise av hayvanlarının azalması ya da iklimdeki değişiklikler etkili oluyordu.

Anadolu’da tarih öncesi döneme ait en önemli yerleşmelerden biri, Antalya yakınlarındaki Karain Mağarası’dır.

Mağara ve Kulübede Yerleşme 10.000 8.000 7.000 6.000

Tarih Öncesi Devirler

İnsanlar, MÖ 7000’li yıllarda toprağı işlemeyi ve hayvanları evcilleştirmeyi öğrendince yerleşik hayata geçmeye başladılar. Bu dönemlerde insanlar tarım yapabildikleri alanlara, su kenarlarına, iklim koşulları elverişli olan yerlere yerleşiyorlardı. Anadolu’da bu döneme ait en önemli yerleşmelerden biri de Konya Çatalhöyük’tür. Burada tarımdan ve hayvanlardan elde ettikleri ürünleri de saklamak için düz damlı ve girişi damdan olan birbirine bitişik evler yaptılar. Böylece, evlerinin dış duvarları onların vahşi hayvanlardan korunmalarına yardımcı oluyordu.

MÖ 3000’li yıllarda insanlar yerleşmek için su kenarlarını, toprağı ve iklimi tarım yapmaya elverişli yerleri tercih ettiler. Ticaretin gelişmesiyle şehirlerini, doğal kaynakların bol olmasının yanı sıra ürünlerinin ticaretini kolayca yapabilecekleri su ve yol kenarlarına kurdular. Kurdukları şehirleri saldırılardan korumak için surlarla çevirdiler. Böylece birçok kale şehirler ortaya çıktı. Çanakkale yakınlarındaki Truva da bunlardan biridir. Bu dönemlerde insanlar yaşadıkları şehirleri yönetmek için devletler kurdular.

XIX. yüzyıla kadar üretim, insan ve hayvan gücüyle yapılıyordu. Bu da daha fazla zaman ve güç harcamayı gerektiriyordu. Üretimde teknolojik aletlerin kullanılmaya başlanmasıyla durum değişti. İnsan ve hayvan gücüne dayalı üretimden makineyle üretime geçiş başlamış oldu.

Uygarlıkların Beşiğı

“Uygarlıkların beşiğı” sözünden ne anlıyorsunuz? Türkiye, uygarlıkların kesiştiğı bir yerde bulunmaktadır. Bu uygarlıklar; tarih öncesi devirlerde Anadolu’da yaşayan Hititler, Urartular, Frigler, İyonlar ve Lidyalılar ile Mezopotamya’da yaşayan Sümerler, Babilliler ve Asurlulardır. Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları ile ilgili aşağıdaki bölümleri okuyarak görselleri, tarih şeridini ve yan sayfadaki haritayı inceleyiniz.

Sümerler: Yazıyı icat ederek tarih çağlarını başlattık. İlk tekerleğı de biz yaptık.

Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarını daha yakından tanımaya ne dersiniz? Bunun için o devirlerde yaşayan çocukların anlattıklarına bir göz atalım. Merhaba, ben Eanna. Uruk şehrinde yaşıyorum. Benim adım, şehrimizdeki ziggurattan geliyor. Göğün evi anlamına gelen Eanna Zigguratı yedi katlı olup üç ana bölümden oluşuyor.

İlk katlar erzak deposu, orta katlar okul ve tapınak, son katlar ise rasathane (gözlemevi) olarak kullanılıyor. Babam rasathanede çalışıyor Burada gezegenleri, Ay’ı ve Güneş’i gözlemliyorlar. Ay’ın gözlemlenmesi sonucunda Ay yılı esasına dayalı takvim bulundu.

Uruk, çok büyük ve kalabalık bir şehir. Burası kral tarafından yönetilen bir şehir devletidir. Sümer ülkesinde yaşayan halk, hürler ve köleler olarak ikiye ayrılıyor. Halkımızın büyük kısmı tarım ve hayvancılık yaparak geçimini sağlıyor. Sulama kanalları ile tarlalarımızı suluyor ve öküzlerin çektiğı sabanlarla sürüyoruz. Bu işlerde

Çalışanlara her gün çalıştıktan sonra, yanda gördüğünüz gibi bir kabın içine günlük yevmiyeleri, yani buğday doldurulup veriliyor. Buğdaydan ekmek ve yemek pişiriyorlar ya da pazara götürüp başka bir malzeme ile değiştiriyorlar. Topraklarımız çok verimli ve üretim fazlası ürünleri ticaret amaçlı kullanıyoruz. Sümer ülkesinde olmayan değerli madenleri, taşları ve kumaşı başka yerlerden alıyoruz. Örneğin, taşı Anadolu'dan alıyoruz. Ülkemizde taş az olduğu için çok kıymetli. Bu yüzden de evlerimizin sadece temelini taştan yapıyoruz. Evin duvarlarında ise, güneşte veya fırında kuruttuğumuz kil tuğlaları kullanıyoruz. Kil çok kıymetli, çünkü yazı tabletlerimizi de kilden yapıyoruz. Sümerlerde olduğu gibi halkımız, hr ve kölelerden oluşuyor. Verimli topraklarda buğday, arpa yetiştiriyor, hayvancılık yapıyoruz. Komşu ülkelerle ticaret yapan tüccarlarımız da var.

Babil şehrinin içindeki yollar mahallelerin arasından geçiyor. şehrin merkezinde tapınak, ziggurat ve saray bulunuyor. Yollar kiremitle dşeli ve ince bir zift tabakasıyla kaplıdır. şehrimizin güzelliği ve mimari eserleri dillere destandır.

Babilliler: Merhaba, benim adım İştar. Babil şehrinde yaşıyorum. Benim doğumum geleneksel bir törenle kutlanmış ve bana Babil'deki İştar Kapısı'nın adı verilmiş. Bu kapının hikâyesi şöyle anlatılır: şehrimizin kralı bu büyük, mavi kapıyı bütün dünyanın görmesini istemiş. Kral, şehir için yaptıklarını uzun bir kitabeye yazdırmış ve kapının dış duvarını çivi yazılı, sırlı tuğlalarla kaplatmış. ivi yazısını bizden önce Sümerler kullanmışlar, biz bu yazıyı da onlardan ğrendik. Babil (Irak)'deki İştar Kapısı'nın Reprodüksiyonu Krallarımızdan biri, dağlık ve yeşillik bir ülkeden gelen eşinin bunalması üzerine düzlük ve yeşili az Babil'de asma bahçeler yaptırmıştır. Güneş, Ay ve gezegenleri gözlemlemek için çok yüksek bir bina olan Babil Kulesi inşa edilmiştir. Saray ve evlerimizin duvarları hem kabartmalarla hem de resimlerle süslüdür. Kralımız Hammurabi'yi ise tanımayan yoktur. O, Sümerlerin hukuk kurallarını daha sistemli ve adil bir şekilde düzenleyerek Mezopotamya'daki kanunlar içerisinde en gelişmiş olanını yaptı. Böylece lkemizde adalet ve düzen sağlandı.

Asurlular: Merhaba, benim adım Assur. Mezopotamya'da Assur şehrinde yaşıyorum. Size şehrimizi gezdireyim. şehrimizde evler, saraylar, tapınaklar ve kaleler vardır. Ben de bu evlerden birinde otuyorum. Evimizin ortasında byk bir alan ve etrafında büyük odalar yer alıyor. Saraylar ise birçok odadan oluşuyor. Hatta kralımız II. Sargon'un yaptırdığı görkemli sarayın bine yakın odası vardır. Saraylarda ve

kalelerin içinde ise birçok tapınak inşa edilmiştir. Biz de Sümerler gibi saraylarımızı ve tapınaklarımızı pişmiş tuğlalardan yapıyoruz.

Babam, Anadolu'da yer alan Kaniş ile Assur arasında eşek kervanlarıyla çeşitli madenler, dokuma ürünleri, süs eşyaları ve kokuların ticaretini yapıyor. Bu ticaretin kayıtlarını ise kil tabletlere yazarak evimizde saklıyoruz. Anadolu, Mezopotamya'da icat edilen çivi yazısı ve silindir mühür ile bizim yaptığımız ticaret sayesinde tanıştı. Assur'dan Kaniş'e kumaş ve kalay götüren babam, mallarını burada gümüş ile değiştiriyor. Assur'da mallar eşeklere yüklendiğinde hepsine şehrimizin silindir mührü basılıyor. Mallar, Kaniş'e ulaştığında şahitler önünde teslim alınıyor. Bu mallar içinde en çok Assur'un seramik eşyaları ve Babil'in kumaşları alıcı buluyor. Verimli topraklarımızda arpa, buğday gibi çeşitli ürünleri ekip biçiyor, hayvan yetiştiriyoruz. Seramiklerimizin yapımında çömlekçi çarkını yaygın olarak kullanmaya başladık. Böylece hem daha hızlı hem de daha fazla sayıda kap-kacak üretebiliyoruz.

Merhaba, benim adım Puduhepa. Ben, dünyanın en görkemli şehri, Hititlerin başkenti Hattuşa'da yaşıyorum. Şehrimiz gibi evimiz de çok güzel. İki katlı, dört odalı ve avlulu olan evimizin odalarının birinde ve avlusunda ocağımız bile var. Annemle babam sarayda çalışıyorlar. Onların görevi, bizim için çok önemli olan bahar bayramını, kralımız adına düzenlemek. Bahar bayramında en çok alkış akrobatlar alıyor, ama ben müzisyenleri seviyorum. Antahşum (çiğdem çiçeği) Bayramı'nda ise yeni yılı karşılar, özel kutlamalar yaparız. Bu kutlamalarımızda özel kaplar kullanırız. Tanrılarımıza kurbanlar keseriz. Komşu ülkeler bize "Bin Tanrı İli" diyor. Çünkü bizim inandığımız birçok tanrı var. Aynı zamanda Anadolu'daki bütün tanrıları kutsal sayar, onlara inanırız. Topraklarımız çok verimli olsa da biz, gelecek yıllarda sıkıntı çekmemek için çok sayıda tahıl deposu ve bir baraj yaptırдық. Bu nedenle kuraklıktan pek etkilenmiyoruz. Hayvancılık, madencilik ve ticaret diğer geçim kaynaklarımız. Artık Mezopotamya uygarlıklarından öğrendiğimiz yazıyı kullanıyoruz. Kil tabletlere çivi yazısı ile kendi dilimizde metinler yazıyoruz. Örneğin, yaşadığımız önemli olayları yazdığımız Anal adını verdiğimiz yıllıklar hazırlıyoruz. Mezopotamya'da yazıyı kullanan Sümerler tarih çağlarını başlattı. Biz, Hititler de Anadolu'nun ilk merkezî devletiyiz. Devletimiz, kralımız tarafından yönetiliyor. Bunun yanında Pankuş adını verdiğimiz ülke sorunlarının görüşülüp karara bağlandığı bir meclisimiz var. Babil ve Asur kanunlarını daha da geliştirerek çeşitli yasalar düzenledik. Yasalarımıza göre, hür

ve kölelerden oluşan halkımızdan herkes, istediği ile evlenebilir ve mal sahibi olabilir. Sizi, kralımız Tarhunza ile tanıştırmak istiyorum. Yanda gördüğünüz kralımızın heykeline dikkatle bakın. O; saç bukleleri, sakalı, alnındaki tacı, kıyafeti, dolgu topuklu sandaletleri ile Asur modasını yakından takip eder.

Urartular: Merhaba, benim adım Şamran. Yüksek kayalıklardan masmavi göle bakan şehrimizin adı Tuşpa. Sarayları, tapınakları, gıda depoları, sarnıçları ve çevresindeki dayanıklı surlarıyla birçok şehri kıskandıran Tuşpa, bizim başkentimiz. Tuşpa'da kale inşa etmede çok yetenekli olan taş ustaları var. Onlar sayesinde kalemizde güvenle yaşıyoruz. Bu ustalar aynı zamanda ia şeklinde kaya mezarlar da yapıyorlar. Yaşadığımız yerin dağlık ve kayalık olmasının yanında iklimi de çok sert ve kuraktır. Biz, ülkemizin bu koşullarına uyum sağladık. Nasıl mı? Babam, bizim için çok önemli olan, yaşam koşullarımızı kolaylaştıran barajlar ve sulama kanallarının yapımında çalışıyor. Babam, bu kanallardan birinin adını bana vermiş. Bu kanal ve barajlar sayesinde hiç susuzluk çekmiyoruz. Ayrıca tarım alanlarımızı da sürekli genişleterek daha fazla ve çeşitli ürün alabiliyoruz. Şehrimizde üzüm bile yetiştirebiliyoruz. Annemin dokuduğu kilimleri ise herkes çok beğeniyor. Ağabeyim de mobilya ustasıdır.

Ülkemiz, zenginliklerle dolu ve biz bu zenginliklerin değerini biliyoruz. Bakır, demir, altın ve gümüş madenlerini işleterek madenciliği geliştirdik. Bu madenlerden yaptığımız eşyalar desen ve motifleriyle de beğeni topluyor. Onları, komşu ülkelere satıyoruz. Madenciliğin yanı sıra fildişi oymacılığı, takı işlemeciliği ve mühürçülükte de ustayız. Törenlerimiz için de madeni eşyalar ve takılar yapıyoruz. Bizim dinimiz de diğer Anadolu uygarlıkları gibi çok tanrılı. Geleneklerimize uygun olarak Hititler gibi kurbanlar kesiyoruz. Ölümünden sonraki hayata inandığımız için mezarlarımızı oda ve ev biçiminde yapıyoruz. İçine çeşitli eşyalar koyuyoruz.

Şamran Kanalı olarak bilinen sulama kanalı, günümüzde de aynı amaçla kullanıl-maktadır. Bu kanalın günümüzde de kullanılmasında neler etkili olabilir?

Frigler: Merhaba, benim adım yaşadığım şehrin adı olan Gordion. Atalarımız Gordion'u Sakarya nehrinin kıyısına kurmuşlar. Biz de nehrin tüm zenginliklerinden yararlanıyoruz. Nehrin içindeki renkli taşları bile değerlendiriyoruz. Onlardan mozaik yapıp evlerimizin tabanlarına döşüyoruz. Dikdörtgen şeklinde evlerimiz var. Ustalarımız evlerin cephelerini, topraktan yaptıkları renkli duvar levhalarıyla

süslüyorlar. Tarım ve hayvancılık önemli geçim kaynaklarımızdır. Özellikle koyun ve at yetiştiriciliği ile Anadolu'da ün kazandık. Dokumacılığın yanı sıra fildişi, seramik ve özellikle ahşap işlemede çok ustayız. Demir, gümüş, tunç gibi madenleri de çok güzel işliyoruz. Çeşitli malzemelerden yaptığımız mutfak eşyaları, mobilyalar, oyuncaklar ve müzik aletleri de bizim sanata olan düşkünlüğümüzü gösteriyor. Ayrıca hiç çivi kullanmadan yaptığımız ahşap masalar, giysilerimizde kullandığımız fibula adını verdiğimiz tunçtan çengelli iğneler, taslar, ahşap oyuncaklar gibi eşyalar da el emeği ürünlerimize örnek verilebilir. Bunlar aynı zamanda Hititlere sattığımız önemli ticaret ürünlerimizdir.

Ülkemiz krallıkla yönetiliyor. Yaşadığımız yerde birçok tepe var. Onlar sıradan tepeler değil, tümülüsler. Tümülüsler, bizim krallar ve önemli kişiler için yaptığımız yığma tepelerdir. Bu tepeler, içlerindeki mezar odalarını gizliyorlar. En önemli tümülüslerden biri, Kralımız Midas için yapılmıştır. Aynı zamanda dağlık yerlere de açık hava tapınakları yapıyoruz. Urartular gibi kayaları işleyerek yaptığımız bu tapınaklarda, Hititler gibi verimin ve bolluğun artması için bahar şenlikleri düzenliyoruz. Friglerin yerleşmesini ve yaşayışını Sakarya nehri etkilemiş midir? Açıklayınız.

İyonlar: Merhaba, benim adım Efes. Ancak biz, Ege Denizi kıyısında yer alan başka bir şehirde, Milet'te yaşıyoruz. Milet, dünyanın en güzel şehirlerinden biridir. Bunun önemli bir sebebi mimarisindeki farklılıktır. Ünlü mimar Hippiodamos'un planladığı Milet'te, paralel konumda yer alan cadde ve sokaklar birbirini dik açıyla keserler. Şehrimizdeki tiyatro, benim en sevdiğim yapılardan biridir. Burada oynanan oyunları izlemeyi çok seviyorum. Çünkü bu oyunlarda annem de rol alıyor. Evet, benim annem bir tiyatro oyuncusu, en büyük hayali Efes şehrindeki büyük tiyatroda görev almak. Bu hayali yüzünden bana Efes adını vermiş.

Görkemli Artemis tapınağı da Efes'te. Bizim de Agoramız çok ünlüdür. Agora, yalnızca bir pazar yeri değil, aynı zamanda tüm Miletlilerin buluşup sohbet ettikleri bir alandır.

Şehrimizde birçok ünlü filozof yaşıyor. Onları, bazen burada çeşitli konuları tartışırken görebilirsiniz. Hippiodamos, Thales (Tales), Anaksimenes bunlardan sadece birkaçı. Bunun yanında farklı İyon şehirlerinde yaşayan Herodot, tarihin babası; Hipokrat, tıbbın kurucusu olarak bilinir. Yaşadığımız şehir, aynı zamanda önemli bir

liman. Burası benim için apayrı bir anlam taşıyor. Çünkü benim babam uzak ülkelerle ticaret yapan bir teknenin kaptanı. Limanda hep onu bekliyorum. Babam, amforalara koyduğumuz zeytinyağı, tahıl gibi ürünleri satıyor. Ticarete artık değiş tokuşu değil, komşumuz Lidyalıların bulduğu sikkeyi kullanıyoruz. Şehrimizin, ticaret yolları üzerinde ve deniz kıyısında bulunması; ayrıca verimli arazilerimizin olması nedeni ile kısa sürede zenginleştik. Bizler, Ege Denizi kıyısında yaşayan, bilim ve sanatta da gelişen İyon şehir devletleriyiz. Şehirlerimizi önceleri krallar yönetiyordu. Asiller, zamanla güçlenerek kralları tahttan indirdiler ve yönetime hâkim oldular. Asillerin bu hâkimiyeti ise halkın seçtiği kişilerin, meclislerin desteğini alarak şehirleri yönetmeye başlamasıyla sona erdi.

Lidyalılar: Merhaba, benim adım Karun. Lidya'nın başkenti Sardes şehrinde yaşıyorum. Ülkem; Ege Denizi kıyısında, Menderes ve Gediz nehirleri, çevresindeki verimli topraklarda yer alıyor. Toprağımız, tarım ve hayvancılık için çok elverişlidir. Mermer, gümüş, bakır, altın gibi zengin doğal kaynaklarımız vardır. Bizim en önemli ekonomik faaliyetlerimizden biri de ticarettir. Kralımız özellikle ticaretimizin gelişmesini istiyor. Bunun için Efes'ten başlayarak Persepolis'e kadar uzanan ünlü Kral Yolu'nun bir kısmını inşa ettirdi. Bu yol, dönemimizin en önemli ticaret yoludur. Kral Yolu'ndan tarım ürünleri ile mermer, kereste, halı ve deri gibi ürünleri başka ülkelere pazarlayarak zenginleştik. Ülkemizin zenginliğini şehirlerimizdeki saray ve heykellerin çokluğundan anlayabilirsiniz. Alışverişte biz de takas usulünü kullanıyorduk. Ancak malımızı her zaman kolay ve istediğimiz değerde değiştiremiyorduk. Kralımız, alışverişi kolaylaştırmak için madeni para, yani sikke bastırdı. Böylece birçok komşumuz da bizim gibi para kullanmaya başladı. Biz de komşularımızdan birçok yönden etkilendik. Örneğin, Frigler gibi Tümülüsler; İyonlar gibi saraylar yapıyoruz. Ama İyonlar gibi bir halk meclisimiz yok. Şehirlerimizin yönetiminde kırallarımızın yanında asiller de söz sahibidir. Benim babam da onlardan biri. Ülkemizdeki en zengin, kral Karun'dur. Babam da bu yüzden bana Karun adını vermiş. Onun gibi, kral olamasam da zengin bir tüccar olayım diye.

Ek 3F. Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı

Her Bilimsel Buluş Yeni Bir Başarıdır

Aşağıdaki fotoğrafta görülen 138 metre yüksekliğindeki Keops Piramidi, Mısır'ın en görkemli eserlerinden biridir. Tarihçi Heredot, piramitlerin yapımında kullanılan taşların ağırlığının ortalama 2,5 ton olduğunu ve yapımında yüz bin kişinin yirmi yıl çalıştığını söyler.

İlk uygarlıkların geliştirdikleri bilimsel ve teknolojik yenilikleri ele alan bir sergiyi birlikte gezmeye ne dersiniz? Bu sergide ilk uygarlıkların bilim ve teknoloji tarihine yaptığı katkıların örneklerini göreceğiz. Teknoloji tarihi, insanlığın önce yaşayabilmek, ardından yaşam koşullarını iyileştirmek, doğaya ve yaşam koşullarına karşı verdiği egemenlik mücadelesiyle doludur. Bu nedenle insana verilen unvanlardan biri de “araç yapan”dır. İlk üretilen araçlar tarımla ilgilidir. Serginin en önemli bölümlerinden biri ilk insanların taşları yontarak ede ettikleri el baltalarıdır. Teknoloji adına belki de üretilen ilk nesne bunlardır.

Tekerlekle ilgili bölümünde tekerleğin gelişimi yer almaktaydı. İlk tekerlek, kemerlerle tutturulmuştur ve üç parçalıdır. İkincisi, eski Mısır'a ait MÖ 1500'lü yıllardan kalan parmaklıklı tekerlektir. Üçüncüsü, eski Yunan'a ait MÖ 400'lü yıllara ait sekiz parmaklıklı tekerlektir. Dördüncüsü, MS 100 yılından Serginin bir diğer bölümünde, günümüze ulaşan en eski araba ve tekerlek örnekleri ve icadı ele alınmaktaydı. Eski çağlardan kalma tekerlek örneklerinin birinin yanında şöyle yazıyordu: “Tonlarca yükü kolayca dağ başına çıkardık.” Tekerleğin yanında şu bilgilere de rastlıyoruz: “Birçok kişiye göre tekerleğin ilk kullanıldığı yer MÖ 3700'lü yıllarda Mezopotamya'da Sümer Uygarlığıdır.

Tekerleğin ilk örneğinin çömlek yapımında kullanılan çömlekçi tekerleği olduğu kabul edilmektedir. İnsanlar ağır nesneleri yuvarlak kütükler ve taşlar üzerinde kaydırmanın daha kolay olduğunu gördüler. Taşınacak nesnelerin yerle teması kesildiği için daha kolay taşınabiliyor, ipler aracılığıyla istenen yöne götürülebiliyordu. Tekerlek, daha sonra insanların kara taşımacılığı ve uluslararası ticaret yapmalarını kolaylaştırmıştır. Farklı ülkelere daha hızlı ve daha çok mal götüren tüccarlar, bilgi birikimini de kültürden kültüre taşıdılar. Daha sonra, Mısır'da ve Çin'de de tekerleğin kullanıldığını görmekteyiz.

Arsलantaş'ta bulunan bu kabartma Asurlu askerleri ve kralın arabasını göstermektedir. Bir yapının inşasında kullanılacak malzemeyi taşıyan Hititli gençlerden kalan bir Roma tekerleğidir. Beşincisi, Leonardo da Vinci (Leonardo da Vinsi)'nin tasarladığı tekerlektir. Sonuncusu ise ilk otomobillerden birinin tekerleğidir.

Sergide günümüze kadar ulaşan en eski araba örnekleri, MÖ 2000'li yıllarda Mısır'da kullanılan, iki tekerlekli arabada yer almaktaydı. Serginin bu bölümünde yazı malzemeleri ile ilgili en eski örnekleri, hiyeroglifleri de görmek mümkündür. Bu hiyeroglifler özel mürekkeplerle yapılmıştır. Tarihte mürekkebi ilk kullanan uygarlıklardan birinin Mısırlılar olduğu bilinmektedir. Mürekkebi elde etmek için, renkli mineralleri toz hâline getirip, sonra bu tozu sıvıyla karıştırıp seyreltiyorlardı. Benzer teknikle mürekkep Eski Çin uygarlığında da üretiliyordu.

Sergide günümüzde kullanılan mürekkebe benzeyen örnekler de vardı. Bu mürekkep Anadolu'da Bergama Krallığı'nda yapıldı. Parşömen adını verdikleri bir tür kâğıdın da mucidi olan Bergamalılar meşe mazısını, demir sülfatı ve reçineyi karıştırarak dayanıklı mürekkebi ürettirler. Türkler ise bezir yağını yakarak elde ettikleri isten yaptıkları bezir mürekkebini kullandılar.

Kum Tanesinin Serüveni...

Cam yapımının ilk basamağı, doğru maddelerin uygun oranda bir araya getirilmesidir. Günlük hayatımızda karşımıza çıkan ve camın ham maddesini oluşturan maddeler, kum, soda ve kireçtir... İnsanoğlu volkanik cam veya obsidyen diye anılan doğal camı çok eski zamanlarda keşfetmiş ve bu doğal madeni işleyerek, bıçak, ok ucu, silah süsleme aracı ve mücevher olarak kullanmıştır.

Yapay camın ilk olarak nasıl üretildiğine ilişkin hiçbir kanıt olmamasına rağmen, Romalı tarihçi Pliny (Pili), camı ilk olarak Fenikeli denizcilerin bulduğuna işaret eder. Öyküye göre denizciler, Suriye'nin Prolemais (Pilimeyis) bölgesindeki sahilde bir kamp kurarlar ve ateş yakarak kaplarını, aynı zamanda yükleri olan soda blokları üzerine koyarlar. Ertesi gün uyandıklarında, ateşin sıcaklığından dolayı kum ve sodanın camı oluşturduğunu görürler.

Camın ilk olarak Mısırlılar ve Fenikeliler tarafından MÖ II. yüzyılda üretildiği söylene de, Mezopotamya'da bulunan ilk cam örneklerinin tarihi, MÖ III. yüzyıla dayanır. MÖ 2000 ve 4000 yılları arasında cam ilk kez dekoratif küçük boncuklar olarak kullanılıyordu. Doğu Akdeniz bölgesindeki ilk cam bulgularına, Antalya'nın Kaş ilçesi yakınlarında, MÖ 2000 yılı civarında, bir ticaret gemisinin kargo bölümünde rastlanıyor.

Bunları Biliyor musunuz? Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi Türkiye'nin tek, Dünya'nın önemli su altı arkeoloji müzelerinden biridir. Müzedeki en büyük eser topluluğu amforalardır. İki kulplu ve taşınabilir olan dibi sivri bu testiler, antik devir ticaretinde zeytinyağı ve kuru gıda maddelerinin taşımada ve depolanmasında kullanılmıştır. Müzede birçok arkeolojik eserin yanında "cam batığı" olarak adlandırılan gemiye ait buluntular ile cam salonunda cam eserler sergilenmektedir.

Söz Uçar Yazı Kalır

Hiç düşündünüz mü yaşamımızda vazgeçilmez bir yere sahip olan yazı nasıl ortaya çıkmıştır? İnsanlığın en büyük buluşlarından biri olan yazının günümüzdeki şeklini alması binlerce yıllık bir gelişmenin sonucudur. Arkeologlar tarihte ilkyazı örneklerinin Dicle ve Fırat, (Mezopotamya), Nil (Mısır) ve Sarı Nehir (Çin) boylarında bulunduğunu belirtmektedirler.

Sümer ve Hititlerde Yazı

MÖ 4000'li yıllarda Sümerler, düşüncelerini ve çevrelerindeki nesneleri kil tabletler üzerine resmetmişlerdir. Zamanla kullanılan bu resimler, resim olmaktan çıkmış kısa çizgi ve çizgi gruplarından oluşan harflere dönüşmüştür. Bu harflerle yazılan ve çivi yazısı denilen yazıda harfler artarak yaklaşık bin değişik karakter oluşmuştur. Bu durum yazıyı zor öğrenilir hâle getirmiştir.

Sümerlerle ilişkisi olan başka uygarlıklar da çivi yazısını alıp kendi dillerine uyarlamışlardır. Kuşkusuz insanlık Sümerlerle başlamaz, çok daha öncelere uzanır. Fakat onlardan kalan yazılı belge olmadığı için haklarında fazla bilgi yoktur. İşte ilk yazılı belgelerden bize ulaşan iki örnek: Sümerli Yazmanın Anısı

Konuşmanın saklanabilecek bir biçimde aktarmanın yolunu bulduk. Kil tabletler üzerine, tapınağa getirilen malları ucu sivri bir kamış kalemle malı gösteren işaret ya da resimler çizdik. Çiftçiler ürettikleri yulafları tapınaklara getiriyorlardı. Biz de ne kadar getirildiğini kaydettik. Çok miktarda yulaf geliyordu, bunu aklımızda tutamıyorduk. Sonra, yulaf resmini kil tabletler üzerine çizdim. Herkes çok beğendi. Yulaf işareti yazının ilk başlangıcı sayılır. Başlangıçta tapınaklara getirilen malların kayıtlarının tutulmasında kullanılan şekil yazı biçimleri zamanla başka görevler de üstlendi. Şekil yazı, daha sonra çivi yazısına dönüştü ve aynı zamanda başka anlamları ifade etmek için seslerin yazılaştırılması süreci başladı.

“Mühürsüz Kabul Etmem” ifadesi Hitit hukuksal metinlerinde yazılıydı. Bu mühürdeki resimler de yazı yerine kullanılmaktaydı. Gönderilen mektupların içine konduğu kapların üzerine vurulurdu. Bu mühürler 3000 yıl boyunca kullanıldı.

Eski Mısırlıların kullandığı resimli yazıya hiyeroglif denir. Bu yazıda resimler harfleri ifade eder. Hiyeroglif yazılar yalnızca duvara ve anıtlara yazılır. Hiyeroglifin başlangıç tarihi MÖ 3300 yılına kadar uzanır. MÖ 1100 yıllarında kalan bir papirüs üzerindeki kayıtlar yazının ve yazmanlığın önemini ortaya koymaktadır. “Yazı yazmayı iyi öğren, öyle ki kendini ağır bedensel işlerden kurtarıp ünlü yöneticiler katına yükseltsin. Yazmasını bilen kişi kaba ve sıradan işler görmez, emir verir, kültürü aktarır, yenilikleri gelecek kuşaklara bildirir, mali kayıtları tutar, askerî savaşları anlatır, antlaşmaları yazar, hastalıkların tedavilerini bilir.” Papirüs bitkisinden elde edilen kâğıtlar üzerine yalnızca edebî metinler yazılmazdı. Antlaşmalar, yemek tarifleri, vergi kayıtları, mevsimler ve taşkın zamanlarının yazıldığını görmekteyiz. Ayrıca, tapınak duvarlarına hükümdarların hayat hikâyeleri de hiyeroglif olarak kazınmıştır. Ayrıca günlük yazışmalarının yapıldığı bir alfabeleri daha vardı; buna da hiyeratik denirdi.

Fenikeliler ticaretle uğraşan bir ulustu. MÖ 1000 yıllarında Fenikeli bir din adamı, öğrenmesi ve öğretilmesi çok zor olan çivi yazısının yerine işaret sistemi sadece harflerden oluşan bir alfabe geliştirdi. Çünkü tüccarların alıp sattıkları malların hesabını, gelen gidenin kaydını tutmak için daha basit bir sisteme ihtiyaç vardı. Bugün kullanılan pek çok alfabenin temelini oluşturan Fenike alfabesi böyle ortaya çıkmıştır. Latin alfabesi ve Arap alfabesi de Fenike alfabesinden türemiştir. Aşağıda verilen bu alfabe örneklerini birlikte inceleyelim.

Fenike alfabesi, Eski Yunan alfabesi, Latin alfabesi

Yukarıdaki alfabelerden hangisiyle daha kolay yazabilirsiniz. Bu alfabelerden hangisi bizim kullandığımız alfabeye benzemektedir? Kullanılan alfabe ne olursa olsun yazının önemi oldukça büyüktür. Çünkü yazı; bilimin, sanatın, tarihin kısaca insanı insan yapan her türlü deneyimin, bilginin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar.

Neler Öğrendik? Arkeologlar, tarihte bilinen ilkyazı örneklerinin Mezopotamya, Mısır ve Çin’de bulunduğunu belirtmektedirler. Bu yazı örneklerinden anlaşıldığına göre yazı, ticaret, hukuk, bilim, tarih gibi birçok alanda ve bilgi aktarımında kullanılmıştır. Üzerine yazılan malzemeler değişse de yazı insanlığın belleği olmayı sürdürecektir.

Ek 4. Etkinlik Plan Önerileri ve Arkeoçocuk Sonuç Tabloları

Tablo Ek 4.1. Yeni öğretim programlarında Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıf Derslerinde Arkeoloji Vurgusu Olan Kazanım, Açıklama ve Etkinlik Örnekleri

Ünite	Kazanım	Önerilen Etkinlik Planı	Açıklama
Yeryüzün de Yaşam (6. Sınıf)	Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. Anadolu’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile siyasal ve sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	Çatalhöyük’te Yaşam. (Çatalhöyük örneği üzerinden yerleşmeyi etkileyen faktörler günümüzle karşılaştırmalı olarak belirlenir). Yüzyıllar Boyunca Yerleşme (Çeşitli görsel materyallerden yararlanarak yerleşmeyi etkileyen faktörler tarihsel süreçte incelenir). Bir Yaşam Bir Uygarlık (Günlük yaşamla ilgili örneklerden yola çıkarak Anadolu medeniyetlerinin siyasî sosyal ve ekonomik özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunulur). Hititler (Hititler döneminde Anadolu’yu anlatan film izlenir).	Tarihsel süreç işlenirken tarih şeridi kullanılarak çağ, yüzyıl ve milât kavramları vurgulanacaktır. Hititler, Firigler, Lidyalılar, İyonlar, Urartular işlenecektir.
Elektronik Yüzyıl	Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.	Kişisel Sosyal Bilimler. (Öğrencilerin kendilerine ilişkin tanımlamalarından yararlanılarak, bu tanımlamaların sosyal bilimlere oluşturan disiplinlerle ilişkilerine dikkat çekilir).	Psikoloji, felsefe, antropoloji, arkeoloji, vb. bilimlerden örnekler verilerek sosyal bilimlere oluşturan disiplinler fark ettirilecektir.
Bilim Teknoloji ve Toplum (7.Sınıf)	İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir. Tarihi çevrelerin karşılaştığı sorunların çözümüne yönelik fikir üretir. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.	Teknoloji Nasıl Doğdu? (İlk çağlardaki bazı önemli buluşlar ele alınır). Söz Uçar, Yazı Kalır. (Tarih boyunca yazının ve yazı araçlarının gelişim süreci incelenir). Harflerden Kitaba (Bir eserin kitap haline geliş aşamaları araştırılır çevredeki bir matbaaya gezi yapılır. Birlikte Koruyalım. (Ortak miras değerlerin korunması ile ilgili proje çalışması yapılır).	Tekerlek, barut, mum, mürekkep, cam vb. buluşlar üzerinde durulacaktır.

Tablo Ek 4.2. Tarih 9 Ders Programında Arkeoloji Vurgusu Olan Kazanım, Açıklama ve Etkinlik Örnekleri⁵⁹

Ünite	Kazanım	Önerilen Etkinlik Planı	Açıklama
Tarih Bilimi	Yeni bulgular ve bilimsel gelişmeler ışığında tarihî bilginin ve yorumların değişebilirliğini kavrar.	Yeni Belgeler Yeni Bilgiler: Araştırmalar sonucunda ortaya çıkan yeni belgeler ışığında tarihî bilginin ve yorumların nasıl değiştiği - Bilge Kağan Hazine, Osmanlı Devleti'nde ilk para, Meşrutiyet Dönemi kadın hareketleri gibi - sunulan örnekler üzerinden tartışılır.	
	Tarih biliminin diğer bilimlerden nasıl yararlandığını açıklar.	Tarihî Bir Çeşme ve Hatırlattıkları: Tarihî bir çeşme resminden ya da fotoğraftan yola çıkarak coğrafya, arkeoloji, antropoloji, kronoloji, etnografya, edebiyat, epigrafi, filoloji gibi bilim dallarından nasıl yararlanıldığı sorgulanır.	Tarihçinin diğer bilim dallarından (coğrafya, arkeoloji, antropoloji, kronoloji, etnografya, hukuk, edebiyat, felsefe paleografi, epigrafi, diplomatik, nümizmatik, sosyoloji, filoloji, ekoloji, istatistik, kimya vb.) nasıl yararlandığı birer örnek ile işlenecektir.
Uygarlığın Doğuşu ve İlk Uygarlıklar	Tarih öncesi çağlar ve tarih çağları ile bu dönemlerde meydana gelen gelişmeleri değerlendirir.	İnternette Tarih: Öğrencilerden, Türkiye'deki (Anadolu Medeniyetleri Müzesi vb.) ve dünyadaki arkeoloji müzelerinin İnternet sitelerinden tarih öncesi çağlara ait eserlere ilişkin resim ve bilgileri toplayarak sınıfta paylaşmaları istenir. Gezelim, Görelim: Çevrede bulunan arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların da sergilendiği müzelere veya tarihî mekânlara gezi düzenlenir.	Eski Taş (Paleolitik), Orta Taş (Mezolitik), Yeni Taş (Neolitik) ile Bakır (Kalkolitik), Tunç, Demir devirleri işlenecektir. Dünyanın ve Türkiye'nin tarih öncesi ve tarih çağlarına ait önemli yerleşmelerden örnekler verilecektir.
	İlk Çağ uygarlıklarının oluşumuna ve yayılışına etki eden faktörleri açıklar.	İlk Uygarlıklar: Dünya haritası kullanılarak İlk Çağ uygarlıklarının kurulduğu yerlerin özellikleri incelenir. Kral Yolu: Kral Yolu örneğinden yararlanarak uygarlıkların gelişimi ve çevre kültürlerle etkileşimi tartışılır.	Uygarlık ve kültür kavramları vurgulanacaktır. Uygarlıkların oluşumunda etkili olan coğrafî, siyasi, sosyal ve ekonomik koşullara değinilecektir.
	Mezopotamya, Mısır, İran, Hint, Çin ve Doğu Akdeniz'de kurulan ilk uygarlıkların siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları ile bu uygarlıkların birbirleriyle etkileşimini kavrar.	Yazının Serüveni: Tarihsel süreçte yazının ve alfabenin bulunuşu, gelişmesi ve etkileri araştırılır.	

⁵⁹ Şimşek A. (2011) "Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye'de Tarih Öğretimindeki Durumu" *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/2, p. 919-934

Tablo Ek 4.2. Tarih 9 Ders Programında Arkeoloji Vurgusu Olan Kazanım, Açıklama ve Etkinlik Örnekleri (devamı)

	Anadolu'da yaşamış ilk uygarlıkların siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik yapılarını ve çevre uygarlıklarıyla etkileşimini açıklar.	Hititler: Hititler'i anlatan belgesel izlenir. Uygarlıklar Merkezi Anadolu: Türkiye'deki antik kentleri gösteren turizm amaçlı harita ve broşür hazırlanır. Anadolu ve Çevresindeki Uygarlıklar: Anadolu ve çevresindeki uygarlıkların siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarını gösteren karşılaştırmalı tablo hazırlanır. Tarih-Mekân: Çevrede bulunan arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların da sergilendiği müzelere veya Anadolu'da yaşamış ilk uygarlıklara ait mekânlara gezi düzenlenir.	
İlk Türk Devletleri	Asya Hun Devleti'nin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını değerlendirir.	Bozkırın Hazinesi: Döneme ilişkin kaynaklar ve arkeolojik bulgulardan, devlet ve toplum yapısına ilişkin çıkarımlarda bulunularak bir sunu hazırlanır.	

Tablo Ek 4.3. Arkeo-Çocuk Projesi Sonuç Değerlendirme Tablosu

Olumlu yanıt veren öğrenciler	%19'dan	%58'e
Kararsız ve ortalama bilgiye sahip yanıt verenler	%56'dan	%22'ye
Olumsuz yanıt veren öğrenciler	%25'ten	%20'ye

Ek 5. Mevcut Müfredat Şekilleri

Şekil Ek 5.1. Evimizdeki Tarihi Eşyalar (Kaya vd. 2012)

Geçmişte	Eşyalar	Gündümüzde
		
		

Şekil Ek 5.2. Tarihi Eşyaların Kullanımı (Kaya vd. 2012)

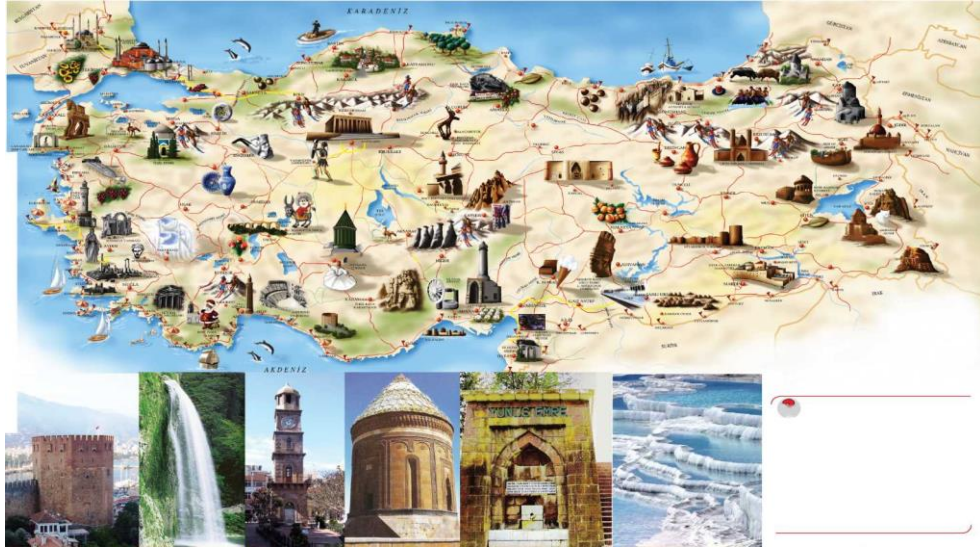
Şekil Ek 5.3. Gök Cisimlerini İnceleme ve Teleskop (Kaya vd. 2012)

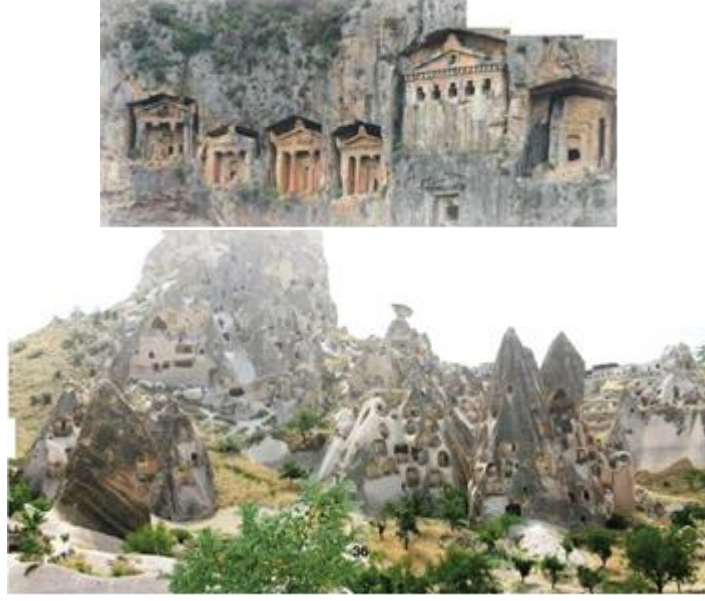
Şekil Ek 5.4. Güneş Saati ve Mevsim Hazırlıkları (Kaya vd. 2012)

Şekil Ek 5.5. Ateşin Bulunması ve İcatların Devamı (Kaya vd. 2012)

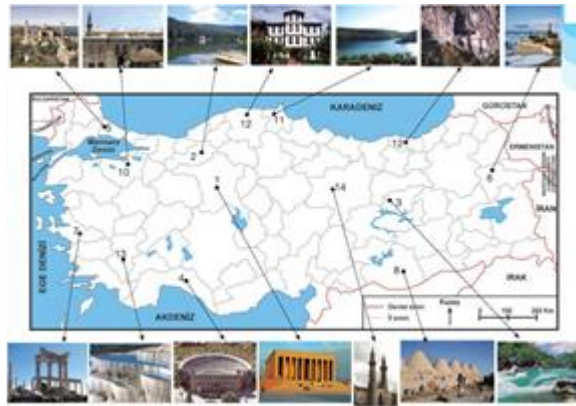
Şekil Ek 5.6. Türkiye’de Bulunan Tarihi ve Doğal Yerler (Başol vd. 2012)

Şekil Ek 5.7. Kaya Mezarları ve Peribacaları (Başol vd. 2012)

Şekil Ek 5.8. Efes ve Odunpazarı Evleri (Başol vd. 2012)

Şekil Ek 5.9. Türkiye’de Ziyaret Edilecek Yerler (Başol vd. 2012)

Şekil Ek 5.10. El Sanatlarımız (Başol vd. 2012)

Şekil Ek 5.11. Kültür Bakanlığı ve Sanal Müze Uygulaması (Başol vd. 2012)

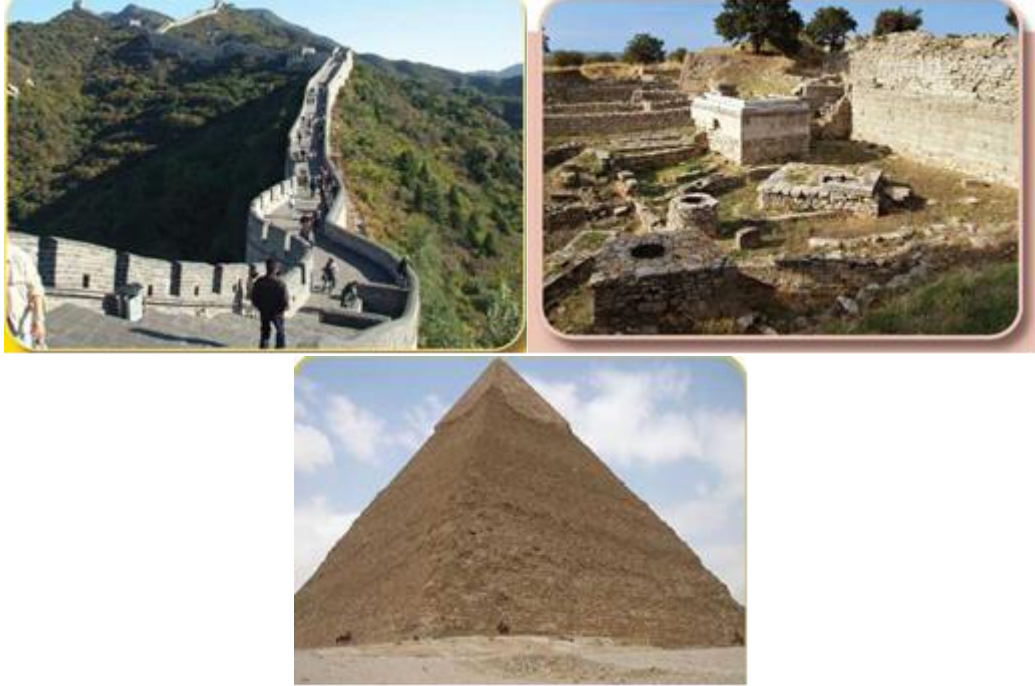
Şekil Ek 5.12. Orhun Yazıtları, Pisa Kulesi (Başol vd. 2012)

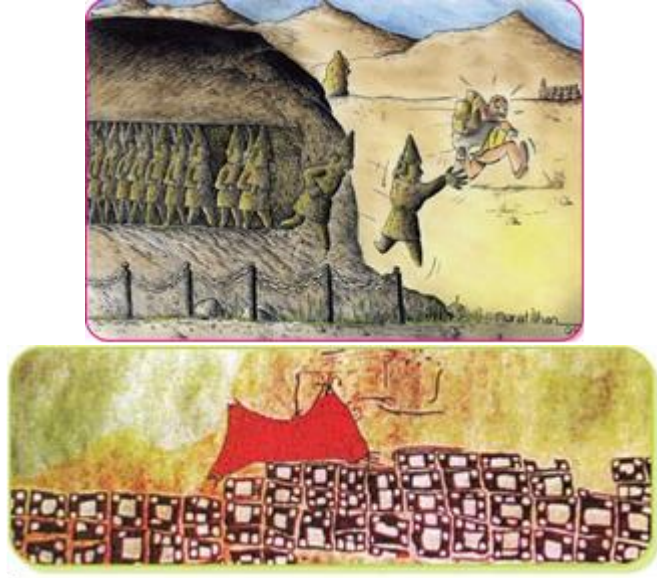
Şekil Ek 5.13. Ördekli Hamamı (Eski ve Yeni Hâli) Bursa (Başol vd. 2012)

Şekil Ek 5.14. Turizmin Uluslararası İlişkilere Katkıları (Başol vd. 2012)

Şekil Ek 5.15. Çin Seddi- Truva Antik Kenti- Keops Piramidi (Başol vd. 2012)

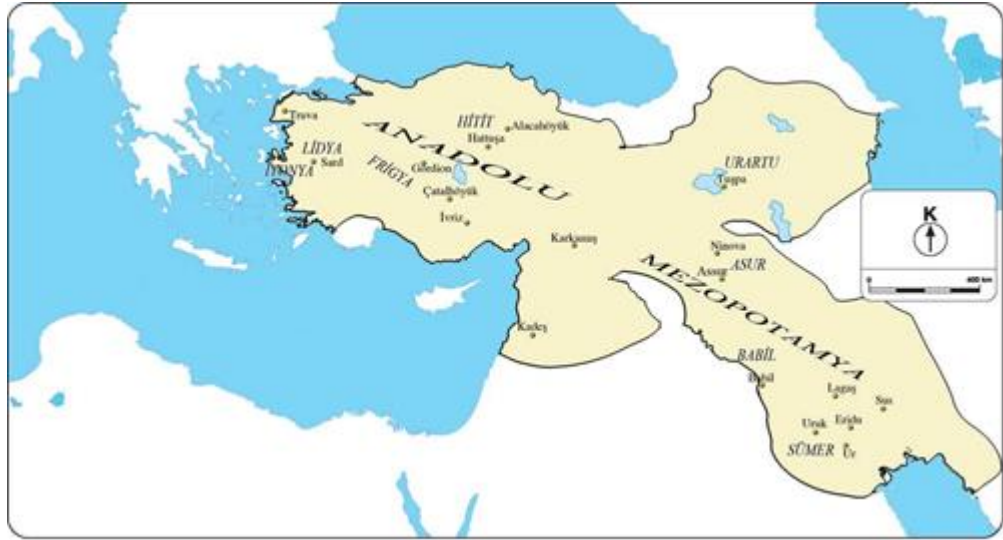

Şekil Ek 5.16. Kaçakçılığı Eleştiren Karikatür-Çatalhöyük Şehir Haritası (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.17. Yerleşik Hayat (Komisyon 2012)

	Babil Tarihte bilinen ilk anayasayı yaptık.	
	Asur Dünyanın bilinen ilk kütüphanesini açtık.	
	Hitit Mısırlılarla tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma olan Kadeş'i imzaladık.	
	Urartu Anadolu'nun bilinen en eski karayollarını ve su kanallarını biz inşa ettik.	
	Frig Maden, ahşap ve seramik işlemede üstümüze yoktur.	

Şekil Ek 5.18. Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları Haritası (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.19. Sümerlilerin Ekonomik Yaşamı (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.20. Hitit Kabartması- Pişmiş Topraktan Boğa Biçimli Kaplar (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.21. Tunç Kazan- Tunç Okdanlık- Mühür- Vazo ve Kolye (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.22. Kral Midas Tümülüsü (Polatlı, Ankara)- Efes Antik Tiyatrosu (İzmir) (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.23. Beyaz Mermer Kutu- Gümüş Testi- Altın Lidya Parası (İzmir) (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.24. Taşları Yontarak Elde Edilen El Baltaları (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.25. Çarkta Vazo Yapımı- Mürekkep Kullanılarak Yapılmış Bir Mısır Hiyeroglifi (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.26. Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi (Komisyon 2012)

Şekil Ek 5.27. Mısır Hiyeroglif Örneği- Sümer Çivi Yazısıyla Yazılmış Bir Mektup (Komisyon 2012)

Ek 6. Örnek Projeler Şekilleri

Şekil Ek 6.1. Arkeolojik Yok Oluş Projesi http://mart.mersin.edu.tr/Arkeolojik_Yokolus.html

Şekil Ek 6.2. Arkeoloji Laboratuvarı Projesi (ODTÜ) <http://arkeolojilab.metu.edu.tr/>

Şekil Ek 6.3. Arkeo-Çocuk Projesi Eğitim Seminerlerinden Bir Fotoğraf www.arkeococuk.com (Çocukluk Döneminde Arkeoloji Bilimi Temeli Oluşturma)

Şekil Ek 6.4. Genç Arkeologlar Kültür ve Sanat Atölyesi (Arkeogenç)

Şekil Ek 6.5. BAP Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi

Şekil Ek 6.6. Kontrollü Koşullar Altında Kazı Yapması, Çocuklar İçin Arkeoloji - Yeni Nesillere Öğretilmesi Projesi Jody Steele & Timothy Owen ([http://javascript:newwin\(images/440,297\)](http://javascript:newwin(images/440,297)))

Şekil Ek 6.7. Burra Topluluğu Arkeoloji Programı - Sitelerin Total Station Kullanarak, Nasıl Kaydedileceğini Açıklayan Fotoğraf.

Şekil Ek 6.8. Ortadoğu'da Arkeoloji Projesi (<http://nswas.org/spip.php?article542>)

Şekil Ek 6.9. Ortadoğu'da Arkeoloji Projesi (<http://nswas.org/spip.php?article542>)

Şekil Ek 6.10. Ortadoğu'da Arkeoloji Projesi (<http://nswas.org/spip.php?Article542>)

Şekil Ek 6.11. İngiltere'de Arkeoloji Projesi http://hosted.southglos.gov.uk/Puckleweb/page_7.htm)

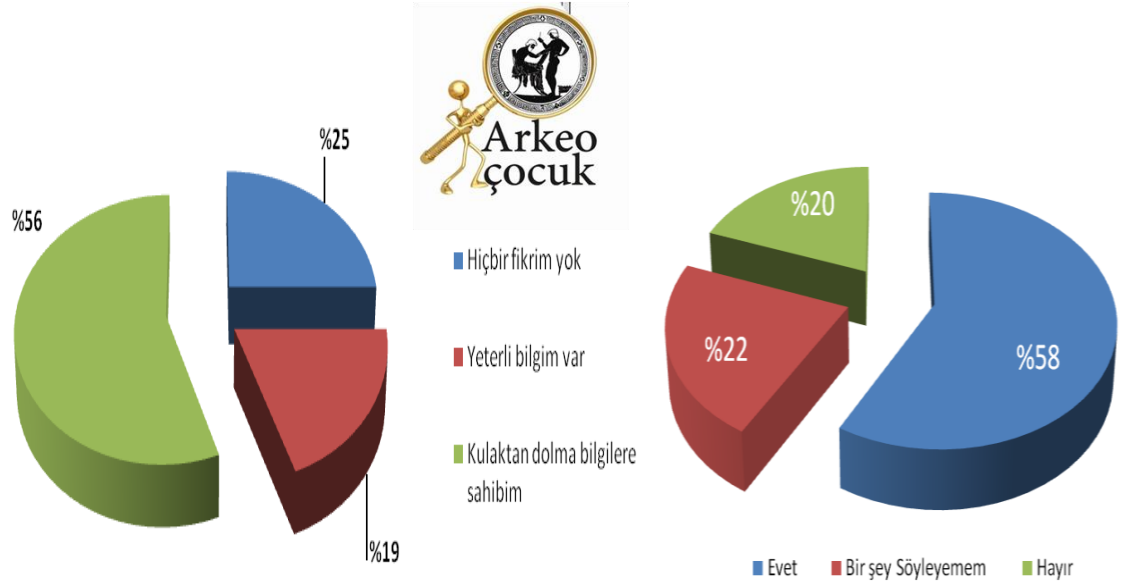

Şekil Ek 6.12. İngiltere'de Arkeoloji Projesi (http://hosted.southglos.gov.uk/Puckleweb/page_7.htm)

Şekil Ek 6.13. İngiltere'de Arkeoloji Projesi (http://hosted.southglos.gov.uk/Puckleweb/page_7.htm)Çocukların Yaptığı Kral Resimleri

Ek. 7 Müfredata Yönelik Sonuç ve Öneriler Şekilleri

Şekil Ek 7.1. Arkeo-Çocuk Projesi'nin Ön Test ve Son Test Sonuç Görsellerinden Bir Örnek

Şekil Ek 7.2. MEB'in Teknolojik Eğitim Materyali Geliştirme Gerekliliği

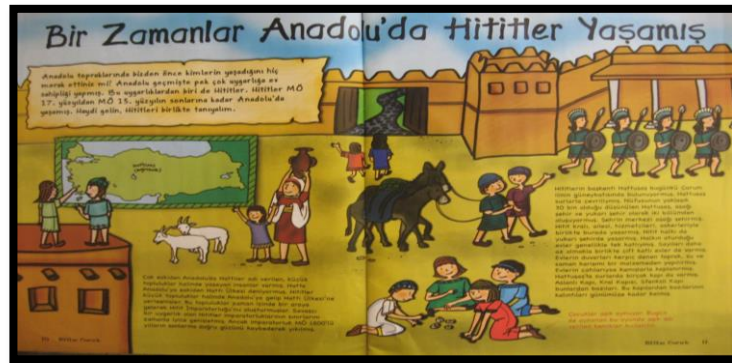
Şekil Ek 7.3. Okul Öncesi Eğitimin Önemi Logosu

Şekil Ek 7.4. Örnek Eğitim Materyali Boyama Kitapları (0-5 yaş)⁶⁰

Şekil Ek 7.5. İlkokulda Görsel Eğitim ve Sorumluluk

Şekil Ek 7.6. Örnek Eğitim Materyali Hikâye Kitapları (5-10 yaş)

⁶⁰ TÜBİTAK, "Bilim Çocuk Dergisi" İhlas Gazetecilik Aş, Ankara, Ağustos 2011, C.14, S.164.

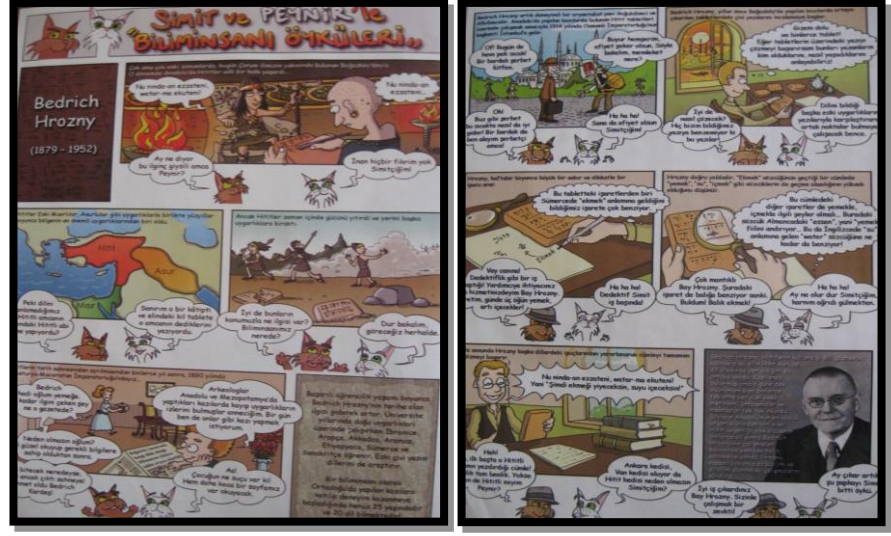

Şekil Ek 7.7. Örnek Eğitim Materyali Kâğıt Bebekler (5-10 yaş)⁶¹

Şekil Ek 7.8. Ortaokulda Yapılabilecek Faaliyetler

⁶¹ Tübitak "Bilim Çocuk Dergisi" İhlas Gazetecilik Aş, Ankara, Ağustos 2011, C.14, S.164.

Şekil Ek 7.9. Örnek Eğitim Materyali Çizgi Romanlar (10-15 yaş)

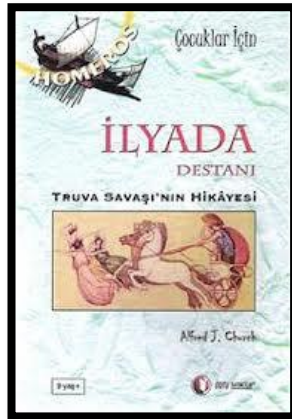

Şekil Ek 7.10. Örnek Eğitim Materyali Çocuk Dergileri (10-15 yaş)

Şekil Ek 7.11. Örnek Eğitim Materyali Bulmaca ve Zeka Oyunları (10-15 yaş)⁶²

MİLLİ EĞİTİM LİSE

Şekil Ek 7.12. Lise Eğitimi ve Uygulamalar

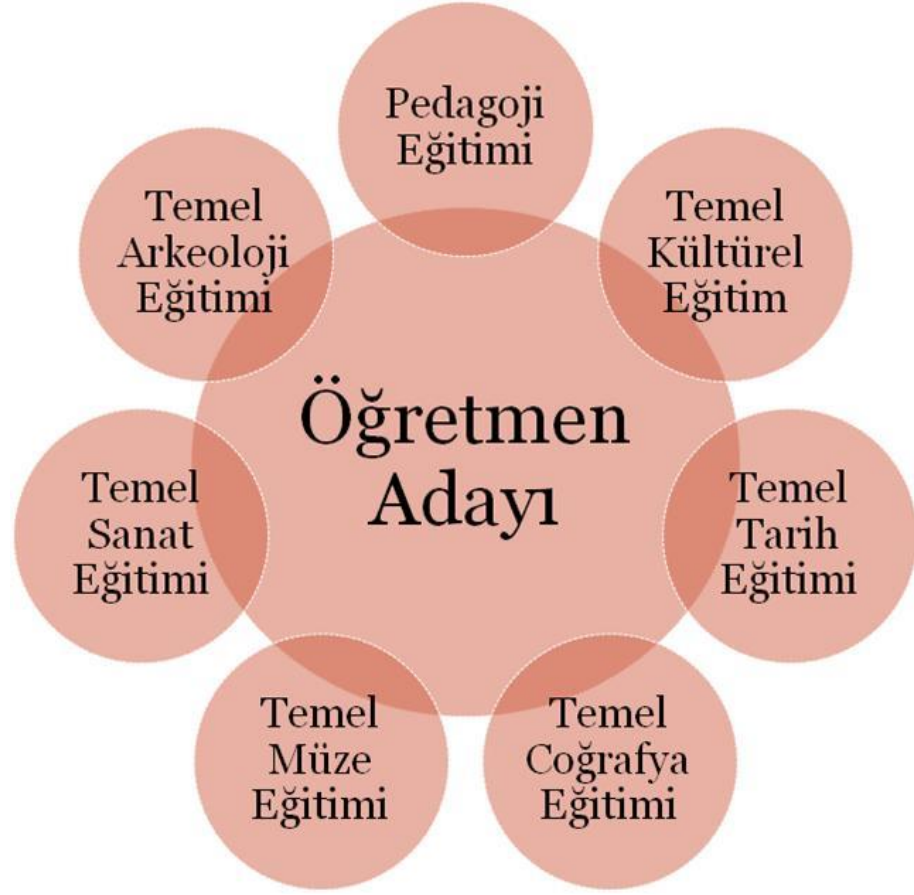
⁶² Tübitak “Bilim Çocuk Dergisi” İhlas Gazetecilik Aş, Ankara, Ağustos 2011, Cilt:14, Sayı:164.

Şekil Ek 7.13. Örnek Eğitim Materyali Antik Dönem Filmleri Bilgisayar Oyunları (15-18 yaş)

Şekil Ek 7.14. Üniversiteler ve Öğretmen Yetiştirme

Şekil Ek 7.15. Üniversitelerde Öğretmen Yetiştirmede Uyulması Gereken Unsurlar

Şekil Ek 7.16. Dokumalarda Yöresel Motifleri İnceleyen Yetişkinler

"Kültürünü Tanımayan Kendini Tanıyamaz"

Şekil Ek 7.17. Kültürel Mirası Koruma Kamu Spotu

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı :Özlem TAŞKIN KÜLCÜ

Doğum Yeri ve Yılı :İstanbul 1979

Medeni Hali :Evli

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi :Uludağ Üni., Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Böl.

Yüksek Lisans Öğrenimi : SDÜ, SBE, Klasik Arkeoloji ABD.

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi :

1 İngilizce (orta düzey)

2 Almanca (orta düzey)

İş Deneyimi :

1. 2013 Mustafa Şener Ortaokulu
2. 2012-2013 Senirkent Yükseliş Ortaokulu
3. 2010-2011 Isparta Eğirdir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ArGe Birimi
4. 2008-2010 Isparta Mehmet Köse İlköğretim Okulu
5. 2005-2007 Antalya Fatma Parıltı İlköğretim Okulu
6. 2004-2005 Antalya Serik Abdurrahmanlar İlköğretim Okulu
7. 2002-2004 Antalya Alanya Yaylalı Köyü İlköğretim Okulu
8. 2001-2002 Hakkâri Atatürk İlköğretim Okulu

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :
Yayınlar

1. Taşkın Külcü, Ö. - Hürmüzlü, B., (2013), *Archeo-Kid: A Project-Based Learning Model, (Establishing background for archaeology in childhood and adolescence)*, İstanbul, Available Online at <http://iasr.org/journal> (c) EJRE published by International Association of Social Science Research – IASSR ISSN: 2147-6284 European Journal of Research on Education).
2. Külcü, R. Külcü, O.,T. 2011. İlköğretimde sürdürülebilir atık yönetimi bilincinin oluşturulması. Ulusal katı atık yönetimi kongresi, Eylül 2011, KKTC.

Projeler

1. Tübitak 4004 Doğa ve Bilim Okulları “Arkeogenç”, 2013-2014, Uzman.
2. Tübitak 4005 Yenilikçi Eğitim Uygulamaları “Geri Dönüşüm Okulu”, 2013-2014, Uzman.
3. Tübitak 4004 Doğa ve Bilim Okulları “Arkeoçocuk”, 2011-2012, Uzman.
4. Tübitak 4004 Doğa ve Bilim Okulları “İlköğretimde sürdürülebilir atık yönetimi bilincinin oluşturulması”, 2010-2011, Uzman.